

CAMILLE DE TOLEDO
ALEXANDER PAVLENKO

Theodor Herzl
ve Siyonizmin
Hikâyesi

CAMILLE DE TOLEDO
ALEXANDER PAVLENKO

SIYONİZMİN DOĞUŞU

Theodor Herzl ve Siyonizmin Hikâyesi

VIENNE · BUDAPEST · CONSTANTINOPLE

SIYONİZMİN DOĞUŞU

Theodor Herzl ye Siyonizmin Hikâyesi

**CAMILLE DE TOLEDO
ALEXANDER PAVLENKO**

© KARAKARGA YAYINLARI 346

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü,
telif hakkı sahibinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

SİYONİZMİN DOĞUŞU

Theodor Herzl ve Siyonizmin Hikâyesi

**CAMILLE DE TOLEDO
ALEXANDER PAVLENKO**

Özgün Adı: HERZL, Une Histoire Européenne

© Éditions DENOËL, 2018

Türkçe yayım hakları Akan Ajans aracılığıyla alınmıştır.

Genel Yayın Yönetmeni: Mustafa Kutlukhan Perker

Yayın Koordinatörü: Mesud Ata

Çeviri: İnci Uysal

Reklam ve Tanıtım Müdürü: Bilgen Ülgen

I. Baskı: Nisan 2021

ISBN: 978-625-7217-63-7

İmtiyaz Sahipleri: Yelda Cumaloğlu, Mustafa Kutlukhan Perker
KaraKarga Yayınları, Destek Yayınları'nın alt kuruluşudur.

Yayıncı Sertifika No: 13226

Adres: Abdi İpekçi Cad. No 31/5

Nişantaşı/İstanbul

Tel: (0 212) 252 22 42

Fax: (0 212) 252 22 43

 karakarga.com

 info@karakarga.com

 karakargayayinlari

 karakargayayinlari

 karakargayayin

Baskı: Deniz Matbaa Mücellit

Adres: Maltepe Mahallesi Hastane Yolu,

Sokak No 1/6 Zeytinburnu - İstanbul

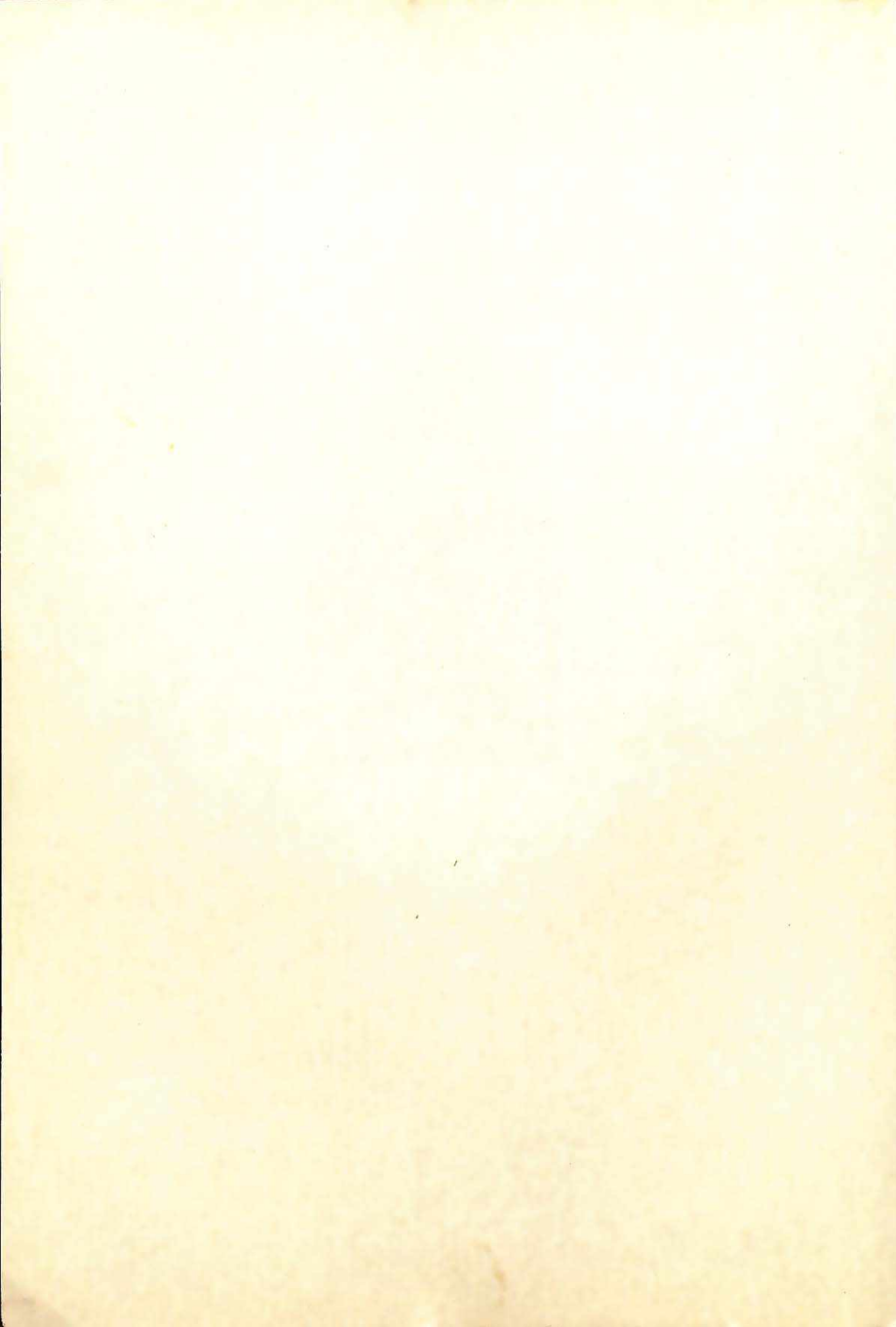
Tel: 0 212 613 30 06

Matbaa Sertifika No: 48625

Çeviri: İnci Uysal

Londra, 1932

Adım İlya Brodsky.
Biraz önce öldüm. Öldükten sonra daha iyi gördüğümüz fikrine nereden kapıldık bilmiyorum ama bu doğru. Şimdi daha iyi görüyorum. Savaş öncesi gençlik yıllarıma damgasını vuran ünlü bir Viyanalıyla çocukluğumda karşılaşmasaydım eğer hayatımın ve ardında bıraktığım tüm bu yazıların kusuz hiçbir faydası olmayacaktı. O ise önce dramaturg, sonra gazeteci olmayı başardı ama olmasını istiyordu. O ise önce dramaturg, sonra gazeteci olmayı başardı ama sonrasında büyük umutlara kapılıp tarihi düşlemeye, geleceği yazmaya koyuldu. İnsanların güzel, kuvvetli ve iyi giyimli olacağı bir devlet hayal etti. Tıpkı Fransızlar gibi. Almanlar gibi. Beni Avrupa'dan Londra'ya sürükleyen bütün yolculuğum boyunca kendime bu düşünle ilgili sorular sordum. Ulusa, devlete dair bu büyük burjuva düşü. Fakat her şeyden önce nereden, hangi sürgünden seslendiğimi ve neden sonunda kendimi öldürmeye karar verdiğimi anlamamın önemli olduğu sanıyorum. Belki de o zaman, tanıklığım sayesinde, kuvvetin, gücün tarihi tarafından çizilen arasında yaşamaya mahkûm olanlar sonunda bir ülkeye sahip olabilecekler.

1882

Rusya'da Gımel yakınlarında büyüdüm.

O zamanı hatırlamaya kalkıştığım da bir kuş sürüsü görüyorum; karla kaplı sokaklarda kanatlanmaya çalışan, ciliz, titrek, küçük silüetler. Birçok gölge ve artık gökyüzüne bakmayan birçok yüz.

Evrenin hakimi, yüce Tanrımız, sana şükürler olsun.

Köyün hatırladığım ihtiyarları, gündüzleri ya birbirlerine küfrediyorlar ya da kucaklaşıyorlar. Gece geç saatlerdeyse, onları sıklıkla çözemediğim sayfaları okuyarak gözlerini bozarken görüyorum. Tanrının onları ya koruduğu ya da terk ettiği cümleleri tekrar ediyorlar.

Evet, kambur sırtlarıyla dua edip toprağa bakan ihtiyarlar görüyorum.

Tüm bu yıllardan sonra bende hala duran bu imgeye güvenerek, çocukluğumda insanların sadece kutlama ya da düşün olduğunda gülüp gökyüzüne baktıklarını söyleyebilirim.

Bu sıklıkla ilkbaharda, Şavut Bayramı'ndan birkaç hafta sonra olurdu.

Körpçik, neşeli genç kızlar yolculuğa çıkmaya hazırlanmışçasına köyün semalarından süzülürlerdi. Aniden masmavi kesilen bir gökyüzündeki bulutları andırırlardı. Üzerimizden geçtiklerinde herkes şarkı söylemeye koyulurdu.

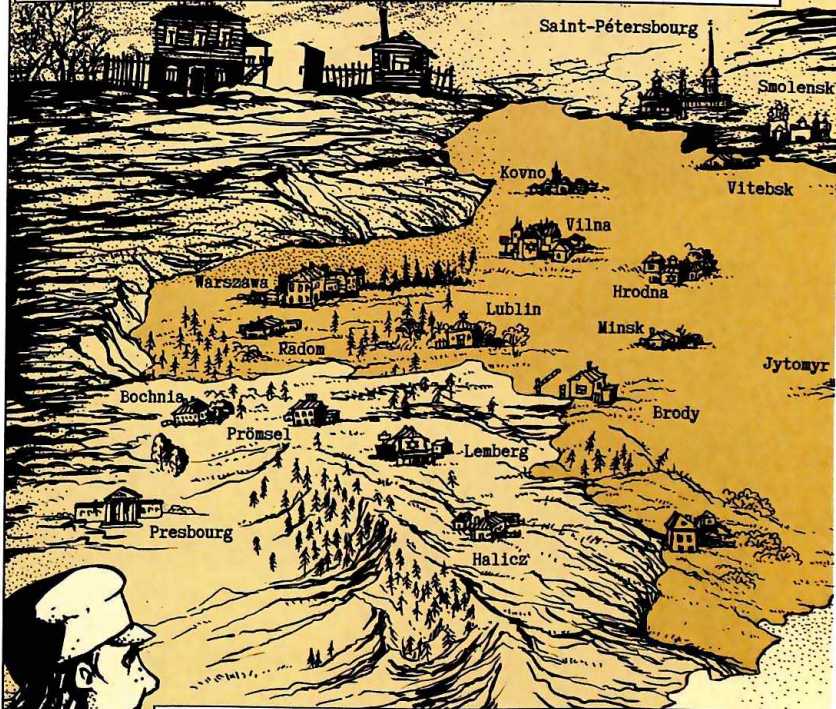

Ablam Olga ta o zamandan beri bana Viyana'dan, Paris'ten, Londra'dan bahsediyordu. Amerika'dan ve kendisinin de gitmeyi, uzaklara, Gomet'den çok uzaklara uçup seyahat etmeyi nasıl arzu ettiğinden bahsediyordu. Bana fikir ve umut veriyordu, onu dinledikçe hayatın benim dışımda olduğunu daha çok hissediyordum.

O zamanlar gülümsediğimi tahmin ediyorum.

Pale Yerleşimi'nde; Baltık Denizi'ni Karadeniz'e bağlayan devasa bir geçitte oturuyorduk. Daha sonra okuyabildiğimde öğrendim ki burası Büyük Katerina'nın, yani Diderot'yu, Aydınlanma filozoflarını seven ama Yahudileri hapseden imparatoriçenin mirasıymış. Fakir Yahudiler için Avrupa ile Rusya İmparatorluğu'nu birbirinden ayıran büyük bir alan yaratmış.

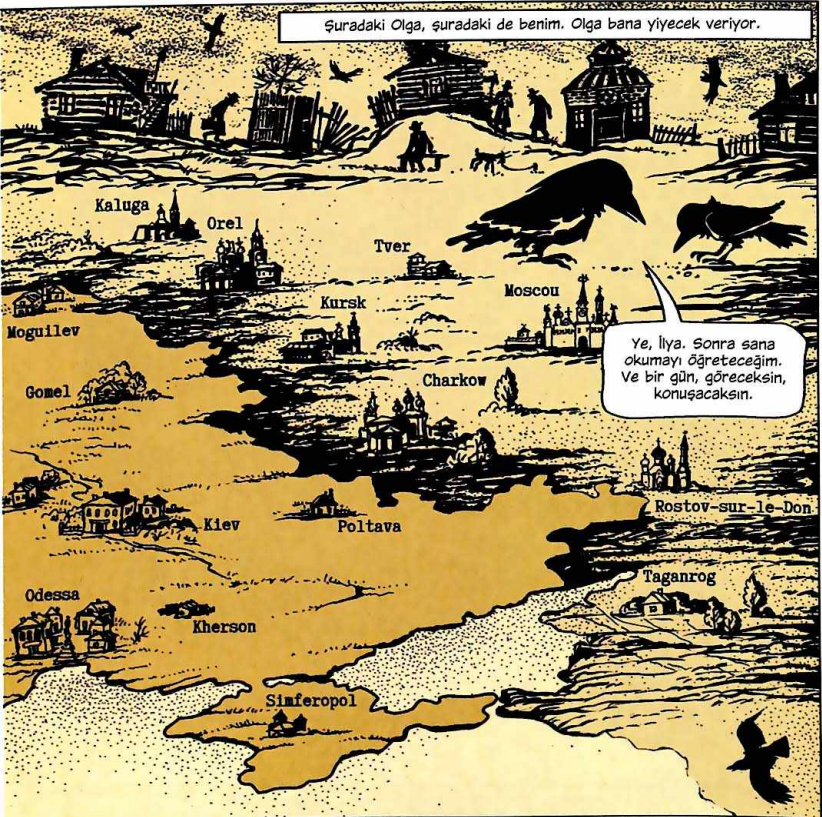

Ben de orada, her tür dilin, Lehçenin, Rusçanın, Ukraynacanın, Yiddişin ve daha birçok dilin konuşulduğu bu büyük sefalet çukurunda doğmuşum. Dilbilgisiyle şiirin olduğu Vilnius yakınlarında değil. Borsacılarla paranın olduğu Odessa'da da değil. Hayır, Pale Yerleşimi'nin doğu kısmında, Gomel yakınlarında kıtlık ve sefalet içinde bir köyde doğmuşum.

Şuradaki Olga, şuradaki de benim. Olga bana yiyecek veriyor.

Ye, liya. Sonra sana okumayı öğreteceğim. Ve bir gün, göreceksin, konuşacaksın.

Daha sonra olup bitenleri anlatmak için tek bir sözcük var. Rus dilinin dünyanın kalanına hediye ettiği bir sözcük. Diğer bir deyişle, evrensel alçaklık ansiklopedisine bir armağan. Bu sözcük "pogrom". Bir pogrom hazırlanırken normalde "köy" ya da "kasaba" anlamına gelen "shteti" anlamı değiştirir. "Shteti" anlamından sapar; diğer dillede, ona hükmedip onu bir oyuncak gibi ezen Rus dilindeki sözcük tarafından adeta kapılır.

13 Mart 1881'de II. Aleksandr katledilir. Bir askeri geçit dönüşünde birden fazla bombayla devrilir. Oğlu ve veliahdı III. Aleksandr babasının reformizmini anında bırakır ve takip eden günlerde Yahudileri ve nihilistleri suçlamaya başlar.

Kırılğan "shteti" o zaman "meşale" ya da "ateşle" eşanlam kazanır.

Pale yerleşiminde, Vilnius'tan Odessa'ya kadar insanları öldürmeye, boğazlamaya başlarlar. Zıplaya zıplaya bir şehirden diğerine binlerce aileyi gitmeye zorlayan bir ateş hayal edin. En azından ben bəsimize gelenleri gözümde böyle canlandırıyorum. Zira neredeyse hiçbir şey hatırlamıyorum, sadece altı yaşındaydım. Bellek sizinle oyun oynar; bir bilgiden ibaret olan şeyi bir anıya döndürebilir. Bir imge size o kadar özel gelir ki gerçek hayatınıza ait sanırsınız.

Ben o zamanlar konuşmuyordum.

Annem, hamileliği boyunca oğlu olacağını düşünüyormuş. Ama artık biliyorum ki bir taş doğurmaya hazırlanıyormuş. Annemin oğlu yerine koyduğu büyük bir taş.

Onu dışarı iterken acı çekmiş. Onu kucağına almak, beşiğinde sallamak için; ağlamasın, yaşamaya başlasın diye var gücüyle çabalamış ama boşuna.

Ablam Olga daha şanslıydı.

Gürültü yapma lıya. Her şey yoluna girecek. Birazdan gidecekler. Uyu küçük kardeşim.

Taşın elinden tuttu ve sesi sayesinde onu yürütmeyi ve güldürmeyi başardı. Ona bir gelecek bile hayal etti; birlikte, Gornel'den uzakta. Onun sayesinde kısa sürede varolduğumu hissettim.

Gel liya. Artık
zamanı geldi.
Gidiyoruz.

Olga ne yapılması gerektiğini her zaman biliyordu, bu da beni düşünmek zorunda kalmaktan kurtarıyordu. Tanrı'ya boyun eğilmesi gerektiğini söylüyorlar ama ben onu duymayı bile hiç başaramadım zira Tanrı ile aramda her zaman Olga vardı. Taşları konuşturacak, ölümü hayata döndürecek kadar güçlü kız kardeşim.

Duvar saatini topla! Ayakkabıları
al! Oyuncak bebek! Şuradaki
kitaplar...

Tanrım!

Hadi liya.
İlerle.

Olga acele edip bir çanta almamı ve onun gibi, köyde yakıp yıkılan her şeyin ortasında külleri karıştırmamı söyledi. Seyahat boyunca satacak bir şeylerimiz olması için değerli olabilecekleri almamız gerektiğini açıkladı bana.

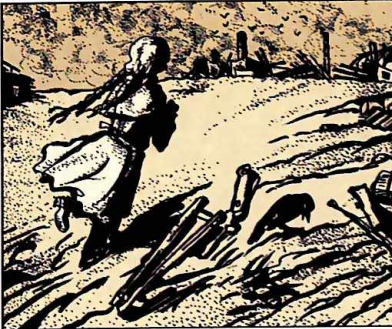

Köyün çıkışında atlı bir asker olduğunu hatırlıyorum. Pogromlarda böyle olduğunu o zaman öğrendim; Ordu hep katliamı teşvik ettikten, katillerin cezalandırılmayacaklarını anlamalarını bekleddikten sonra geliyordu. Askerler sabah her şey yakılıp yıkıldıktan sonra boy gösteriyordu, tıpkı sırf "Güle güle İlyâ" demek için oradaymış gibi duran şu asker gibi.

Belki at da asker gibi düşünüyordu.
Belki o da sahibi gibi Rusça konuşuyordu. Ya da belki o da benim o dönemde düşündüğümü düşünüyordu.

Olga beni yıkıntılardan arasında bırakıp, koşarak uzaklaştı. Sonra uzaktan geldiğini gördüm, elinde ganimet bulmuş gibi bir kutu sallıyordu; küçük bir çay kutusu.

Çocukluğumuzun birazını bu kutuya koydum İly'a. Böylece onu da birlikte götürebiliriz.

Çocukluğumuzun kutusu.

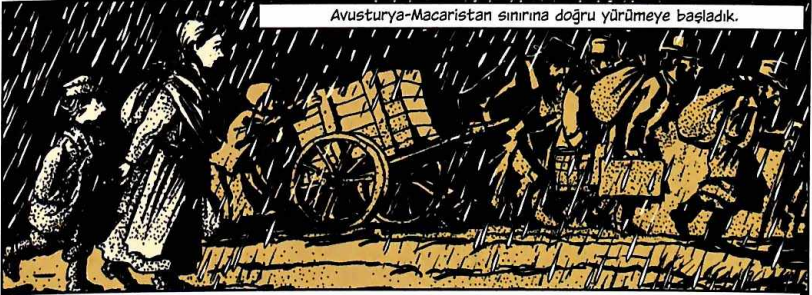

Gel İly'a!

Olga bunun benim için, bizim için olduğunu söyledi; daha sonra açacağımız bir kutu. Çok daha sonra, ona ihtiyacımız olduğunda.

Avusturya-Macaristan sınırına doğru yürümeye başladık.

Yolda, çantasına koyduğu "çocukluğumuzun kutusunu" düşünüyordum. İçinde sözcükler olup olmadığını merak ediyordum: açtığımız zaman kutudan çıkacak sözcükler. Bir gün ağızım gibi olmasını umuyordum. Açılıp konuşmaya başlayan bir kutu.

Ne kadar gerekiyorsa o kadar yürüyeceğiz lya. Ve mümkün olduğunda Viyana'ya gideceğiz.

Olga bana baktığında diğerleri fark etmeden neşesine karşılık vermeye çalışıyordum.

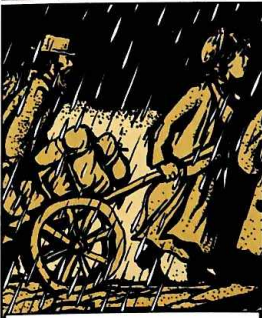

Bir de Olga'nın neşeli olduğunu hatırlıyorum. Bunu saklamıyordu. Gidiş işaretini beklemişti ve işte, zamanı gelmişti.

Dine dair hiçbir şey bilmeyen, okula hiç gitmemiş olan ben, neşe ile üzüntüyü birbirine karıştırmayı yasaklayan bir kitabın bir yerlerde yine de olması gerektiğini hissediyordum. Balık, et, süt ve Tanrı'nın dünyanın başlangıcında ayırdığı her şey gibi; gündüz ile gece, deniz ile kara, gülüş ile keder.

Önde el arabasını çeken kadını Gomet'den tanıyorduk. Bizim gibi çocuklar için çok şey yapmıştı. Bizi "küçük yetimlerim" diye çağırırdı.

Bayram günlerinde evinin önünde her zaman yiyecek bir şeyler olurdu.

Yanıyor, kardeşlerim, yanıyor. Zavallı shtetl'imiz yanıyor. Şiddetli rüzgarlar esiyor, Yakıp yıkarak, Külleri savurarak.

Yolda şarkı söylemeye koyulduğumu hatırlıyorum.

Siz ise kollarınızı kavuşturmuş orada duruyorsunuz. Durup bakıyorsunuz, Oysa şehrimiz yanıyor.

Yanıyor, kardeşlerim. Her şey yanıyor. Zavallı küçük shtetl'imiz yanıyor. Ateşin dilleri şehrimizi şimdiden yuttular...

Ablam bunu benden daha iyi anlatabilirdi. Başlangıçta tek kelime bile etmiyordum. O, yani Olga benim yerime konuşuyordu. Kuşkusuz yaşın da yardımıyla makul açıklamalar buldum. Annemin ölümünün, bende, öğrenmem gereken tüm sözcükleri ve cümleleri yutan büyük bir boşluk bıraktığını anladım.

Annem doğumumdan birkaç ay sonra doğumun sonuçlarına bağlı olarak ölmüştü ve ben sadece susmuştum. Annemi öldürmüştüm, hissettiğim buydu, sonrasında da susmuştum.

Fakat köyümüz yakılıp yıkıldıktan sonra, sınıra doğru yürürken, artık bu sessizliğin nedenini anlamaya çalışmadığımı hatırlıyorum. Annemi unutmuştum ve geceyi bekliyordum.

Çünkü sınıra doğru koyulduğumuz yolda, ablam uyuyabilmem için bana her gece ninni söylüyordu. Dizlerinin üzerine oturuyordu ve ben de başımı kucağına koyup gözlerimi kapatıyordum.

Dinle, güzel genç kız,
Dinle, cesur genç kız,
Evinden bunca uzakta
Ne yiyeceksin?

Ekmek ve tuz yiyeceğim.
Annemi ve babamı, unutacağım.
Sadece seninle olmak için.

Ablam her şarkı söylediğinde sesinin boğazımdaki birkaç düğümü daha çözdüğünü hayal ediyordum. Ve kendi kendime, onu dinleye dinleye sonunda tüm düğümler çözülecek ve o zaman konuşabileceğim, diyordum.

Ben, şarkı söylemiyordum.

Brodi'ye doğru yürüyüşümüzden aklıma gelen
bir görüntü var şimdi.

Atın düştüğü görüntü.

Ya şimdi geriye neyim kaldı?
Artık atım bile yoksa benim halim ne
olacak?

Adamin önce yaşlı hayvanını sarstığını hatırlıyorum. Sonra bir çocuk, bir
oğulmuşçasına ona sarıldı. Dizlerinin üzerine düştü ve yakarak gökyüzüne
bakmaya başladı.

Merhamet et Tanrım!
Al beni! Al beni ve
onu, o zavallıyı!
Onu da benimle
birlikte mezara koy!

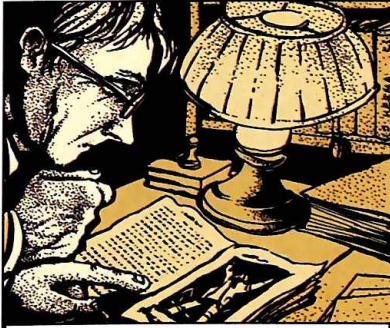
Brodi yolunda atını kaybeden adamin sözlerini tam olarak
hatırlamıyorum.

Sütçü Tevye.

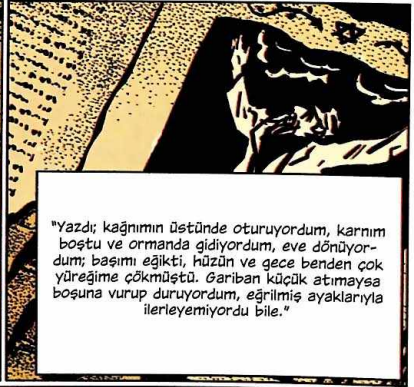

Ama acısını daha sonra, çok
daha sonra okurken buldum.

Çocukluğuma ait kimi sözleri bazen işte böyle bulabiliyorum.

"Yazdı; kağıdının üstünde otuyordum, karnım boştu ve ormanda gidiyordum, eve dönüyordum; başımı eğikti, hüzün ve gece benden çok yüreğime çökmüştü. Gariban küçük atımayla boşuna vurup duruyordum, eğrilmiş ayaklarıyla ilerleyemiyordu bile."

Hatırladığım her şeyi çocukken gerçekten yaşamış mıydım yoksa daha sonra okuduğum kitaplardan mı almıştım?

Merhamet et Tanrım!
Al beni! Al beni ve onu, o zavallıyı!
Onu da benimle birlikte mezarla koy!

Brodi iki imparatorluğun, Rus İmparatorluğu ile Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun birbirine kavuştuğu sınır kentiydi.

Sonradan öğrendim ki yazar Joseph Roth 1894'te, yani biz geçtikten on iki yıl kadar sonra orada doğmuş.

Hayallerimdeki Joseph Roth, beşiğinde.

Joseph Roth yürümeyi öğrenirken.

Joseph Roth ve en sevdiği gözlemevi.

Neler görmüş olmalı penceresinin önünden geçen? Çocuklar, ihtiyarlar, geleceğin dilencileri.

O, iyi tarafta, koca Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun ucundaki, müreffeh Brodi cemaatinde doğmuştu. Biz ise oradan sadece geçiyorduk. Onun bir dili, büyük bir Avrupa dili vardı. Almanca konuşuyordu. Biz ise başka bir dünyadan, iktidarsız, devletsiz, ulusuz bir lehçenin konuşulduğu bir dünyadan geliyorduk. Biz Yiddiş dili konuşuyorduk. Ben ise konuşmuyordum.

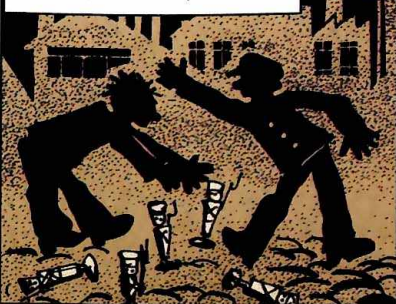
O zamandan beri Roth'ın sayısız kitabını okudum; "Hotel Savoy", "Kör Ayna", "Sonsuz Kaçış"... Brodi kampından geçişimizden elli yılı aşkın bir süre sonra, onu okurken, kaybolmuş hayatlarımızı buluyorum biraz da. Roth yazı yoluyla bizi yeniden toplamaya çalışıyordu adeta.

1918'de, Viyana hakkındaki köşe yazılarında şöyle yazıyordu örneğin: "Onlar sokağın çocukları. Sokak onların yuvası, çatısı, kökeni ve amacı..."

"Sokak fenerlerinin ayakları, kaldırım taşları, yolun ortasındaki refüjler gibi sokağın bir parçası onlar da..."

"Hayat fabrikası tarafından üretilmiş ve büyük şehirde ucuza elden çıkarılmış sokak mobilyaları onlar."

Elbette ki, 1918'de biz Brodi'yi çoktan terk etmiştik. Viyana'yı da terk etmiştik. Şimdiden Avrupa'yı katetmiştik. Ve sen, Olga, sen gitmiştin.

Çok hızlı gidiyorum, sırayı bozuyorum, anılarımın içinde kayboluyorum.

Kaldığım yerden devam etmeliyim, Brodi kampına vardığımız zamandan. II. Aleksandr'ın öldürülmesini izleyen yıllar boyunca Pale Yerleşimi'nden iki milyondan fazla insan kaçtı. Olga ile ben iki milyonda ikiydik.

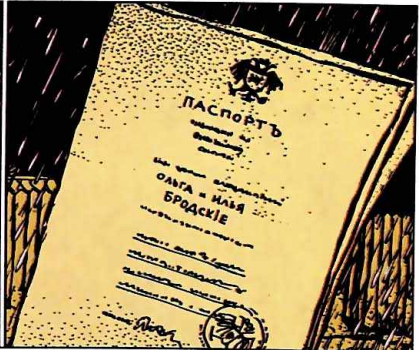
Bir sefalet okyanusunun içinde kaybolmuş iki küçük hayat.

Kağıtlarınız.
Kağidınız var mı?

Kız isimlerinin İlya ve Olga Brodsky olduğunu söylüyor.

Nöbetçi isimlerimizi yazmış olmalı: Brodsky, İlya ve Olga Brodsky. En azından bunu yapmış olması gerektiğini hayal ediyordum zira varlığım bir kanıtı olarak lesepaseyi uzun süre sakladım.

Peki ya kardeşin, o bir şey demiyor mu?

Nöbetçi gidip kendimize uyuyacak bir yer bulmamızı öğütledi. Olga beni ya elimden ya kolumdan tutuyordu. Her halükarda beni sıkıldığını hatırlıyorum. Sonra arkamızdan bir ses duyduk.

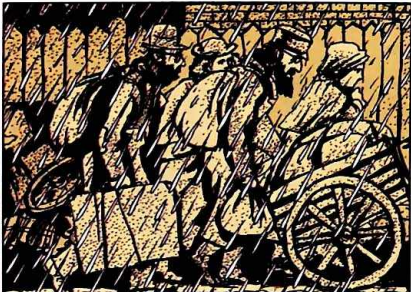
Hey, siz ikiniz, bekleyin!

İşte Poipy hayatımıza böyle girdi, yolculukta sadece iki kişi değildik artık. Üç olmuştuk.

Gelin! Beni takip edin.

Poipy hızlı konuşuyordu, çok hızlı ve bilmediğim bir yığın şehir, isim sayıyordu. Bizden altı ay önce Odessa bölgesinden gelmişti. 1881'deki ilk pogromlardan beri kaçıyordu.

Ben her halükarda gitmek istiyordum. Bu da vesile oldu.

Annemiz öldüğünden beri benim de aklımda bir tek bu düşünce vardı. Kardeşimle birlikte Viyana'ya gitmek istiyoruz.

Viyana mı? Burada neredeyse herkes ya Viyana'ya ya Paris'e gitmek ister.

Ne olursa olsun iyi yere düştünüz. Brodi yolunu kaybetmiş tüm Yid'lerin merkezidir.

Oradaki, Avrupa'nın tam ortasındaki yerimizi Poipy'nin gözünde canlandırdığı gibi çizmem gerekseydi, ortaya şunlar çıkardı:

Uzakta, batı yönünde, hayatta başarılı olmak için her zaman gidilebilecek bir açık hava maden ocağı gibi olan Amerika vardı.

Dünyanın ortasında, herkesin öksürüp tıksırdığı ve ağladığı Brody kampı vardı. Brody'nin doğusunda Rusya vardı: Tepesindeki çarla büyük bir çamur ve sefalet çukuruydu.

Daha yakında, kuzeyde, Londra ve Paris, biraz daha aşağıda ise hepimizin varacağı Viyana vardı.

Daha aşağıdaysa, Mesih'i beklemek isteyenler için Filistin vardı.

Hadi Brodsky kardeşler, yemeğe.

Acele edin biraz!

Atınız ölüyor.
Açılıyorsunuz.

Sınır. Altı tur pas geçiyorsunuz.
Mısır'dan Çıkış'ı düşünüyorsunuz.

Bundan böyle topraksız,
ülkesizsiniz. Karnınız aç.

Gece rüyanızda yıkılmış evinizi
görüyorsunuz. Başlangıç
kutucuğuna geri geliyorsunuz.

Şabat. Tanrı'ya inanmıyorsunuz ama yine de dua
ediyorsunuz. Bir tur pas geçiyorsunuz.

Her şey yoluna girecek liya!
Her şey yoluna girecek!

Poipy'yi dinlerken tarihin zar olduğunu anlıyordum.
Ve bu zar bizi oraya ya da buraya, şu ya da bu
kutucuğa atıyordu, savuruyordu. Ne yapmamız
gerektiğine ve nereye gitmemiz gerektiğine tarih
karar veriyordu.

Ama Poipy bir başka zar daha oldu-
ğunu söylüyordu. O da kurnazlıktı.
Kurnazlıkla tarihi değiştiremezsin,
diyordu ama kıcını kurtarısın.

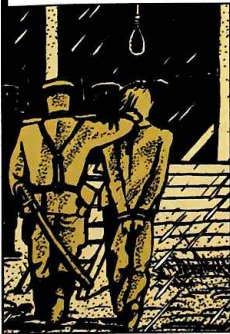

Çara komplo kurmakla suçlanıyordu.

Poipy bize asıldığı günü ve çarın polisinin "Toprak ve Özgürlük" hareketinin "Narodnikler" adı verilen militanlarına neler yaptığını anlattı.

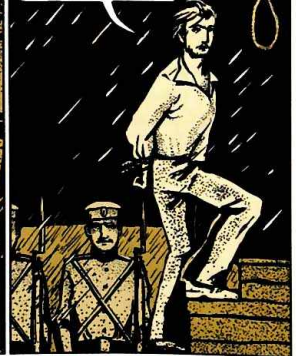

Poipy Wittenberg'in idamına katıldığında neler hissettiğinden bahsetti bize.

Sonra Wittenberg'in yoldaşlarından biri olan Pavel Axelrod adında birinin kitabını andı. "Yahudi Gençliğin Görevi"ni yazmıştı.

Tiranlara ölüm!

Toplumsal krallara karşı tek bir ödevi vardır: Onları öldürmek!

Onu işte böyle öldürdüler.

İlyas, uyuyor musun?

"Özgürlük", "Adalet", "Zulüm" gibi tüm bu sözcükleri ilk kez duyuyordum. Hatta bize örgütlenildiği takdirde tarih üzerinde etkili olunabileceğini söyleyen biriyle de ilk kez karşılaşuyordum.

Brodi'de bir yıldan fazla kaldık.

Her sabah tarih, coğrafya, okuma, Almanca, Fransızca dersleri vermek için, Baron Hirsch tarafından bağışlanmış büyük bir çadırda topluyorlardı bizi.

Sevgili çocuklar, size okuma yazma öğretmekle yükümlüyüm. Bugün Almanca birkaç kelime öğreneceksiniz. Sonra size Fransızca kendinizi nasıl tanıtacağınızı söyleyeceğim zira Fransızca sizin de bildiğiniz gibi velinimetimiz Baron Maurice de Hirsch'in de dili.

Şimdi tekrar edin: "Artık Majesteleri Avusturya-Macaristan İmparatorunun toprağındayım."

Artık Majesteleri Avusturya-Macaristan İmparatorunun toprağındayım.

Ya sen küçük, sen de diğerleri gibi tekrar etmiyor musun?

O benim kardeşim, bayım. Konuşamıyor.

O dönemin büyük takıntısıydı. Bizi Avrupa'nın aydın çocukları yapmak istiyorlardı.

Çocuğunu kaybettikten sonra sevgisini siz diğer çocuklara yönelten velinimetimiz Baron Maurice de Hirsch, arzu edenlere Arjantin'de toprak sunuyor. Bunun için şu lanet dilenme alışkanlığınızı bırakıp toprağı işlemeyi öğrenmeniz gerek.

Sana söylemiştim. Bizi çiftçi yapmak istiyorlar!

Fransızca işlemek fiili Latince "laborare", yani çalışmak fiilinden gelir. Toprak genelde derin katmanlar, nadas edilmiş tarla ve sürülebilir kısım olarak ayrılır. Sürülebilir kısmı çevirerek toprağı ekime hazırlarsınız.

Kardeşinin söylenenleri duyduğundan emin misin?

Duyuyor, bayım, eminim. Ama çiftçi olmak istediğini sanmıyorum.

Öğretmenimizin gözünde, biz, shtetl'lerin küçük Yid'leri, yollara atılmış bir sürü yüzkarasıydık. Büyük ulusların yıkamayacağı görev bildiği yüzkaraları.

Ablam Olga çabuk öğreniyordu, şimdiden okuma yazmayı biliyordu. Akşamları sırayla bana harfleri öğretiyorlardı. O zaman, sabah okulu yerini akşam derslerine bırakıyordu. Bu anlara ilişkin çok güzel anılarım var. Bir yanımda ablam, diğer yanımda Poipy vardı ve ben de orada, ikisinin arasındaydım.

Görüyor musun liya, birden fazla alfabe var. Harfler desendir ve her desen farklı bir ses üretir. Harflerle alfabeler arasında söyleyemediğin her şey vardır. Bunlar sözü olmayan duygulardır.

Dillerin hepsi farklıdır. Fransızca bir baron dilidir. Dünyaya yukarıdan bakan sıkı yakalı dimdik duran bir dildir. Yiddiş ise tersine ayakları çamura batmış bir dildir. Güzel olan ise onu kutsal harflerle yazmamızdır.

Hadi, kardeşim. Kafanın içinde oku ve bana anlayıp anlamadığını söyle.

Harflerin desenleri yavaş yavaş anlam kazanıyordu ama karışık bir şekilde. Rus, Alman ve İbrani alfabeleri birbirine karışıyordu, onları birbirinden ayırmakta zorlanıyordum.

Başaracaksın.
Merak etme liya!

Kendimce, gülümseyerek cevap veriyordum. Evet, diyordum, anlamaya başlıyorum. Ama bunu özellikle de sabırlarını yitirmemeleri için yapıyordum.

İçmek ister misin?

Hayır, teşekkürler.

Hadi iç. Sadece bir tane. Göreceksin ara sıra sigara içmek insanı ısıtıyor.

Gel. Sanırım artık uyudu.

Koluna ne oldu?

Hiçbir şey. Sadece geçmek bilmeyen küçük bir yara.

Doktorlar diyor ki enfeksiyon artarsa, o zaman...

...sonunda bu gerekecek, kolumu kaybetmekle sakince kalbe kadar varmasını beklemek arasında seçim yapmam gerekeceğini söylediler.

İlyas için ne yapacağımı
bilemiyorum. Her zaman çok
hüzünlü.

Endişelenme.

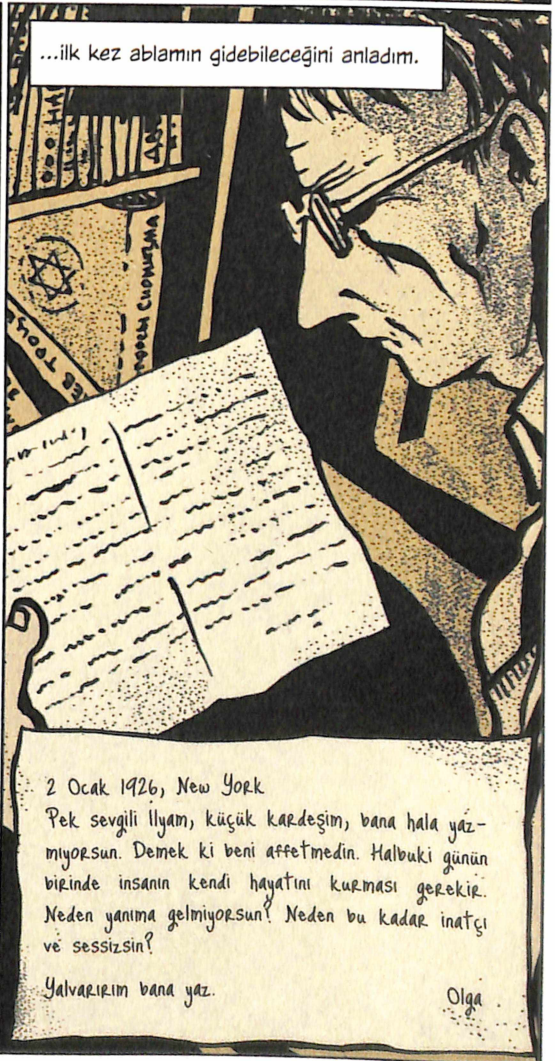

Sence onu neşelendirecek bir
şey bulabilir miyiz?

Aşk olabilir belki. Evet öyle:
aşk ve de özgürlük.

Akşamları ben uyurken ikisini
gördüğümde...

...ilk kez ablamın gidebileceğini anladım.

2 Ocak 1926, New York
Pek sevgili İlyas, küçük kardeşim, bana hala yaz-
mıyorsun. Demek ki beni affetmedin. Halbuki bugün
bizinde insanın kendi hayatını kurması gerekir.
Neden yanıma gelmiyorsun? Neden bu kadar inatçı
ve sessizsin?

Yalvarırım bana yaz.

Olga

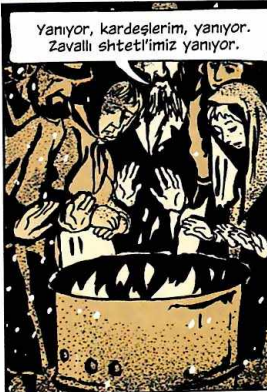

Uyanık mısın
liya?

Bak liya, kar
yağıyor!

Çoğu kez gecenin bir yarısında soğuktan uyanıyordum ve sığınmacıların yanık
tuttuğu ateşlerden birinin başına geçiyorduk.

Yanıyor, kardeşlerim, yanıyor.
Zavallı shtet'i'miz yanıyor.

Şiddetli rüzgarlar esiyor ve yakıp yıkıyor.
Siz ise kollarınızı kavuşturmuş
orada duruyorsunuz.
Ah, durup bakıyorsunuz,
Oysa zavallı shtet'i'miz yanıyor.
Kül olup gidiyor.

Alevlerin etrafında daire oluyorduk ve ablam orada
çoğu zaman şarkı söylemeye başlıyordu.

Kapın kovaları, kürekleri.
Orada durup beklemeyin.
Ateşi söndürmemize yardım edin.
Kollarınızı kavuşturup, kardeşlerim
Orada dikilip durmayın.
Çünkü şehriniz yanıyor...

Eğer "halk" diye bir şey hiç varolduysa, benim gözümde böyle bir şeydir. Brodi'deki o gecelerde nereye
gideceğimizi bilmeden bir ateşin etrafında ısınmaya çalıştığımız gibi.

Sonunda Brodi kampından kaçtık.

Şişti! Gürültü
etmeyin.

Çocukluk
kutumuz.

Hazır mısınız, Brodsky
kardeşler? Beni takip edin ve
size söylediğim anda kamptan
savuşun.

Eğer bu gidişle ilişkilendirdiğim kokulara güvenmem gerekirse ilkbahar başları olmalıydı. Yılına gelince, çarın öldürülmesinden sonraki olayları doğru sıralayabiliyorsa, 1883 yılı olmalıydı. Yollara düşeli şimdiden bir yıldan fazla olmuştu...

Ayağa kalk, seni Çek
fıçısı! İmparatora ayıp
ediyorsun.

Çok yaşa
Avusturya-
Macaristan!

Gark!

Ablamın hep anlattığına göre geçmek için doğru anı beklediğimiz süre boyunca onun kolunu çektişmişim. Görünüşe bakılırsa gitmeyi reddediyormuşum.

Neyin var, liya? Burada
kalmamızı mı istiyorsun?
Öyle mi? Hayatını burada
mı geçirmek istiyorsun?

Arkadaşlar dikkat. Zamanı
geldi. Onların yanına
gideceğim, onları tanıyorum.
O sırada siz de barakanın
etrafını dolanın.

Şu gelene de
bakın!

Çocukluğumdan çok az şey hatırlıyorum. Fakat duygular olaylardan daha unutulmazdır. Evet, korkumu hatırlıyorum. Doğduğumdan beri bir gölge gibi beni takip ediyordu. Bugün, gitmeme engel olanın korku olduğunu düşünüyorum.

Poipy, bu saatte ayakta ne işin var?

Berrak bir gece. Sanki güzel günler geri geliyor. Ayrıca hayatımı kazanmam gerek.

Hazır buradayken gidip bize bir şişe içki alsan. Ne dersin, Franz?

Olur, iyi fikir. Bu saatte istediğimizi bulabilecek misin?

Yürü İly'a. Acele et.

Onu burada bekleyeceğiz. Tamam mı?

İşte arkadaşlar! Size endişelenmeye gerek olmadığını söylemiştim.

Poipy'nin nasıl olup da çıktığını bilmiyorum ama tahminimce... Neyse, nöbetçilerin onu iyi tanıdığını biliyorum. Zamanını onlara tütün ve alkol temin etmekle geçiriyordu. Çok zor olmadığını tahmin ediyorum.

Hadi! Gara gidiyoruz Bay ve Bayan Brodsky! Tren bizi bekliyor.

Joseph Roth birkaç yıl önce doğmuş olsaydı, üçümüzün kaçaklar gibi oradan geçtiğimizi görebilirdi diye düşündüğüm bile oluyor.

Gecenin kalanını rayların tam diğer tarafındaki korulukta geçirdik. Sabahki çiyi hatırlıyorum, yoksa bu hala kış mevsiminin kirağısı mıydı? Pantolonum, gömleğim her şey üzerime yapışmıştı ve üşüyordum.

Hayatımda ilk defa, orada, tam önümde duran bir lokomotifin şiddetli sesini duyuyordum. Deli bir dişli sesi ve şu yanmış kömür kokusu...

Gelin! Kendimize saman yığınlarının arasında bir yer bulalım. Böylece bizi göremezler.

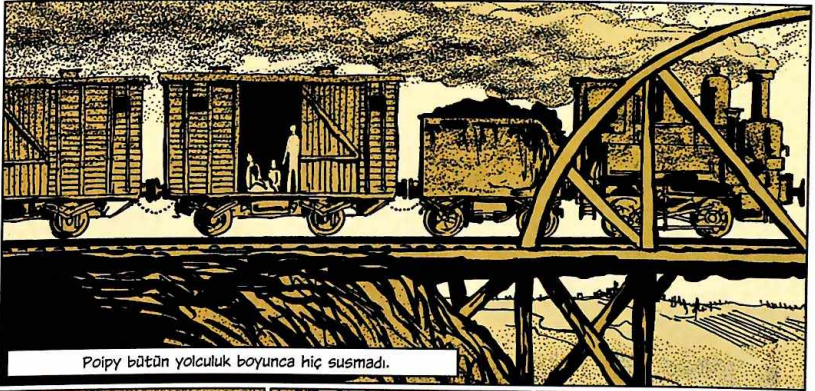
Hadi küçük dostum!

Her gün şafak vakti kalkan bir yük treniydi bu. Sesi kamptaki çadırımıza kadar gelirdi, şimdiyse işte buradaydı: Öksürüp aksarak geçtiği yerlerden imparatorluğun zayıf mahsulünü toplayıp Viyana'nın koca karnını doyurmaya giden, nefes nefese kalmış devasa bir hayvana benziyordu.

Poipy bütün yolculuk boyunca hiç susmadı.

Büyük kurtuluş ümidini, o dönemde Avrupa Yahudi dünyasını ayaklandıran şu ümidi bizimle paylaşmak istiyordu.

Yüzyılın iki takıntısı, tarih ve ilerleme, onda bekleyiş ve Yahudi umuduyla birleşiyordu. Ve tarihle umut birlikte devasa bir kuvvet ortaya çıkarıyordu.

Ona kalırsa, biz geleceği yazacak olarlardık. Rusya'dan çıkışımızın anlamı bizzat buydu. Bu, Tanrı'nın bir işaretiydi.

Sigara içmek ister misin kardeşim?

Rusya bizim Mısır'ımızdı, çar ise firavunumuz. Sonranın dünyasını kurmak için Kızıl Deniz'i geçmeye hazırlanıyorduk.

Bugün düşünüyorum da, bitip tükenmiş bu Avrupa dünyasında şu ümit, şu muazzam dönüşüm rüyası nereye gitti?

Beni dinliyor musun lıya?

Hadi, bir daha dene. Okuyabiliyor musun bana söyle.

Anılıyor musun Olga, tarih bu! Bizim için çalışmaya başladı.

Poipy yol boyunca bize toplumun eski haham örgütü Kahal'a karşı çıkan ilk isyanları açıkladı.

Poipy ise bize devrimci okumalarından ve yeni fikirlerin krujki'lerden, Vilnius, Minsk ve Bialystok'taki öğrenci gruplarından başlayarak nasıl yayıldığından bahsediyordu.

Narodnik hareketi ilk pogromlardan itibaren çatlamaya başladı. Yahudi kabareciler karşısında Ukraynalıları destekleyenler vardı.

Poipy onun gözünde Narodniklerin bu halkçılığının neden öldüğünü açıkladı. Yahudilerin kendilerini savunmak için Ukraynalılar olmadan, Ruslar olmadan tek başlarına örgütlenmesi gerektiğini söylüyordu. Ve tam o anda Aaron Lieberman diye birinin adını andı.

Lieberman Rusya'yı terk ettikten sonra Berlin'e geçti, sonra da Londra'ya yerleşti. Lavrov'un çevresine dahil oldu.

Bense trenin daha fazla hızlanıp hızlanamayacağını düşünüyordum.

Poipy'ye göre Aaron Lieberman halka, işçilere, zanaatkarlara hitap edebilmek için yasak metinlerin Yiddiş diline çevrilmesi gerektiğini ilk söyleyen kişiydi.

Ne yapıyorsun?

Tadını
çıkartıyorum
çünkü
yakında
ayrılacağız.

Viyana'da bizimle
kalmayacak mısın?

Birkaç gün kalıp Cenevre'ye devam
edeceğim.

Cenevre'de
ne var?

Bizim gibi sürgünler var, neler olup bittiğini
anlamış olan. Pavel Axelrod veya Lieberman
gibi ne olduğumuzu unutmayan: Gözyaşı ve
kahkaha dolu mucizevi bir dil icat etmiş olan,
paçavralar içinde bir Yid ordusu var.

Poipy'nin dediklerinden pek bir şey anlamıyordum. Ancak çok sonraları, Londra'da, anılarıma çeki
düzen verirken anlayabildim.

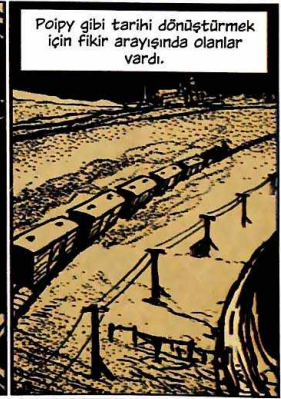
Kaçtığımız pogromlar devasa bir göçe neden olmuştu. Ve herkes buna kendince bir cevap bulmaya çalışıyordu.

Bizim gibi kaçanlar vardı.

Poipy gibi tarihi dönüştürmek için fikir arayışında olanlar vardı.

O dönemde insanlar hikayelere bağlanıyorlardı. Sığınmacıların kırılmış kalbine ata vatan özlemini işleyen Siyon hikayesi vardı. Leon Pinsker'in kitabı 1882'de Doğu'da belli bir yankı uyandırmıştı.

Bir başka hikaye daha vardı: Ne topraktan ne de ulustan geçecek olan bir kurtuluş fikri. Poipy'nin peşinden gittiği işte bu hikayeydi.

Hadi
çocuklar,
atlayın!

Hadi İlyâ, bir
cesâret. Şimdi
atlamamız
gerek.

Gara varmadan trenden atlamamız gerekiyordu.
Devriyelerden kaçınmak için.

Bir, iki, üç!

Ablam atladığında bacaklarım kesilmişti.
Korkudan felç olmuşum.

İlyâ! Atla! Hadi!

Yaşamamı engelleyen işte bu korkuydu.

Merak etme, kardeşim.
Eminim bizi beklemeyi
akıl edecektir.

Tren gardan biraz önce bir yolda durdu ve ambarcılar vagonları
boşaltmaya başladılar.

Hey, çocuklar! Gelin de ne
bulduğuma bir bakın.

Ufaklık, nereden
geliyorsun böyle
bakalım?

O benim kardeşim. Rahat
bırakın onu!

Hadi gel İlyâ,
gidiyoruz.

Hey sen! O kadar çabuk
değil. Siz önce nereden gel-
diğinizi ve ufaklığın neden bu
kadar korktuğunu söyleyin.

Poipy onlarla Yiddiş dilinde konuştu ve hemen ardından bizi dostça ağırladılar. Onların da neredeyse hepsi bizim gibi Rusya'dan kaçmıştı.

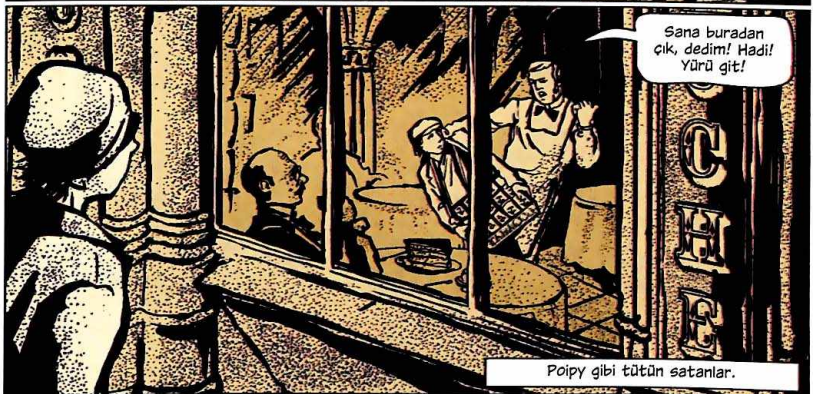

Neue Freie Presse!
Hindistan'da sonu gel-
meyen siyasal kriz!

Gazete satanlar vardı.

Sana buradan
çık, dedim! Hadi!
Yürü git!

Poipy gibi tütün satanlar.

Merkez pazarında ve garda hamallar; Viyanalı seyislerin,
camcılarının çırakları, ayakkabı boyacıları vardı.

Ya ben, konuşmadan ne
yapabilirdim ki?

Viyana, Viyana,
Sana doğru
koşuyoruz. 🎵

Olga çok geçmeden birlikte şarkı söyleyeceği bir müzik grubu buldu kendine. Burjuvaları ayartmak için Prater'te çalıp, neşeli moda parçaları yorumluyorlardı.

Sana doğru Viyana,
dünyanın kraliçesi. 🎵

Özellikle de Offenbach'ın parçalarını Yiddiş dilinde söylediğini hatırlıyorum.

Pek güzel bir ses. Bu kızın yalnızca bu korkunç jargonda şarkı söylemesi ne yazık!

Ah, güzel genç kız,
Ne yiyeceksin... 🎵

Akşam oldukça daha hüzünlü parçalar çalıyorlardı. Olga'nın çocukluğundan beri bildikleri vardı ama yolda, Leopoldstadt'lı ihtiyaçların yüreğine dokunan başka parçalar da öğrenmişti.

Şanslısın liya. Ablanın Tanrı vergisi bir sesi var. Böyle bir sesle o yanındayken korkmamalısın. Beni dinliyor musun liya?

Viyana oryantal modanın parladığı yerd.

Hazırlan canım.
Unutma, kibarca
gülümse...

Ve şimdi, ışıık!

Paris'te elektrikli flaşlar şimdiden kullanılıyor olsa da Stüdyo Herbert hala toz kullanıyordu.
Gözümü kör eden parıltının sıradan açıklaması buydu.

Artık kalkabilir
miyim?

Evet, bitti
Mona Lisam.
Giylenebilirsin.

O zamanın Avrupa'sının iki tutkusunu,
yüzyıl sonunun muzaffer pozitif düzeninin
sıkıntıdan kurtulmak için sarıldığı iki tut-
kuyu birbirine bağlaması yetmişti...

Fotoğrafçı Herbert iyi bir moda takipçisi, gündüz-
leri burjuva portreleri çeken bir fırsatçıydı ve ay
sonlarını getirmenin bir yolunu bulmuştu.

Doğu ve fahişeler.

Kız çıktığında kıpırdamadım.

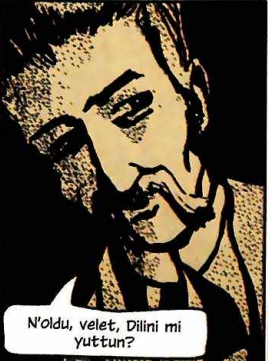
Hey, Herbert, gel
bak burada kim var!

Bak sen, izleyicimiz
varmış da haberimiz
yokmuş!

Hayatımda işgal ettiğim yeri anlamaya yakın olduğum bir an varsa
o da kesin o gündür.

N'oldu, velet, Dilini mi
yuttun?

Fotoğrafi keşfetmiş bulunuyordum.

O gün makinenin sizi koruduğunu, benim pencerenin ardında ol-
mam gibi sizin de onun arkasında güvende olduğunuzu anladım.
Çerçeve ortadan kalktığında ise...

...korku geri geliyor.

Vişana'daki bu geceyi sık sık hatırlama fırsatım oldu.

Londra, 1921.

O gün o kadar utanç ve korku duymuştum ki.

Vişana'daki bu geceyi sık sık hatırlama fırsatım oldu.

Londra, 1921.

O gün o kadar utanç ve korku duymuştum ki.

Vişana'daki bu geceyi sık sık hatırlama fırsatım oldu.

Londra, 1921.

O gün o kadar utanç ve korku duymuştum ki.

Freud okuduğumdan beri çocukluğumuzdan itibaren kendini kapatmış, sevgi arayışındaki zihinler olduğumuzu biliyorum, o nedenle o akşam beni alikoyanın o kızın omuzuyla göğsü olduğunu düşündüğüm de oldu.

Viyana'nın bu küçük sokağında
çakan bu şimşekle birlikte bir
gizemin yaklaşıma umudunun
doğduğunu da biliyorum.

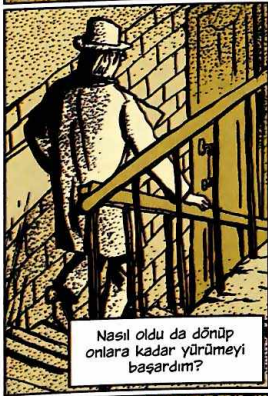
Çocukların inanmak istediği işte buydu, ta ki yıllar bize sihrin veya aydınlanmanın değil de nesnel ve rasyonel bir yöntemler ve teknik dünyasının olduğunu öğretinceye kadar.

Viyana'daki bu geceyi sık sık hatırlama fırsatım oldu.

Londra, 1921.

O gün o kadar utanç ve korku duymuştum ki.

Nasıl oldu da dönüp onlara kadar yürümeyi başardım?

Freud okuduğumdan beri çocukluğumdan itibaren kendini kapatmış, sevgi arayışındaki zihinler olduğumuzu biliyorum, o nedenle o akşam beni alıkoyanın o kızın omuzuyla göğsü olduğunu düşündüğüm de oldu.

Viyana'nın bu küçük sokağında çakan bu şimşekle birlikte bir gizemin yaklaşma umudunun doğduğunu da biliyorum.

Çocukların inanmak istediği işte buydu, ta ki yıllar bize sihrin veya aydınlanmanın değil de nesnel ve rasyonel bir yöntemler ve teknik dünyasının olduğunu öğretinceye kadar.

Hey küçük! Geri dön.
Sana verecek işim var.

Gomel'den beri bütün yolculuğumuz boyunca benim de para kazanabilmem hiç söz konusu olmamıştı.

Belki sonunda ben de bir
şeyde iyi olabilirim?

Söylesene küçük,
sana konuşulduğunda
cevap vermiyor musun?
Biliyorsun ki korkman
gereksiz. Değil mi
Herbert?

Geç olmaya başlıyor, eve dön-
melisin. Ama çalışmak istersen
eğer yarın yine gel. Artık genç
değilim, yardıma ihtiyacım var.
Ve şayet dilini yuttuysan, bu da
bana uyar. Gevezeleri sevmem.

O akşam korkuma meydan okudum ve yaklaştım.

Herbert benim için neredeyse bir baba oldu.
En azından kafamdaki baba fikri buydu.

Hadi! Hadi! Lanet gavur!
Koş.

Benimkinin bir teslimattan dönerken yolda
öldüğünü anlatmıştı bana Olga.

Baban dönmüş olmalı
canım. Ben biraz
uyuyacağım. Geldiğini
görünce beni uyandır.

Hadi! Hadi! İlerle,
lanet olası hayvan.
İlerle!

Olga bana kızıyla atını bulduklarını söylemişti.

Çocukluğumuzun kutusu.

Görünüşe göre, babamız yayan devam etmeyi denemişti.

Adı Isaac'tı, bizzat itaatin adıdır.

Babamız Isaac yaşamak istiyordu...

denmişti bana Olga.

Yürümüş, yürümüştü

...tükeninceye kadar.

Kalkın, haşere takımı.
Acele edin! Hadi! Hadi!

Hadi! Beni keyiflendi-
rin, küçüklerim, nasıl
çalıştığınızı gösterin
bana.

Kazandığımız her şey yurda verilmeliydi. Karşılığında
sabahları bir parça ekmek, akşamlarıysa bir
çorbaya hakkımız vardı.

Poipy bu vesileyle koca koca laflarıyla
bizi eğitmeye devam ediyordu.

Görüyor musun İlyâ. Geleceğin kalbi
orada atıyor. Sömürü! Her gün
yorgunluktan ölüyoruz ama emeğimizin
meyvesi bize gelmiyor bile.

Sonra görüşürüz,
İlyâ. Fazla uzaklaşma,
tamam mı?

Akşama
görüşürüz

Fotoğrafçı çırağı olarak yeni hayatım hakkında henüz bir şey söylememiştim.
Ama artık benim de, gizlice, gidecek bir yerim vardı.

Söyle liya, nereye
gidiyorsun böyle?

liya, iş bulmuşsun
galiba?

Bizi unuttun mu
liya?

Her sabah gettoyu
geçip Stüdyo
Herbert'e kadar
yürüyordum.

İşte Hugo, artık hazırsın.
Hadi, şimdi beni izle.

Mutti,
bitte?

Hey, çocuk, çabuk gel.
Şu saçları süpürme yardım
et lütfen.

Gördün mü Hugo, ne kadar
şanslısın? Portren çok
güzel olacak.

Hey, şunu al
ve ona yaklaş.
Şimdi, hazır mısın?

Mutti!

Herbert'in eskiden kuaför olduğunu çok sonra öğrendim. Çocuklar için hem saç kesimi hem portre hizmeti sunuyordu. Bu da Viyana'daki diğer stüdyolar arasında çok çabuk sıvrilmesini sağlamıştı.

Geçti artık.
Bitti. Ağlamayı
bırak Hugo. Her
şey yolunda.

Anne, ben
gelmek iste-
miyordum.

Eintritt
verboten

Hey, küçük! Bunu arkaya götür
lütfe. Ben de bir dakikaya
geliyorum.

Oğlunuzun portresi
birkaç gün içinde hazır
olacak Bayan von Hof-
mannstahl.

Lütfe en geç cuma günü
teslim etmeye bakın.

Stüdyo Herbert'in arkasında kimyasal maddelerin, kağıtların, çekim
için kullanılan cam plakaların depolandığı geniş bir oda vardı. Sanırım
kendimi ilk kez orada ait olduğum yerde hissettim.

Elbette. Ufaklık onu
size getirir.

Karanlık odada saatler, günler geçiriyordum. Şehri, ablamı,
çocuğu korkularımı unutuyordum. Kendimi evimde gibi
hissediyordum.

Kapıyı açar mısın küçük?

Hadi, iş başına. Sana sırlarımızı öğreteceğim.

Stüdyo Herbert'te geçirdiğim günler sayesinde daha sonra fotoğrafçı olabildim.

Bu, kağıdın üzerine iyice yayman gereken gümüş nitrat.

Herbert, William Talbot tarafından geliştirilen kalotip yöntemini benimsemişti.

Aklından çıkarma. Her defasında yıkayıp kurutmalısın. Her aşamada.

Birkaç yıl boyunca Daguerre yöntemini kullanmıştı ama tek bir pozitif elde edilebilmesi gibi bir dezavantajı vardı.

Özellikle de malzemeleri aynı raflara, yerli yerine koymayı sakın unutma.

Talbot'un, kalotipiyle, negatifi mucitlerinden biri olduğunu daha sonra anlayacaktım.

Güzel, başaracaksın. Sadece her şeyi sırasıyla yapmalısın, anladın mı?

Daha sonra özellikle şunu anladım: Bu kalotip yöntemi sayesinde hepimiz imge haline, sonsuzca yeniden üretilebilen basit imgeler haline gelme yolundaydık.

Gümüş nitrat. Potasyum
iyodür. Galilik asit. Potasyum
bromür.

Akşamları uyuyamıyordum. Herbert'te öğrendiğim sözleri içimden
tekrar ediyordum.

Stüdyodaki bu günlerin görüntüleri ve kokuları pesimi bırakmıyordu.

Tuz, kâğıt, soda kokusu.

Ve onlarla birlikte orada, karanlık odada geçebilecek
bir hayat hissi içimde büyüyordu...

tanımadığım yüzlerin

ortaya çıkışını

gözlemleyerek.

İyi, lütfen çabuk
bana yardıma gel!

Mesela genç Freud'un stüdyoya geldiğini hatırlıyorum.

Profesör için flaşı hazırlamanı
istiyorum.

Buyurun. Rahat
mısınız?

Otuzlu yaşlarındaydı.

Dikkat! Hazırız.

Bitti, profesör.
Teşekkürler.

Güle güle.

Sonradan doğrulayabildim, o dönemde kokainin insan beyni
üzerindeki etkileriyle ilgileniyordu.

Yarın görüşürüz, Olga.

Görüşürüz.

1884 yılının bir şubat akşamı, Viyana'ya gelesi henüz sadece birkaç ay olmuşken Poipy Prater'de bizimle buluşmakta gecikti.

Bugün Poipy'yi gördün mü liya?

Acele edin çocuklar.

Hadi, artık kapıları kapatmamız gerek.

Poipy ne o gece ne de sonraki geceler geldi.

Poipy hiçbir şey söylemeden gitti.

Dinle güzel genç kız,
Evinden bunca uzakta ne yiyeceksin?
Ekmek ve tuz yiyeceğim.
Annemi ve babamı unutacağım.

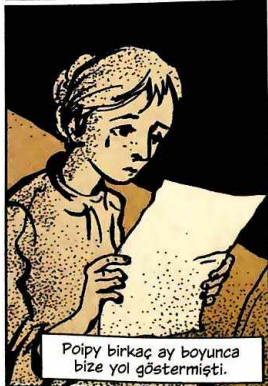
Ekmek ve tuz yiyeceğim.
Annemi ve babamı
unutacağım.

Birkaç gün sonra bir mektup aldık. Poipy ihtiyar kadın okumasın diye mektubu müzisyenlerle göndermişti.

Merhaba Brodsky kardeşler,
Umarım mektubum size ulaşır. Ben size sözünü ettiğim
Cenevre'deki yoldaşlarla birlikteyim. Burada nefes
alacak zamanım yok. İzgat gibi çalışıyoruz. Birkaç gün
içinde basılıp Vilnius'ta dağıtılacak olan bir metni yeni
bitirdik. Ya siz, hemen söyleyin. Nasılsınız? Kardeşim
İly'a, artık yazdıklarını okuyabiliyor musun? Ya
sen, Olga, büyüleyici sesinle yeterince para toplama
başarabildin mi? İsterseniz yanıma gelin. Burada
Rusya'nın tüm yetimlerine iş var. Hala sağlam olan
kolunla sırtınızı sıvazlayın.

Poipy

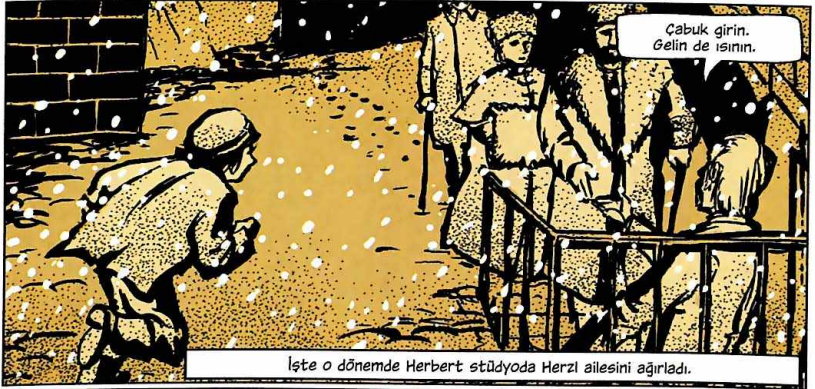
Poipy birkaç ay boyunca bize yol göstermişti.

Sonra Cenevre'de Pavel
Axelrod'un sosyalist
çevresine girmişti.

O günden sonra ablam Olga
yeniden gitmek istedi.

Çabuk girin.
Gelin de ısının.

İşte o dönemde Herbert stüdyoda Herzl ailesini ağırladı.

Ne berbat hava! Böyle fırtınalara göğüs
germek zorunda olsak da uygar bir şehirde
yaşamaya pekala değer.

Viyana'ya geleli yakında altı yıl
olacak, Bay Herbert ama böyle hava
görmedik.

Her şeyi önceden
hazırladım. Hemen evinize
dönebileceksiniz.

Bakar mısın,
küçük, şunu bir
yere asar mısın?

Eğer ısındıysanız yerlerinizi
alabilirsiniz.

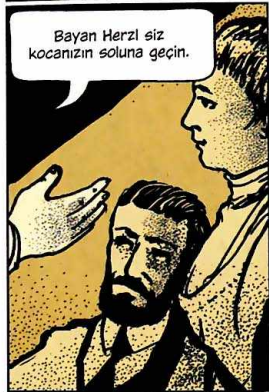
Birlikte geldiler. Baba, anne ve oğulları,
anne babasının "Dori" diye çağırdığı
Theodor.

Siz söyle oturun, mükemmel. Şimdi oğlunuz.

Dori canım, lütfen gelir misin?

Bayan Herzl siz kocanızın soluna geçin.

Lütfen elinizi omuzuna koyun.

Dikkat. Artık hareket etmeyelim.

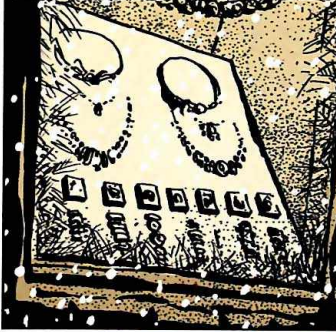
O anda çok dikkat etmemiştim.

Stüdyo Herbert'in diğer birçok müşterisi gibi Herzl'ler de İmparatorluğa, İmparatorluktaki barışa, İmparatorluktaki ilerlemelere aidiyetlerini ölümsüzleştirmek için gelmişti. Ve o zamanın Viyana'sını ayakta tutan fikirlere, yani bir düzen, üstün bir itidal fikrine olan inançlarını.

Hatırlıyorum, o akşam ablama bir hediye götürmek geldi aklıma.

Stüdyoya giderken her gün önünden geçtiğim vitrinde gördüğüm yeşil bir taş.

Al bakalım küçük. Onu güzelce cebine koy ve hemen eve git.

Stüdyodan aldığım ilk parayı bu taşla harcadım.

Onu her zaman saklayabiliriz diye düşünüyordum.

Yarın görüşürüz Olga.

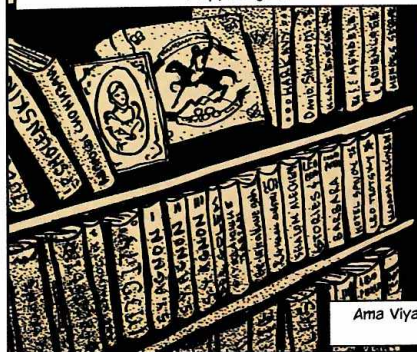
Ya da eğer Olga beğenmezse onu geri satabilirdim.

Görüşürüz arkadaşlar.

Poipy'nin gidişinden sonra üzüldüğümü hatırlamıyorum.

Bunu nereden
buldun İlyâ?

Son derece yanılıyorruz. En basit davranışlarımız bile
yanlış anlaşıyor. O akşam...

Söyle bana İlyâ,
bu taşı nereden
çaldın?

Yarından tezi yok onu geri götür-
ceksin, duyuyor musun beni?

Söylediğimi iyice anladın mı İlyâ?

O anda bunun senin için olduğunu söyleyebilmeyi çok istedim
ablacığım. Sana birçok şeyi kanıtlamak için...

Senin de onlar gibi,
Viyanâ'nın tüm küçük
hırsızları gibi olmanı
istemiyorum.

Keşke bizi sevmeye, umut etmeye iten şeylerden her zaman emin olabilseydik.
Ama biz ip cambazlarıyız, hiçbir şey bilmiyoruz.

Ertesi gün, taşı geri götürdüm.

Bu utanç mıydı?

Söyle bakalım, küçük, yolunda gitmeyen nedir? Başka bir tane mi seçmek istiyorsun?

Yoksa haksız yere suçlanmış olmanın adaletsizliği miydi, bilmiyorum.

Ama nereye gidiyorsun? Ne olduğunu anlatır mısın bana?

Yine sessizliğim, içine hapsoldüğüm şu sessizliğim miydi?

Yoksa ablama hiçbir şey söyleyemeden Viyana'yı terk etme düşüncesi miydi?

Zaten gidecektik ve ben kendimi iyi hissettiğim tek yeri kaybetmiş olacaktım.

Hadi ufaklık, bunu yıka ve as, lütfen.

Stüdyo Herbert'teki son günümüdü.

Bugün Herzl'lerin portresini teslim etmeye gideceksin. Yalnız hemen dönmelisin. Buradaki dağınıklığı toplamama yardım etmeni istiyorum.

Biliyor musun, karşılaştığımıza çok memnunum. Büyük ilerleme kaydettin. Seninle gurur duyuyorum.

Hadi. Bunu hemen onlara götür. Ve çabucak geri gel.

O gün portreyi alıp gittim ve bir kez daha, Herbert'e söylemek istediğim sözler boğazımda düğümlendi.

İyi, nereye
gidiyorsun?

Nerede oturuyorsun İlyâ?

Sonsuza dek kaçabileceğini mi
sanıyorsun İlyâ?

Her şeyi ziyan ettin İlyâ.
Paramı çarçur ettin. Sen asla
iyi bir şey yapmayacak mısın?

Seni kim
hatırlayacak İlyâ?

Sen hep ortadan kaybolursan
sana kim inanır ki?

Büyük bir fırtınanın olduğu o gün, gece olurken eve vardım. Bütün şehir karla kaplıydı ve don ve rüzgar yanaklarımı ısırırken Leopoldstadt sokaklarında belki de yarım saat yürümek zorunda kalmıştım.

Herzl'ler Weimar Sokağı 68 numaradaki büyük bir evde oturuyordu.

Hayatımı ya da daha ziyade hayatımın olmayışını Herzl'lerin genç oğluna bağlayacak olan koşulların hiçbirinden henüz haberdar değildim. Hem nasıl tahmin edebilirdim ki? Kim geleceği okuyabilir?

O günkü de fazladan bir teslimattı, o kadar.
Gidişimizden önceki son bir teslimat.

O gün beni Theodor Herzl'in annesi karşıladı.

Dori, gel de bana yardım et lütfen. Baban gelmeden önce fotoğrafı salona asmak istiyorum.

Dori canım, portre geldi. Gel de bak.

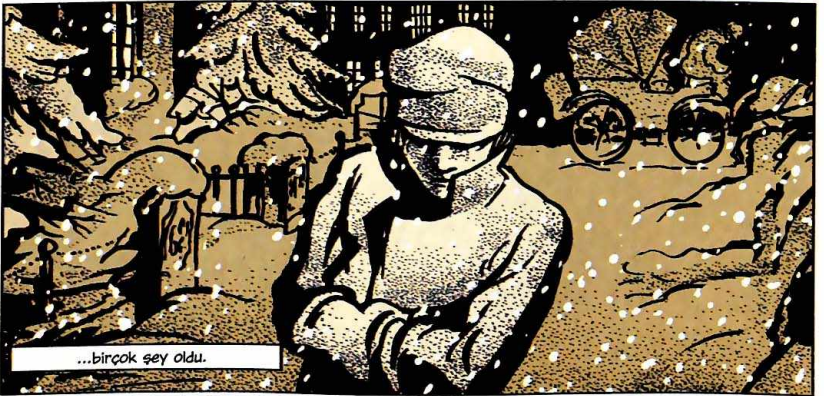

Üzerime kapanan bu kapının imgesini bugüne kadar korudum, beni adeta Viyana'nın ayazına geri atmak istemiş ve bana şöyle demişti:

"Bu krallık sana göre değil, liya. Asla orada yaşayamazsın."

Viyana'daki o zamanların üzerinden geçen kırk yıl boyunca...

...birçok şey oldu.

Meskûn dünyanın kimi parçaları büsbütün fethedildi ve kaybedildi.

Büyük Savaş'ın neden olduğu milyonlarca ölüye rağmen...

...toprak, devlet, sınır takıntısı sadece güçlendi.

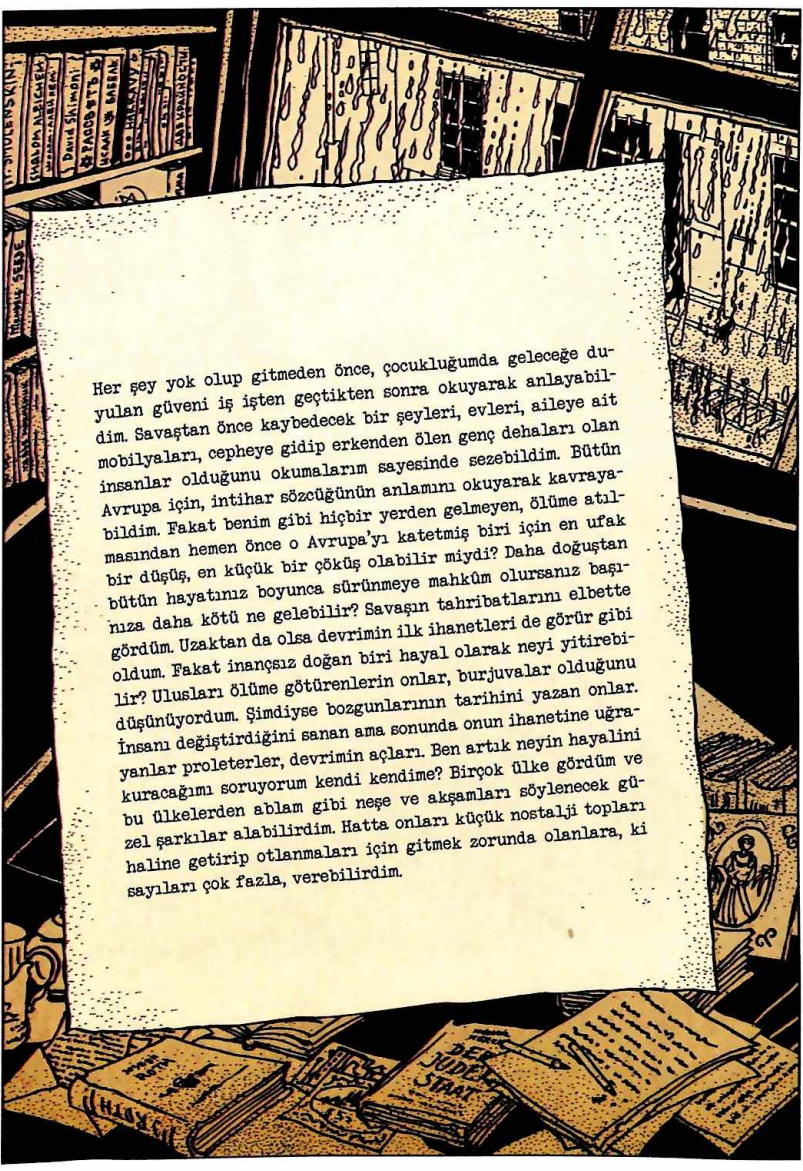
Ve ben bugün bile kendime soruyorum: Buna, bu bitmez tükenmez ait olma ihtiyacına boyun eğmek mi gerekir?

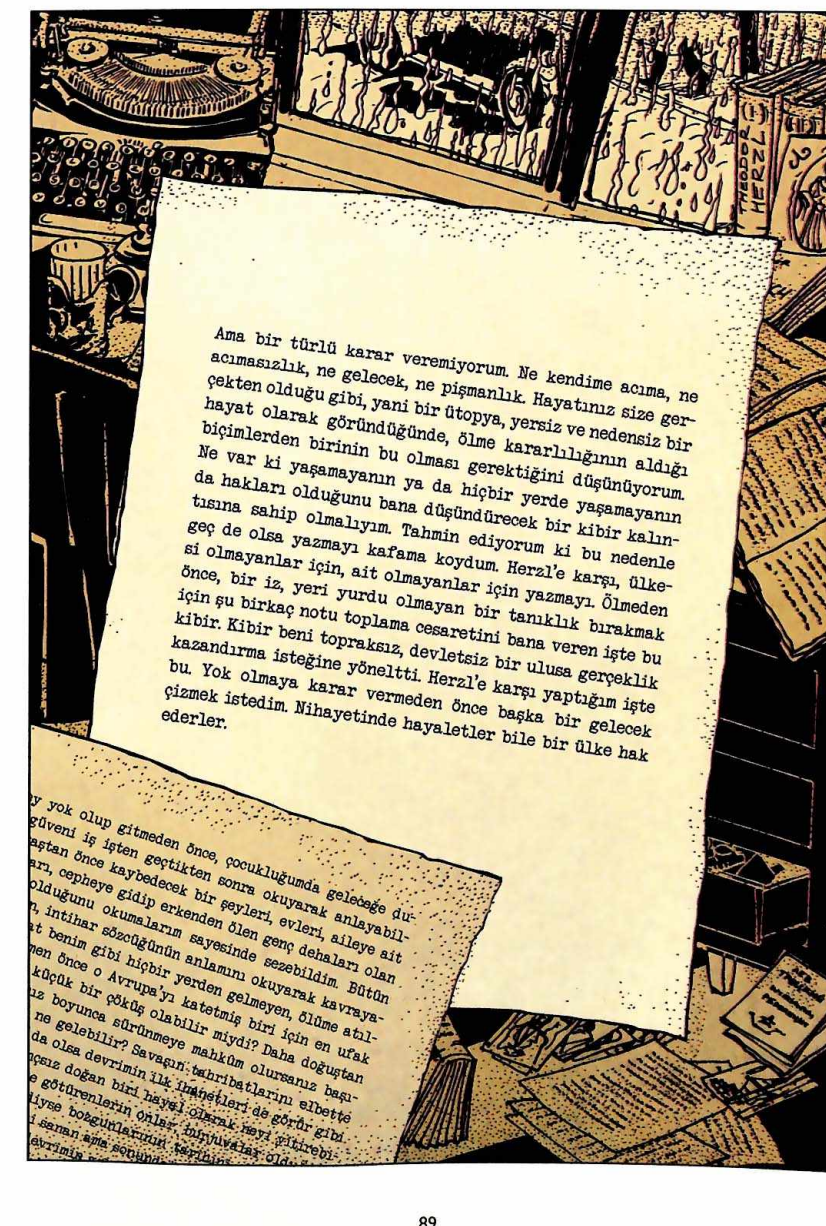
Londra, 1931

O çocukluktan beri, o ilk sürgünden beri daha geveze ya da daha zengin biri olmadım. Ama okuyacak zamanım oldu ve okuduğum kitaplar dünyayla benim arama adeta bir barikat kurdu. Avrupa'nın, tarihi yapan ve yazan güzel burjuva toplumlarından beni ayıran şeyi okuyarak ölçebildim...

Her şey yok olup gitmeden önce, çocukluğumda geleceğe duyulan güveni iş işt en geçtikten sonra okuyarak anlayabildim. Savaştan önce kaybedecek bir şeyleri, evleri, aileye ait mobilyaları, cepheye gidip erkenden ölen genç dehaları olan insanlar olduğunu okumalarım sayesinde sezebildim. Bütün Avrupa için, intihar sözcüğünün anlamını okuyarak kavrayabildim. Fakat benim gibi hiçbir yerden gelmeyen, ölüme atılmasından hemen önce o Avrupa'yı katetmiş biri için en ufak bir düşünüş, en küçük bir çöküş olabilir miydi? Daha doğuştan bütün hayatınız boyunca sürünmeye mahkûm olursanız başınıza daha kötü ne gelebilir? Savaşın tahribatlarını elbette gördüm. Uzaktan da olsa devrimin ilk ihanetleri de görür gibiy oldum. Fakat inançsız doğan biri hayal olarak neyi yitirebilir? Ulusları ölüme götürenlerin onlar, burjuvalar olduğunu düşünüyordum. Şimdiyse bozgunlarının tarihini yazan onlar. İnsanı değiştirdiğini sanan ama sonunda onun ihanetine uğrayanlar proleterler, devrimin açları. Ben artık neyin hayalini kuracağımı soruyorum kendi kendime? Birçok ülke gördüm ve bu ülkelerden ablam gibi neşe ve akşamları söylenecek güzel şarkılar alabiliyordum. Hatta onları küçük nostalji topları haline getirip otlanmaları için gitmek zorunda olanlara, ki sayıları çok fazla, verebiliyordum.

Ama bir türlü karar veremiyorum. Ne kendime acıma, ne acımasızlık, ne gelecek, ne pişmanlık. Hayatınız size gerçekten olduğu gibi, yani bir ütopya, yersiz ve nedensiz bir hayat olarak görüldüğünde, ölme kararlılığının aldığı biçimlerden birinin bu olması gerektiğini düşünüyorum. Ne var ki yaşamayanın ya da hiçbir yerde yaşamayanın da hakları olduğunu bana düşündürecek bir kibir kalınsa sahip olmalıyım. Tahmin ediyorum ki bu nedenle de olsa yazmayı kafama koydum. Herzl'e karşı, ülke- si olmayanlar için, ait olmayanlar için yazmayı. Ölmeden önce, bir iz, yeri yurdu olmayan bir tanımlık bırakmak için şu birkaç notu toplama cesaretini bana veren işte bu kibir. Kibir beni topraksız, devletsiz bir ulusa gerçeklik kazandırma isteğine yöneltti. Herzl'e karşı yaptığım işte bu. Yok olmaya karar vermeden önce başka bir gelecek çizmek istedim. Nihayetinde hayaletler bile bir ülke hak ederler.

Yok olup gitmeden önce, çocukluğunda geleceğe du-
güveni iş iştenden sonra okuyarak anlayabil-
riştenden önce kaybedecek bir şeyleri, evleri, aileye ait
ar, cepheye gidip erkenden ölen genç dehalaları olan
olduğunu okumalarını sayesinde sezebildim. Bütün
r, intihar sözünün anlamını okuyarak kavraya-
at benim gibi hiçbir yerden gelmeyen, ölüme atıl-
nen önce o Avrupa'yı katetmiş biri için en uzak
küçük bir çöküş olabilir miydi? Daha doğuştan
uz boyunca sürünmeye mahkûm olursanız başı-
ne gelebilir? Savaşın tahribatlarını elbette
da olsa devrimin ilk ihanetleri de görür gibi
çsız doğan biri hayal olarak hayal görür gibi
e götürülenler için hayal olarak hayal görür gibi
lisse boğucuların önler, tıyınmalar, öldürmebi-
lisanın ama sonuna
devrimin

1895

Paris, 1895, Garnier Sarayı

Ölümsüz çiçekler
olacak.

Ding

Ne iş kakış! Skandal adeta bu yüzyıl
sonunun yükselen değeri.

Venedik'teki doğlar cumhuri-
yeti gibi olacak. Saraylar inşa
edeceğiz.

dang

Ding

Teşekkürler, Bay
Herzl. Güzel bir akşam
dilerim.

Bir ordumuz olacak ve askerler
parlak renkli üniformalar giyecek.
Almanlar gibi gururlu ve güçlü,
İngilizler kadar hünerli olacağız.

Onu tanıyor musunuz? Dün
uvertür boyunca locasında tek
başına cin çarpmış gibi
titreyip durdu.

dong!

Herzl, Avusturya basını için hoş
makaleler yazıyor. Neue Freie Presse'nin
muhabiri. Fransa'ya casusluk ettiğinden
bile şüpheleniliyor.

Çöle su vereceğiz. İnsanlar
kendini İtalya'da ya da Riviera'da
sanacak. Ve yol boyunca, ekinler
rüzgarla dalgalanacak. Artık asla
aşagılanmayacağız.

Bizim için toprak olan her yere gideceğiz. Lesseps gibi, Musa gibi yapacağız, çölleri açacak, geceyi aydınlatacağız.

Canlanan hayatımızın simgesi olan beyaz bir bayrağın üzerine altın renginde yedi yıldız basacağız. Sonra bu bayrağın gölgesinde köprüler, demiryolu hatları inşa edeceğiz...

Beni bir kez daha şu zavallı şövalye Tannhauser'in talihsizliklerine, tereddütlerine şahit olmaya zorluyorsunuz ya.

Söz veriyorum uvertürden sonra gideceğiz.

Devletimizde yoksullarla dilencileri dönüştüreceğiz. Sürgüne zorlananlara, ulusların içinde ne yazık ki hor görülerek yaşayan herkese onurlarını yeniden kazandıracağız.

Sonunda utançtan kurtulmuş, onurlu bir halk olacağız.

Richard Wagner'in Tannhauser'i Paris'te ikinciye gösteriliyordu ve Herzl, defterinde gösteriye her akşam gittiğini yazıyordu.

Wagner'de sevdiğim şey, gördüğünüz üzere, körleştirmesi! İdealin peşinden gittiğini sanırken bizi nasıl da düpedüz bir gazap çağına götürüyor.

Binmek için gemiler inşa etmek gerekecek. Ve gönüllüler bu gemilerle gitmek isteyenlere yardımcı olacaklar. Mısır'daki et kazanları bizi artık alıkoymayacak zira orada daha güzelleri, daha bol olacak.

Aşkın kıyısına yakın bu sahilde, şevk dolu sarhoşluk yüreklerimizi neşeyle dolduracak. 🎵

Tüm bu yıllardan sonra tek bir çıkar yolumuz olduğunu pekala hissediyorum.

Bakin! Size dememiş miydim? Titriyor?

Kendi devletimizde, özgür insanlar olarak yaşayıp huzur içinde ölebileceğiz. Açlıktan, korkudan kurtulacağız.

Ölkeyi yoksullar elverişli hale getirecek. Telgraf hatları kuracak, kanallar açacak, evlerini inşa edecekler.

Ah, sevdiceğim, ne düşünüyorsun? 🎵

Yeter! Yeter! Bu uyku bitsin artık. 🎵

Bizim de iyi giyimli erkeklerin modayı takip eden kadınlara kur yaptığı operalarımız olacak. Bizim de bir Louvre'muz, bir San Marco Meydanı'mız olacak. Bir düşünür, sanatçı ulusu olacağız. Ve sen kız kardeşim, her nerede dinleniyorsan, toprakta ve soğukta, gelip seni bulacağım. Giderken seni de götürüleceğim.

Ne delilik bu seninki!
Ne boş bir endişe! 🎵

Bir düşün bana unutulmuş sesleri, uzaktaki çanın neşeli çınmalarını hatırlatıyordu. Ah! Söyle bana! Ne zamandan beri onları hiç duymuyorum? 🎵

Aylar, yıllar farkına varmadan geçiyor. Bu gölgeliğin ortasında hiç güneş yok. Karanlık geceyi aydınlatan bir yıldız bile yok! Varlığı baharı müdeleyen çiçekleri boşuna arıyorum! Bülbülün tatlı ötüşü artık doğumunu kutlamıyor. Hayır! Çiçek yok artık! Tatlı ötüşler yok artık!

Ah! Neler duyuyorum? Nafile keder, şefkatimden şimdiden usandın mı? Bunca aşktan, bunca sarhoşluktan? Nankör, tanrısallığından bıktın mı? Hayattaki ıstırapları unuttun mu yoksa?

Erkeğin yüreği daha değişkendir. Bu sonsuz mutlulukla dolu olan kalbim, ıstırapı çağırıyor! Senin imparatorluğundan gitmem gerek. Kraliçe! Tanrıça! Ah! Bırak da gideyim!

Köleyim, heyhat! senin yanında, Özgür olmak tek arzum! Ey özgürlük! Bana hayatımı geri ver! Savaşlara koşmak isterim, Ölüm meydanı okumak!

Senin imparatorluğundan gitmem gerek.

Söyle bana! Söyle bana! Bana neyin sitemi ediyorsun?

Her şeye hazırım; pişmanlık gözyaşlarına, Altın Buzağı'ya tapmaya.

Yanıyorum, artık dayanamıyorum. Düşüncelerimin beni sürüklediği bir saniye bile yok. Artık her şey yerine oturdu.

Kendimi iyi hissetmiyorum. Özlür dilerim. Çıkmam gerek.

Arzum beni savaşa sürüklüyor.

Ah, anlamaya tenezzül et. Aradığım zevk değil, ölüm.

Hem mezarı hem ölümü yüreğimde taşıyorum.

Dayanamıyorum. Bütün bu müzik
ve gözümde canlananlar beni
bitiriyor. Kalbim neredeyse
patlayacak.

İşte Bay Herzl,
eldivenlerinizle şapkanız.
Size bir araba çağırmamızı
ister misiniz?

Geçmişimiz olan şeyin hatırasının yaşaması için inşa edilmiş bir gettonun
sokaklarından geçen uzun bir kortej görüyorum. O anda kendimi
görüyorum, sana doğru ilerlediğimi. Altes sevgili oğlum, ıstırap çektiğimizi
unutma, diyorum sana.

Hans oğlum, doğ tacını
takıp seni ulusumuzun kralı
yapacağım günü görüyorum.

Ah, anlamaya tenezzül et, ey kraliçe!
Aradığım zevk değil, ölüm.

Size yardımcı olabilir miyim bayım?

Düzelecek, merak etmeyin.
Sadece düşüncelerim migrenimi
azdırıyor.

Baron Bey yazık ki gösteri
başladıktan az sonra geldiler.
Korkarım Bay Wagner'in
sirenleri kendilerini beklemedi.

Eğer Rothschild'lar bizim
arkamızdan gelirse ilk doğ bir
Rothschild olacak. Kendim
kesinlikle devletin başına geçmek
istemem. Geçersem devamlılığımı
tehliliye atabilirim...

Jokey Kulübü'nün üyeleri bile
gelmeden çekip giden bu adam
da kim?

Bir gazeteci, Baron Bey. Viyana'dan gelmiş.
Tüm temsillere katıldı ve daha dün bana
Wagner'in bu aralar ona büyük bir eser için
ilham verdiği sırrını açtı.

Bu müzikte beni endişelendiren
tam da bu. Onu dinleyenleri
imparator olmaya heveslendiriyor.
Wagner, aşktan bahsettiğini
sandiğinde bile aslında sadece
savaşta bahsediyor.

Güzel tanrıça, ah! Dindir öfkeni!
Bunca çekicilikten, evet, kaçmam gerek.
Seni hiç olmadıgı kadar seviyorum
ama çekip gitmem gerek.
Ah, anlamaya tenezzül et, ey kraliçe!
Aradığım zevk değil, ölüm.

Ah, sevgili oğlum, hem beni sürükleyen ateşi hem de senin için kurduğum hayali sana söylemem gerek. Nihayet bir ülkemiz olacak! Sokaklardaki aşağılayıcı "Hep! Hep!" haykırıışlarını artık duymayacağız. Artık ne yapmam gerektiğini biliyorum.

Benim kaderim durmadan yürümek. Asla durmamam gerek!

Geri dön, ah, artık düşman olma. Şarkın şarkımızla birleşecek!

Bu zamana kadar din değiştirebileceğimizi sanıyordum Roma'ya talepte bulunmayı bile düşündüm. Bizi misafir eden halklarla daha çok kaynaşabileceğimizi düşünüyordum. Ama artık biliyorum ki çıkar yol bize haram.

Hey, siz! Yürüdüğünüz yere dikkat edin!

Boşuna iyi yurtseverler olduk, boşuna hemşerilerimizle aynı fedakarlıklarda bulunuyoruz. Yüzyıllardır yaşadığımız ülkelerde bizi yabancı gibi görüyorlar.

Yarın sevgili eşimi çağırıp özür dileyeceğim. Ona her şeyi anlatacağım. Neden bu kadar hasta, bu kadar ateşli olduğumu ve neleri yaşadığımı. Anneme, babama, beni yetiştirmek için yaptıkları tüm fedakarlıkların karşılığını gururla vereceğim. Şanlı bir gelecek beni çağırıyor.

Ah! Orada ne yumuşak sesler duydum!
Yüreğim sızladı.
Kalbim hayal kurarken,
Her yerde neşeli ilkbahar doğuyordu.

Bitti bu başarısızlık korkusu
ve beklemekle, yüce olmayan
bir hayata katlanmakla
geçen bu uzun yıllar.

Başımın üstünde
güneş parılıyordu.

Uzun ve trajik tarihimiz
boyunca müthiş bir
düş kurmaktan hiç
vazgeçmedik: "Kudüs'te
gelecek yıl."

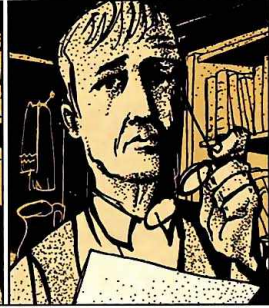
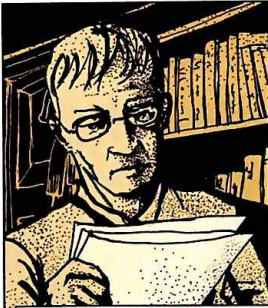
Neşe içinde bir
mayıs ayıydı.

Bu düşün ısıtılı bir
gerçeklik haline
gelebileceğini göstermenin
zamanıdır artık.

Ey bayram günü! Ey vaat edilen gün!

Londra, 1931.

Herzli'nin defterlerini, tiyatro oyunlarını, mektuplarını, roman taslaklarını, köşe yazılarını, denemelerini okuduğum tüm bu yıllar boyunca nedenini düşündüm. Hayatımdan tesadüfen gelip geçen birini neden sürekli bir takıntı haline getirdiğimi?

Elbette ki tesadüfler oldu, tıpkı ben henüz küçük bir çocukken Viyana'da Stüdyo Herbert'e geldiği o gün gibi. Daha sonra da onun fikirleriyle, fikirlerinin bende uyandırdığı umutla mücadele etmeme neden olan birçok başka vesile de oldu.

Genç Herzl ile Viyana'daki bu karşılaşmanın, orada çözülmesi gereken bir anlam olması gerektiğine beni ikna ettiğini sanıyorum. Ulusun büyük mimarıyla yolları çakışan ben, Gornel'in sesi çıkmayan çocuğu İlyas Brodsky. Neden?

Bunun beni yazmaya iten başlıca neden olduğunu söyleyebilirim. Sadece benim hayatım, bir gölgeden ibaret hayatım olsaydı, bütün bunları anlatma kuvvetini kendimde bulamazdım.

Bir tek senin için Olga. Orada, Amerika'da beni anlayabilmen için.

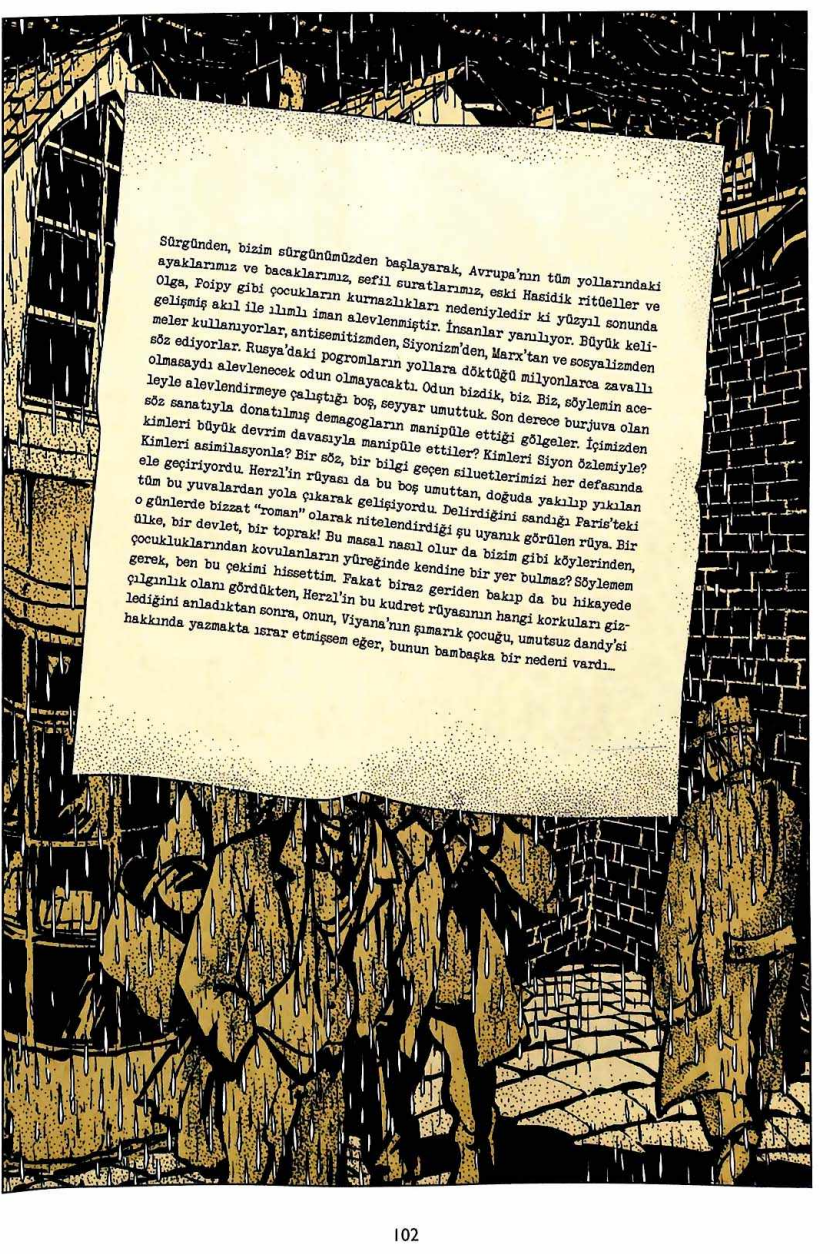
Viyana'yı terk edişimden yıllar sonra Herzl'i okurken önce güçlü bir çekim hissettim.

Bir yerlerde oturan, bir "memleketleri" olan insanlar toprağın bu çekimini tam olarak anlayamazlar.

Sürgünü seçmek bir şeydir. Ama zorunlu olarak sürgün olduğumuzda tüm anılarımız direnişe geçer. Dikkat etmezsek bizi ele geçirip sıkıca sarmalayan büyük bir özlem oluştururlar.

Sürgünden, bizim sürgünümüzden başlayarak, Avrupa'nın tüm yollarındaki ayaklarımız ve bacaklarımız, sefil suratlarımız, eski Hasidik ritüeller ve Olga, Poiipy gibi çocukların kurnazlıkları nedeniyle ki yüzyıl sonunda gelişmiş akıl ile ılımlı iman alevlenmiştir. İnsanlar yanılıyor. Büyük keli-söz ediyorlar. Rusya'daki pogromların yollara döktüğü milyonlarca zavallı olmasaydı alevlenecek odun olmayacaktı. Odun bizdik, biz Biz, söylemin aceleyle alevlendirmeye çalıştığı boş, seyyar umuttuk. Son derece burjuva olan söz sanatıyla donatılmış demagogların manipüle ettiği gölgeler: İçimizden kimleri büyük devrim davasıyla manipüle ettiler? Kimleri Siyon ölemiyle? Kimleri asimilasyonla? Bir söz, bir bilgi geçen silüetlerimizi her defasında ele geçiriyordu. Herzl'in rüyası da bu boş umuttan, doğuda yakılıp yıkılan tüm bu yuvalardan yola çıkarak geliyordu. Delirdiğini sandığı Paris'teki o günlerde bizzat "roman" olarak nitelendirdiği şu uyanık görülen rüya. Bir ülke, bir devlet, bir toprak! Bu masal nasıl olur da bizim gibi köylerinden, çocukluklarından kovulanların yüreğinde kendine bir yer bulmaz? Söylemem gerek, ben bu çekimi hissettim. Fakat biraz geriden bakıp da bu hikâyede çılgınlık olanı gördükten, Herzl'in bu kudret rüyasının hangi korkuları gizlediğini anladıktan sonra, onun, Viyana'nın şımarık çocuğu, umutsuz dandy'si hakkında yazmakta ısrar etmişsem eğer, bunun bambaşka bir nedeni vardı.

Bu ne toprak, ne ulus, ne de şu devlet
takıntısıydı.

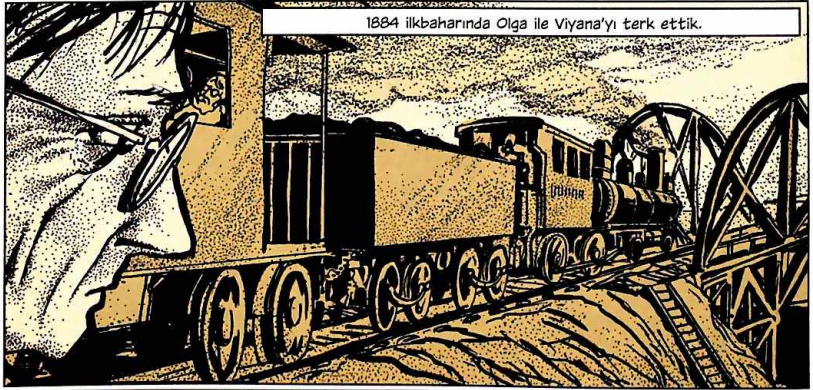

Herz'l'in Yahudilerin yüreğine yerleştirdiği hikayeye sonuna kadar bağlı kalmışsam eğer bu
ne Filistin, ne Arjantin, ne Uganda ya da ne bileyim Balfour'un yurdu içindi. Tüm bunlara
sonra döneceğim.

Her şeye rağmen bu hikayeye bağlı
kalmışsam eğer benim gözümde paha
biçilmez olan bir şeyi kanıtladığı içindir.

Hayalin tarihte oynadığı rol. Ve şunu söyleyebilirim; bu evrede o hayalin kudret ya da kurtuluş istemesi
önemli değil. O hayalin bizim, biz paryaların büyük ulusların gözünde teşkil ettiği utancı gizlemeye çalış-
ması da önemli değil. Şimdilik sadece şunu akılda tutmak istiyorum: Hayalin geleceği nasıl kurduğunu.

1884 ilkbaharında Olga ile Viyana'yı terk ettik.

Çocukluğumuzun kutusu.

Good mo-rrh-ning Miss Wool...de...ridge. How ar-rrh-e you doing Miss Wool...de...ridge?

Trende Ren Nehri boyunca kuzeye doğru çıkarken Olga ilk İngilizce kelimelerini öğreniyordu. Avrupa'daki ilk seyahatlerin bilgi kaynağı şu küçük cep rehberlerinden biri olan bir Karl Baedeker rehberinden yararlanıyordu.

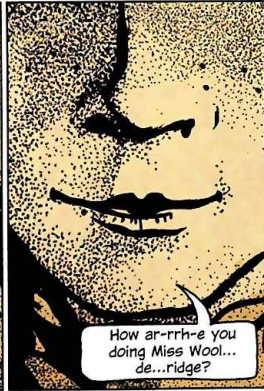
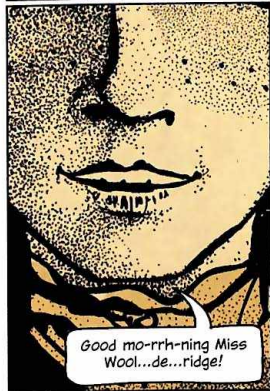

How ar-rrh-e you doing Miss Wool...de...ridge?

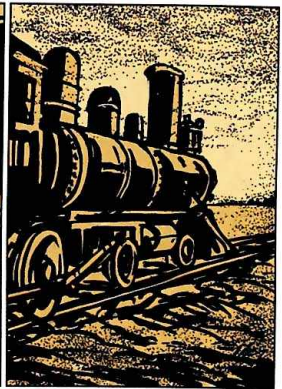
Bak lıya, İngiliz dili çok tuhaf. Ağzında sanki pamuk varmış gibi konuşman gerekiyor.

İyi! Konuşuyorsun!

Good mo-rrh-ning Miss Wool...de...ridge!
Good mo-rrh-ning Miss Wool...de...ridge!

Konuşuyorsun, iyi! İşte oldu. Konuşuyorsun!

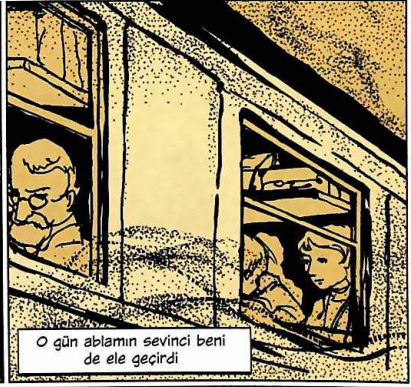
Küçük kardeşim konuşuyor!

Olga ağızından seslerin çıktığının bilincine vardığında gülmeyi bıraktı ve gözlerinden büyük yaşlar süzülürdü. Bu vesileyle sevinç gözyaşlarının keder gözyaşlarından daha yuvarak, daha dolu dolu olduğunu far kettim.

Biliyordum! Bunu
başaracağını biliyordum.

O gün ablamın sevinci beni
de ele geçirdi

Gördüğün gibi, İlyâ. Her
şey mümkün. O kadar
mutluyum ki!

Kendimi zorlamam bile gerekmeden anlamadığım sözcükleri tekrar etmeye koyuldum.

Good morning Miss
Woolridge!

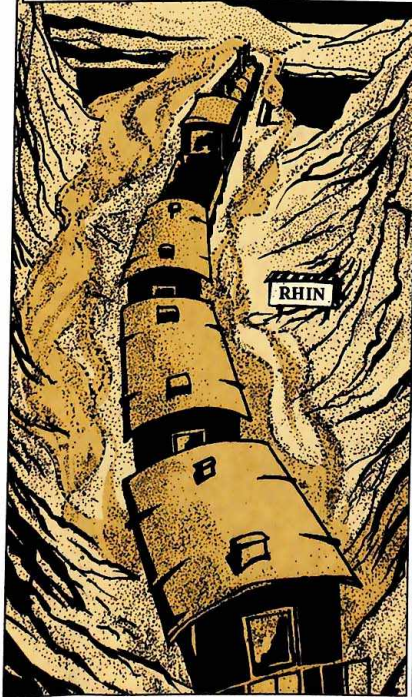
Good morning,
Miss Wool...

Beni doğduğumdan beri sessizliğe mahkum etmiş olan korku hapisanesini bir an için unutmuştum.
Sadece onu dinleyerek, onunla aynı gülüşü paylaşmak için, çocukken beni susmaya iten yanlış
yapma korkumu fark ettim.

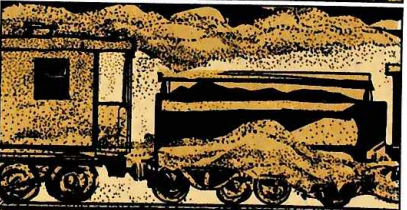

Kuzeye doğru Ren Nehri boyunca gittik. O dönemde Alpler kolay aşılamıyordu ve İngiltere'ye gemiyle gitmek için en kolay yol, Avusturya'dan denize kadar, yani Avrupa'nın durmadan kendi dışına, yokuşa ittiği göçmenler kitlesini Amerika'ya taşıyan gemilerin kalktığı Bremerhaven'a kadar çıkmaktan ibaretti.

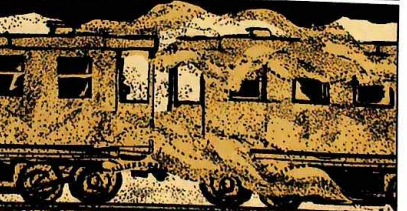
Ders bütün yolculuk boyunca devam etti ve telaffuz edilen ilk hecelerin, ilk sözcüklerin anısını bugüne kadar sakladım.

Benim için yeni bir duyuydu.

Şekerliydi adeta ve susatıyordu.

Çok susatıyordu.

Where can we buy an umbrella, please?

Sevgili Olga, Sevgili Ilya,
Umarım iyisinizdir. Şayet kâzara Viyana'yı terk edecek olursanız buraya, Cenevre'ye, yanınıza gelebileceğini söylemeyi unuttum son mektubunda. Size burada iş bulabileceği gibi tarih bir günde oluşmadı. Ve bildiğiniz gibi günler geçiyor ama hiçbir şey değişmiyor. Hala bildiğiniz dava için çalışıyoruz. Sosyalizm birçok insanın sözünü ettiği ama olmamız, bize baskı yapan her şeyden kurtulmamız lazım ama gerçek ağır, o kadar ağır ki onu dönüştürmekte çok zorlanıyoruz. Neyse! Broşür basımında artık usta yerleşimindeki insanlar anlayabiliş diye onları jargona tercüme ediyoruz. Bu arada kolumdaki enteksiyon için bir doktora götürdüm. Aynı elle yazmaya devam edebileceğime dair unuttuym zira görünüşe göre enteksiyon azalıyor. Şimdi siz anlatın! Nasılsınız? Olga, hala Londra'ya gitmek istiyor musun? Orada yoldaş dostlarımız var, sizi menuniyette kaeşilayacaklarından eminim. Beni haberdar edin, vardığınızda size yardımcı olmaları için onlara yazarım. Sakin vazgeçmeyin.

Luftmenschiniz, Poipy.

Poipy, Viyana'yı terk edişimizden hemen önce, iş bulmakta bize yardım edebilecek, Lavrov'un Londra'ya yerleşmiş birkaç yakın arkadaşının ismini verdiği bir mektup iletmişti bize. Bizim gibi pogromlardan kaçmak zorunda kalmış genç Rus Yahudilerdi bunlar

Bremerhaven! Bremerhaven!
Son durak. Herkes insin.

Bremerhaven'e gece vardık. O geceden şunu hatırlıyorum. Garın çıkışında bizi limana yönlendirdiler. Birkaç çocuk ağlaması dışında tüm bunlar sessiz sakin gerçekleşti. Polis ve liman görevlileriyle çevrelenmiş bir şekilde sıra halinde ilerliyorduk.

Bu transit geçiş bölgelerinden ne kadar çok görmüştüm... Sonunda bunun hiçbir zaman bitmeyeceğini düşünmeye başlamıştım. Bir sesim olduğunu boşuna keşfetmiştim, sürekli yollarda, gitmek üzere olursak bunun bana ne faydası olacaktı; ki?

O dönemde, Amerika'ya doğru yola çıkan birçok gemi İngiltere'ye uğruyordu. Bizim de Olga'nın viyana'da biriktirip bir kenara koyduğu para sayesinde ancak Londra'ya kadar biletimiz vardı.

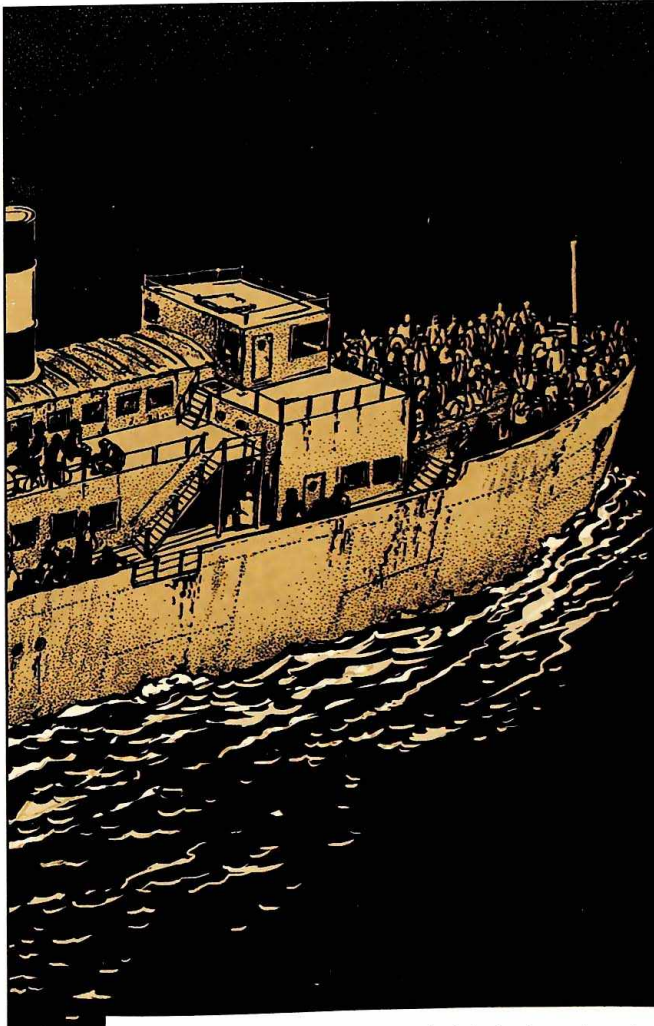
Kimlik belgesi gibi bir şeyimiz yoktu henüz, bu da geçmiş hayatıma ait kanıtları bu kadar uzun zaman boyunca aramış biri olarak benim için bir anlamda talihsizlik.

Anılarım bu yolculuktan itibaren belirginleşiyor. Acaba kendimi anlatabilecek kelimelere ve cümlelere sahip olmaya başladığım için mi?

Bu görüntünün öldükten sonra da benimle olacağını umdum çoğu zaman. Bremerhaven Limanı'nın görüntüsü, anakarayı terk etmeye hazırlandığımız o günün ve o sırada keşfettiklerimin; gemideki yağ ve kömür kokuları, tür atarak bizi takip eden martılar ve sonra rüzgarın esmesiyle şimdiden gözler önüne serilen, denizdeki ucsuz bucaksız ufuk. "Gelecek" sözcüğünün ilk kez bir anlamı vardı ve ben şöyle diyordum; evet, artık belki de geleceğe gidiyoruz.

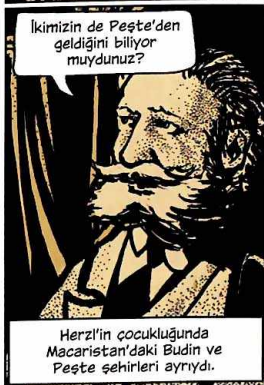

Sizin hakkınızda biraz bilgi edindim, umarım bana güvenmezsiniz.

Tüm bunlar çok gülünç. Saçma bir romanın içinde sürükleniyorum. Şimdi de bir dostun tavsiyesi üzerine, bu kuruntuları itiraf etmek zorundayım.

...aşırı duygusal iniş çıkışları.

İkimizin de Peşte'den geldiğini biliyor muydunuz?

Herz'l'in çocukluğunda Macaristan'daki Budin ve Peşte şehirleri ayrıydı.

Eve dönsen iyi olacak. Bu doktora ne anlatabilirim ki? Kafama takılıp duranları yine de ona söyleyemem.

Meslektaşımız ve ortak dostumuz Friedrich Schiff bana bazı, nasıl desem, kafa karışıklıklarından mustarip olduğunuzu söyledi.

Daha dün oğluma taç taktığımı ve Alman şansölyesine, Avrupa'nın prens ve krallarına eşitleri olarak konuştuğumu hayal ederken bugün bu duruma mı düşmem gerekiyordu?

Şöyle oturalım isterseniz. Pencereye yakın daha rahat ederiz.

Günüğünü okuduğunuzda, Herz'l'in tek devlete, gelecekteki tek ülkeye dair kurduğu yüce hayal ile sürekli olarak boş ve önemsiz olduğu kararına vardığı hayatının gerçekliği arasında parçalanmış olduğunu anlıyorsunuz.

Zihnimi serbest bıraktığımda gözümde canlananları ona açmalı mıyım?
Migrenlerimden, geçen akşam Tannhäuser sırasında Opera'da olduğu gibi beni ele
geçiren baş dönmelerinden ona bahsetmeli miyim?

Birkaç yıl önce sizinle aynı görevde olduğumu
biliyor muydunuz, Bay Herzl. Ben de burada,
Paris'te Neue Freie Presse muhabiriydim.

Max Nordau, çiçeği burnundaki
psikoloji sanatını icra
etmenin yanı sıra, başka
dillere de çevrilmiş ve övgüyle
karşılanmış, önde gelen
bir denemeci idi. "Yüzyıl
sonu" ruhuna ve "sanatta
maraziliğe" bir saldırı olan
"Yozlaşma" adındaki kitabı
yeni çıkmıştı.

Ama biz daha ziyade sizden
bahsedelim Bay Herzl. Bana öyle
geliyor ki sizi buraya getiren bir
Avusturya-Macaristan özlemi değil.

Hem hayalini kurduğum bu dopdolu hayat,
gelecekte bu devlet neden delilik işareti olsun
ki? Ferdinand de Lesseps rüyalarında çözü geçen
kanalı gördüğünde çılgın muamelesi mi gördü?

Ne dediniz?

Düşünüyordum, doktor.
Yani kendi kendime soru-
yordum. Sizce zihnen sağ-
lıklı bir insanı bir deliden
ayırır nedir?

Sizi dinliyorum,
Bay Herzl. Devam
edin.

Pekala, doktor...

Saygın bir Viyana gazetesi için çalışan ve Fransa'daki
teamöleri gözlemlemekle yükümlü, zihnen sağlıklı bir
adam varsayalım ve bu adamın, bu gazetecinin bir
sonuca vardığını varsayalım.

Ona göre, bulundukları her
yerde Yahudilerin pesini
bırakmayan bu reddediliş, hor
görü ve nefret azalmayacak,
tersine onların asimilasyonu
oranında ancak artacaktır.

Ve diyelim ki bu adam bir
devlet kurmak için zihninde
imgeler, görüntüler, fikirler
biriktiriyor.

Şimdiden hastalarından
biriymişim gibi ille de not
mu alması gerekiyor?

Endişelenmeyin, Bay Herzl. Benimle konuşmaktan
çekinmeyin lütfen. Bana daha ziyade şikayetçi
olduğunuz kafa karışıklıklarının tam içeriğinden
bahsedin.

Örneğin bu son haftalarda Bay Wagner'in Tannhaiser'ini dinlemek üzere birçok kez Opera'ya gittim
ve kendimi hayal dünyama kaptırırken, şimdiden rüyamın gerçek olduğunu, ilk işçilerin evlerini inşa
ettiklerini, gemilerin vadedilmiş topraklara doğru yelken açtığını görürken...

Herzî'n günlüğünde dikkatimi her şeyden fazla çeken şey dile, dilinin gücüne olan inancı.

Gözünde canlananları her kaydettiğinde sanki kendi kendini büyülemeyi başarıyormuş gibi, bir şeyi öldürmek için o şeyi dillendirmek yeterliymiş gibi bunlara inanıyor adeta.

Dile geç erişmiş biri olarak ben, dilin sahip olduğu güçler ve dünyayı alt ettiğimizi sandığımız sözcüklerin gücü konusunda çok büyük bir şüpheyi her zaman korudum. Bunun için, daha birçok şey için olduğu gibi, okumayı, yazmayı ve sonunda konuşmayı boşuna öğrenmişim. İmanın, ancak eşliğine varabilmişim.

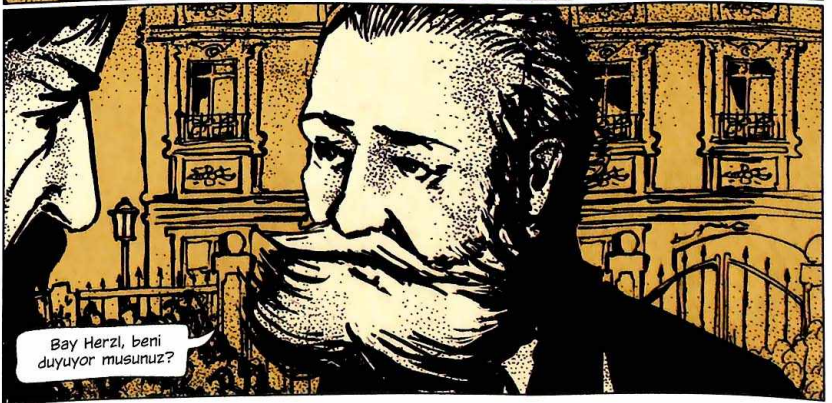

Herzl'in rüyasını analiz etmeye başlamış olan "yozlaşma"nın kuramcısı Nordau değil de Freud olsaydı, ne olurdu? Herzl Nordau'ya gitmek yerine gözünde canlananları itiraf etmek için Viyana'ya genç Freud'u görmeye gitseydi?

Psikanalizin mucidi Herzl'in rüyasının arkasında ne bulurdu? Biz diğerleri için bir kurtuluş sağlamaya dair bu ani mesiyaniğin takıntısının ardında ne bulurdu? Herzl'in inandığı bu gelecekteki tarihi yazma gücü hakkında Freud ne derdi?

Bay Herzl, beni duyuyor musunuz?

Bütün hayatım boyunca sadece bunun için çalıştığımı hissediyorum, doktor. Bu zamana kadar, farklı yazma girişimlerim sanıyorum ki sadece bir taslağı.

Herzi art arda üç gün Nordau'ya içini dökmek üzere geri geldi.

Ortak dostumuz, meslektaşınız Schiff endişeli. Kilo kaybettiğinizi ve yüzünüzün aşırı derecede çıktığınızı söyledi bana.

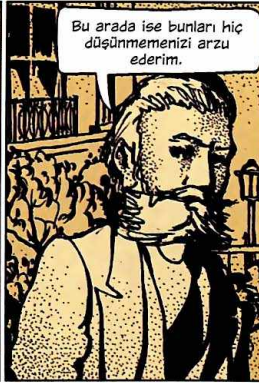

Yorgunluğun önemi yok, doktor! Şu anda beni projemden alıkoyan her şey bana zaman kaybı gibi geliyor. Teslim etmem gereken makaleler bir işkence. Karımı, oğlum Hans'ı ihmal ediyorum. Antisemitlerin "hep, hep" çılgınlıklarını bir daha asla duymaması için onu vaftiz ettirmek istediğim de düşünülürse.

Bay Herzl, sizinle daha uzun süre görüşmek isterim.

Bu arada ise bunları hiç düşünmemenizi arzu ederim.

Dilerseniz yarın boş zaman yaratabilirim.

Daha birkaç ay önce din değiştirmenin bir çözüm olabileceğini sandığım düşünülürse... Papanın huzuruna çıkmayı talep etmeyi bile öngörmüştüm.

Kendi adıma buna memnun olurum. Böylece daha çok zamanımız olur ve size aitmiş gibi görünen bu planın tam olarak ne olduğunu bana anlatabilirsiniz.

Bu konuda bir mektup yazmaktayım. İnandığım her şeyi ortaya seren uzun bir mektup. Size okumamı kabul eder misiniz?

Zevkle! Ama bir şartla. Bu akşam dinleneceğinize söz verin.

Nardau fikirlerimi bütünüyle reddediyormuş gibi görünmüyor. Hatta ben ona anlatırken kimi zaman duygulanmış bir havası vardı.

Kim derdi ki ilk müttefikim bir hekim ve dahası benden birkaç yaş büyük, benim gibi Peşteli bir Yahudi olacak.

Hiç kimsenin inanmak istemediği biri "delidir", doğruyu söylese bile. Tecrit edilmiş halde kalırsam hayatım bir başarısızlıktan ve planım da okuyucusuz bir romandan ibaret olacak.

Sadece biraz daha yazıp az daha ilerleyeceğim.

Herzi Paris'e atanalı dört yıl olmuştı. İlk yıllarını, Viyana'ya göndereceği yazılar için Bourbon Sarayı'ndaki tartışmalarla ilgilenerek geçirmişti.

Halbuki yorgunluktan bittiğimi hissediyorum.

Karısı, oğlu ve annesiyle babası Viyana'da kalmıştı. Öyle ki yazmak, operaya gitmek ve düşünmekten başka işi yoktu.

Çöle su getireceğiz.

Kutuptan getireceğimiz buzla hiç solmayan çiçekler üreteceğiz.

1895 yılının haziran ve temmuz aylarının bu yalnız geçen günlerinde, kendisinin de günlüklerinde alçak gönüllülikle yazdığı gibi, "Yahudi sorununu çözme"ye kalkışmıştı.

Ben ve Olga bu sorunun ta kendisiydik, bunu anlamam gerekirdi.

Uyuyakalmışım,
saat kaç?

Pogromlar bizi yollara dökmüştü ve biz, bize rağmen, Avrupa'nın
Herzl'den önce "yahudi sorunu" adını vermeye başladığı şeyin
küçük bir parçası haline gelmiştik.

Himayesi, elçiliği olmadan bir devlet kurup bir
toprak için müzakere edebileceğini düşünen biri
çılgin değil midir?

Kendimizi bir canlıdan başka türlü hissedebilecek kültüre ya da
yüceliğe sahip olmayan bizler, kendimizi nasıl bu "sorunun" içinde
görebilirdik?

Kendimizi bir canlıdan başka
türlü hissedebilecek kültüre
ya da yüceliğe sahip olmayan bizler,
kendimizi nasıl bu "sorunun"
içinde görebilirdik?

İşte olan bitenler bunlardı, artık onu anlıyorum. Rusya'daki pogromlar bizi sürgün haline getirmişti.

Uyanmalı, daha çok yazmalıyım.

Bedenlerimiz, ellerimiz, kollarımız yavaş yavaş "soruna" dönüşmüştü. Her zaman bilginin atan kalbi olan burjuvalarsa, kimi merhamet yoluyla, kimi dışlama yoluyla, kimiye sürgün yoluyla bu sorunu çözmeye çalışıyordu.

Gün aydınlanıyor ve bir satır bile ilerleyemedim

Herzl'in ilk hatası buydu. Kendi rüyalarını fazla izlediğinden öncelikle sözünü ettiği kişi ve şey adına yaşamıyordu.

Pekala Bay Herzl,
iyi uyudunuz mu?

Sizin vaktinizi alıyorum, doktor. Dünkü teatimizden sonra
yürüyüşe gittim. Ve bu sabah size kesin olarak söyleyebilirim ki
projemden vazgeçiyorum.

Oturun, lütfen.

Antisemit Karl Lueger
Viyana belediye başkanlığına
seçildi! İmparator seçimi
geçersiz sayıyor.

Dün sizi dinlerken...

...adeta kendi sesimi duydum.

Avrupa'da kötü bir rüzgar
esiyor sevgili dostum. Ve ben
sizin takıntınızı bir şekilde
paylaşıyorum.

Ben yine de vazgeçiyorum, doktor. Bu sanırım geçici bir
taşkınlığın ürünüydü. Bu arada kendi kendime soruyorum:
Tarih üzerinde bunca nefret rüzgarı eserken yalnız bir
adam ne yapabilir ki?

Bay Herzl. Götgede kontrolümüzden çıkan bir dünyaya
bir anlam kazandırmak için uğraşıyoruz. Yine de inatla
denemek değil mi bizim görevimiz?

Rusya'dan kaçtığımız 1882 yılı ile Londra'ya varışımız arasında altı yıldan fazla geçmişti. Bu altı yıl boyunca önce Viyana'da dolaşmış, sonra limanlarda beklemiştik. Avrupa, sığınabilecek adacıkların, koyların, limanların bulunduğu bir takımadaya dönüşmüştü. Ve buraya kurtuluşu, buraya adaleti veya eşitliği getirecek inançlar işte bu takımadada filizlendi.

Yoksa bu Nardau hayalim için beni teşvik mi ediyor?

Yine de ne yapabilirim ki?

Bana yardım etse bile bu bir şey değiştirmez. Hayır, bu acayip fikri bir yana bırakıp aileme dönmeliyim. Sevgili kızım ve küçük Hans'ım.

İlyâ, Olga! Hadi geliyor musunuz?

Londra, daha doğrusu East End sürgünün ve sosyalist çevrelerin başkentiydi. Orada tüm dillerde gazeteler, broşürler basılıp sonra bütün kıtaya, Rusya'ya, özellikle de geniş Yahudi bölgesi Pale yerleşimine gönderiliyordu. Poipy'nin bize yazdığı ama bizden önce gelen mektuplar sayesinde bizi hemen aralarımıza aldılar.

Birkaç haftalığına buraya yerleşebilirsiniz. Sonrasını bilmem, başınızın çaresine bakmanız gerekecek.

Aslında, isterseniz basında iş var. Onların her zaman yardıma ihtiyacı oluyor.

Olga ve ben, gerçek birer sosyalist olacak kadar eğitilmiş değildik. Fakat içimize işleye işleye, haftalar geçtikçe East End'deki çevrelerin fikirlerini paylaşma eğilimine girmiştik.

Poipy, Viyana'ya gelirken trende, bize tarihten, zaman okundan, gelecekte kaçınılmaz olarak gerçekleşecek olanlardan bahsederek bir giriş yapmıştı. İçimize birkaç umut tohumu ekmışti ama söylemem gerekir ki tutmakta zorlanıyorlardı...

Ne diyordunuz?

Diyordum ki, orada burada, Arjantin'de veya Filistin'de koloniler kurmak için servetlerinin küçücük bir kısmını harcayarak vicdanlarını rahatlatan Hirsch ya da Rothschild gibi insanseverler yaşıyorlar.

Neden yanlışıklarını bana söyleyecek misiniz?

Rothschild'a yazdığım mektupta açıkladığım gibi onlar kaybedilmiş davalar. Yapılması gereken ulusların hep birlikte bir hakemliğine, bir kararına başvurmalıdır. Gerçek bir egemenliğin kamu hukuku tarafından tanınmadan, asla yaşayabilecek bir devlet kuramayız.

Kusura bakmayın ama bu noktada... Tarih bize toprakların hukuk yoluyla değil, kuvvet yoluyla kazanıldığını öğretiyor bana kalırsa.

Bay Herzl, geçen ocak ayında, Invalides'in avlusunda
Yüzbaşı Dreyfus'un rütbelerinin sökülüşüne tanıklık
ettiniz mi?

Aslında oradaydım.

Ne hissettiğinizi bana
söyler misiniz?

O gün, ev sahibi ülkelerle bütünleştığımız
oranda antisemitizmin azalmayacağı, tersine
artacağı konusu benim için kesinlik kazandı. O
zavallı Dreyfus'un tamamen masum olduğunu
düşünüyorum ve düşüncemin temel de budur.

Bense Fransa'ya gelirken böyle bir
şeyi asla görmeyeceğimi
düşünüyordum.

İşte beni bu devlet yoluna
iten tam da bu, sevgili
Nordau. En azından şüphe ve
yılginlığa maruz kalmadığım
günlerde, bu devletin hayata
geçirilmesi için şartların hiç
bu kadar elverişli olmadığına
inanıyorum.

Avrupa'nın her yerinde
Dreyfus ve Yahudilere
karşı sürdürülen basın
kampanyalarının tam
olarak "elverişli şartlar"
diye niteleyeceğim bir şey
olduğundan emin değilim.

Makalelerinizi
okurken aslında
çocukluğunuzdan
beri bir Lesseps
hayranı olduğunuzu
öğrendim!

Bugün uzak bölgelere
hakim olmamıza, uzaklıkları
azaltmamıza, yeraltı
kaynaklarını ve makinelerin
gücünü kullanmamıza izin veren
hatırı sayılır ilerlemelerden
bahsediyorum.

Bugün uzak bölgelere hakim olmamıza,
uzaklıkları azaltmamıza, yeraltı
kaynaklarını ve makinelerin gücünü
kullanmamıza izin veren hatırı sayılır
ilerlemelerden bahsediyorum.

Doktor! Yahudi sorununa modern bir
çözüm önermek için tüm hukuksal, siyasal
ve aynı zaman bilimsel araçlara sahibiz.
Bu konuda benimle birlikte çalışmak ister
misiniz?

Londra'da hayat çok çabuk düzene girdi. East End'de Whitechapel 84 numarada henüz yeni kurulmuş olan Freedom Press matbaasında işe alındım.

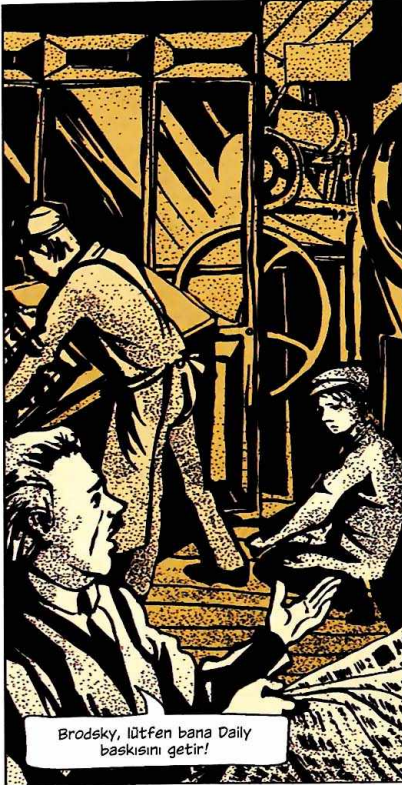

Tabiri caizse sadece bir vasıfsız işçiydim ama bu benim için bildiğim farklı alfabeleri pekiştirme fırsatı oldu.

Dahası, etrafımda konuşulanları dinlerken Avrupa'yı alevlendiren öfke ve mücadeleleri de ister istemez öğreniyordum.

Brodsky, lütfen bana Daily baskısını getir!

Sürgünler aracılığıyla bize her gün Rusya'dan haberler geliyordu.

İngiliz basınıysa, güçlülerin oyunlarını, diplomasi manevralarını ve sömürge savaşlarını anlatıyordu.

The Daily Telegraph, please!

Kendi de Rus kökenli olan Woolf Wess'in yönettiği, Yiddiş dilinde bir haftalık gazete olan Arbeter Fraynd'i da basıyorduk. 1895 sonbaharında, herkes İkinci Enternasyonal'in bir yıl sonra Londra'da düzenlenecek olan dördüncü kongresiyle meşguldü.

* İşçilerin az ücretle, çok kötü şartlarda, uzun saatler çalıştırıldığı küçük imalathaneler. Ç.n.)

Bay Herzl, sohbetimize devam etmek için neden bu akşam gidip bir kadeh içmiyoruz?

İnanın bana, şimdi sizi anlamaya başladım.

Bu teklifinizden, her şeye rağmen deli olduğumu düşünmediğiniz anlamını mı çıkarmalıyım?

Ah, dostum! Akıl ile çılgınlık arasındaki çizgiyi kim çizebilir?

Diyeceğim, hayır. Eğer siz deliyseniz, Bay Herzl, bu durumda iki ediyoruz.

Opera'ya birkaç adım mesafedeki Cafe de la Paix'e
gidiyor musunuz hiç?

Yoksa Boulevards'a gitmek
için bir araca binmeyi mi
tercih edersiniz?

Bu arada, akşam hatırlatın
Wagner'le ilgili söylediklerinize
dönelim. Bildiğiniz gibi, kitabımda
sanatını bizzat analiz etme
fırsatını buldum.

Unutmam,
doktor.

Chartier'ye, lütfen!

Görüştükləri bu üç günün sonunda sevinçle ittifaklarını kutlarken; Paris'ten, Peşte'deki çocukluklarından, Viyana'da geçirdikleri zamandan, birlikte çizecekleri görkemli gelecekte bahsettiklerini tahmin ediyorum.

Ne almak istersiniz, Bay Herzl?

Buraya aşına olmadığım için tavsiyenize güveneceğim.

Wagner'le ilgili olarak kitabımda söylediklerimi okudunuz mu?

Henüz bu şansa sahip olamadım, doktor. Beni affedin.

Anlayacağınız, uykusuz geçen gecelerinizde size Wagner'in ilham verdiğini öğrenmek benim için bir şok oldu.

Neden ki? Müziğini beğenmiyor musunuz?

Nefret ediyorum. Bu müzikte ölümü isteyen ne olduğunu duymuyor musunuz?

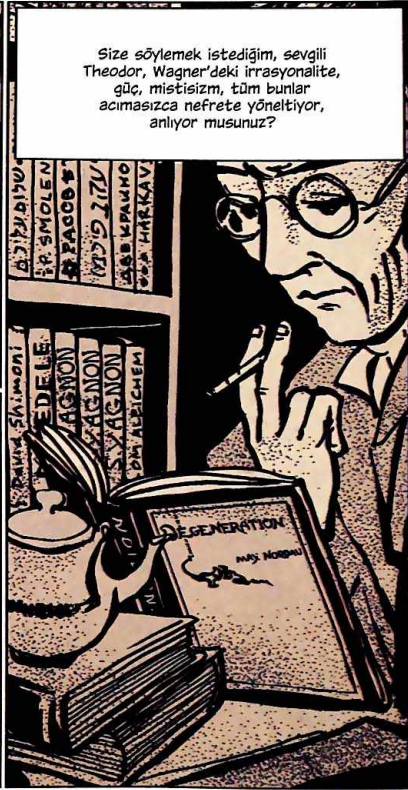

Beyefendiler,
ne almak isterler?

Bize iki tatlı su levreği ve bir
şişe Chardonnay getirin, lütfen.

O dönemde, Olga ile ben bu önemli
sohbetlerden ne kadar da uzaktık. Eksik olan
sadece kelimeler değildi, küçümsemeydi. Herzl
ya da Nordau gibi bize öğreterek yukarıdan
bakanların kurulanmasını paylaşıyorlardık.

Size söylemek istediğim, sevgili
Theodor, Wagner'deki irrasyonelite,
güç, mistisizm, tüm bunlar
acımasızca nefrete yöneliyor,
anlıyor musunuz?

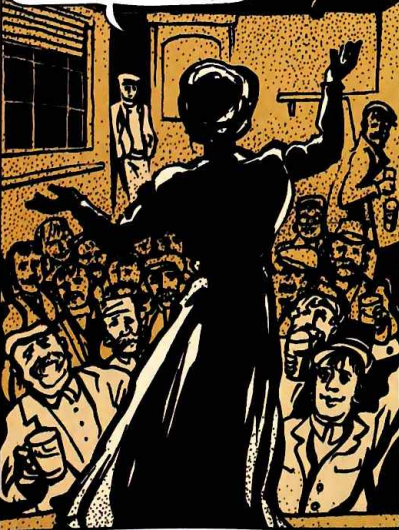
İşte "yozlaşma" adını verdiğim şey bu. Ibsen, Tolstoy, Nietzsche,
Paul Verlaine'in çirkefli şiiri. Yüzyıl sonunun tüm bu sanatçıları
uzlaşmalardan, kurallardan o kadar nefret ediyorlar ki deliliği ve
çirkinliği seçiyorlar. Ve göreceksiniz, sevgili dostum, bu delilik ve
bu çirkinlik gelecek. Avrupa'yı coşturan histeri bunun işareti.

Everywhere you go, the streets are full of strikes. Boys and girls,
family and friends are talking better wages. Enough of breaking
back, brothers, and still having to borrow...

Londra'ya gelişimizin üzerinden dört yıl geçmişti
ve ablam Olga'nın sesi daha da oturmuştu.

Call a strike! Brothers,
let's free ourselves!

Let's free ourselves!
Bravo Olga! Bravo!

Hey! Güzellik! Gel
bizimle bir kadeh iç.

Hemen her gece East End'de, Whitechapel mahallesindeki Blind Beggar adlı bir pub'da şarkı söylüyordum.
Matbaadaki işim bittikten sonra ablamı orada buluyordum.
Doğrudan tavan arasına gidebilirdim ama bu da benim ona göz kulak olma şeklimdi.

Brodi kampından kaçtığımız zamanı hatırlıyor musun? Viyana'ya vardığımız ve senin trende yalnız kaldığın zamanı? Ne korkmuştum ama!

Evet, sanırım. Bilmiyorum. Sanki başka bir hayatta oldu tüm bunlar.

Aslında bir belleğim olmasını böylelikle ablama borçluyum. Sürgünümüz boyunca yanımda olmasaydı, yollarda geçen aylar, yıllar bomboş bir sayfa olurdu benim için.

Ben, birkaç yıl içinde kendimi okyanus kenarında büyük bir evde hayal ediyorum.

Kâdeh kaldıralım, Doktor Herzl! Devlete, geleceğe kaldıralım! Bahse girerim ikimizin adı bir araya gelince pek yakında gerekenden çok daha fazla desteğimiz olacak. Rothschild'a hitabınızı kitaplaştırp basmayı düşündünüz mü hiç?

Bence herkese duyurmalısınız. Fransa'da basılması için size yardım edebilirim. Tam da Dreyfus olayı varken çok isabetli olur.

Bu benim de aklımdan geçmişti. Fakat şu ana kadar projemin gerek ilkeleri gerekse ayrıntısıyla ilgili olarak sadece susmam yönünde tavsiye aldığım için düşündüm ki, neyse...

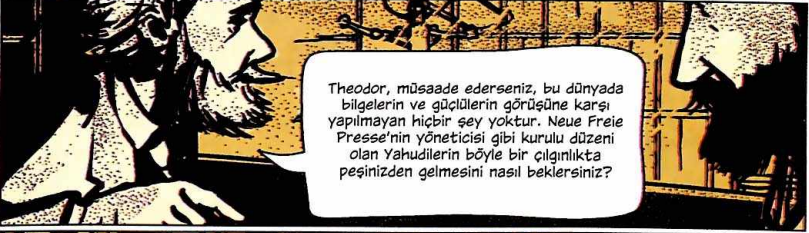

Doğru zamanda çıktıklarında kitapların çok sayıda düşman ama daha çok sayıda da yandaş topladığını deneyimlerinden biliyorum. Evet, ne diyorsunuz?

Bildiğiniz gibi, benim çalıştığım Neue Freie Presse'yi yöneten Moritz Benedikt bu fikre karşı çıkıyor. Beni uyardı. Kendimi gülünç duruma düşürdüğüm yetmezmiş gibi bir de işimi kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalabilirim.

Theodor, müsaade ederseniz, bu dünyada bilgelerin ve güçlülerin görüşüne karşı yapılmayan hiçbir şey yoktur. Neue Freie Presse'nin yöneticisi gibi kurulu düzeni olan Yahudilerin böyle bir çılgınlıkta peşinizden gelmesini nasıl beklersiniz?

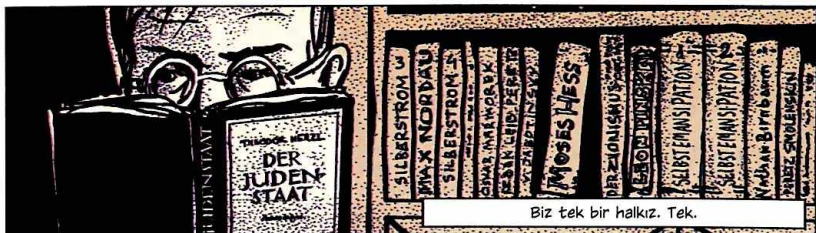
Bunun bir çılgınlık olduğunu mu düşünüyorsunuz?

Ben bunu onların bakış açısına göre söylüyorum. Planınız bütün Avrupa'ya tehlikeli ve gerçeklerden kopuk gelecek. Fakat sadece gerçekçi değil, kaçınılmaz olduğunu da kanıtlamak bize düşer. Hadi, dostum, kadeh kaldıralım.

Prost! Şimdiden bugünün içinde olan geleceğe içelim!

1895'ten 1896'a dönerken Avrupa Yahudi dünyası işte bu haldeydi. Avrupa'nın dört bir yanında oluşan farklı Siyonist topluluklarda henüz kimse Herzl'in adını bilmiyordu.

Bir tek Dreyfus adı artık sınırları aşıyordu.

Herzl'in, sonrasında manifestosu haline gelecek kitabı için gözünde canlananları, ilhamını kısırtmanın bu olay ve bu olayın Fransa'dan İngiltere'ye, hatta Rusya'ya kadar zihinlerdeki etkisi olduğu çokça söylendi. "Büyük insanlara", "ileriye görenlere", "peygamberlere" inanan herkes her halükarda böyle hatırlamak istiyordu.

Peki ama Herzl'in bu yolu, gelecek yolunu neden seçtiğini kim açıklayabilecek?

Siyonizm'in lideri olacak kişinin hayatında daha derin motivasyonlar vardır. Zira Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun itibarlı gazetelerinden birinin muhabiri başka türlü nasıl olur da sınıfının ve ortamının tüm önyargılarına karşı gelerek bizim, paryalardan oluşan bir halkın sıkıntısını paylaşmak ister?

Herzl ve bu hikayeden geçen bir gölge olan ben,
en azından bir acıyı paylaşıyoruz. Aynı değil ama
benzer bir acıyı.

Onun gibi benim de bir kız kardeşim var. Sizi dünyada
karşılamanı, taşıyan, size eşlik eden bir abla. Ve siz
henüz sadece bir çocukken ablanız sizin için oradadır,
sizin bütün neşenizdir.

Sonra bir gün ablanız sizi terk eder ve sizde büyük bir
boşluk bırakır. Sanırım bu yokluktan sonra Herzl ülkesini
kurmayı istemeye, bense bu başıboş hayatta bir çıkış
yolu aramaya başladık.

Hey İlyâ! Geçen gün Amerika'ya ilgili sana ne söylediğimi hatırlıyorsun. Gitmek istediğimi...

Evet, hatırlıyorum.

Şu işe bak, "Blind Beggar"da birlikte söylediğim Morris ile Menke'ye Amerika'ya gitmeyi önermişler, benim de onlarla gitmemi istiyorlar.

I see.

Olça bana gideceğini haber verdiğinde söylediğim tek şey bu oldu. "I see."

Orada, New York'taki bir kulüpte kendilerine düzenli iş teklif ettiklerini söylediler, her gece. Belki de ünlü olacağım, İlyâ, düşünebiliyor musun?

Söylesene, İlyâ, gitmemi istiyorsun, değil mi? Gitmemi kabul ediyorsun? Yerleştikten sonra sen de gelebilirsin. Burada tek başına başının çaresine bakabilirsin, değil mi?

Uyuyor musun?

Evet, şüphesiz uyuyordum. Doğduğumdan beri uyuyordum. Ve varılmayı unutmamam için beni her sabah uyandıran ablamdı.

Tek başıma.

Cabuk! Acele et. Vakit geldi, İlyâ.

Londra'da birlikte geçirdiğim on yıl boyunca bazı alışkanlıklar kazandığım doğrudur.

Sonunda ev sahipleriyle bir anlaşma yapıp tavan arasında kalabilmistik, benim için uygundu.

İlyâ, bugün, hatırlıyorsun, değil mi? Doğrudan matbaaya gidiyorsun.

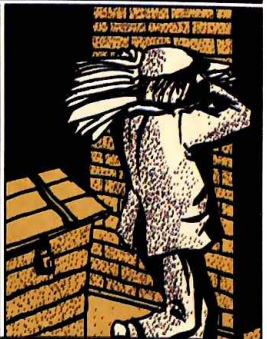

Akşama buluşuruz. Sana ödeme yapmalarını istemeyi de unutma, tamam mı?

Selam, Brodsky, geç kaldın! Git yeni baskını Wess'e götür. Sonra Berner Street'teki kulübe uğrayacaksın.

Gazete, geldiğimiz yıl Winchevsky tarafından kurulmuştu. Morris Winchevsky, Aaron Lieberman'ın belirlediği çizgiyi izliyordu. Sosyalizmin ve sendikalaşmanın temellerini öğrenmek için sürgünlerin dili Yiddisten yararlanıyordu.

Bay Wess, günün baskısını bırakmamı söylediler.

Sağol, İly'a. Kulübe de bırakacak mısın?

1894'te, Winchevsky, Forverts ve Tsukunft gazetelerinin yazı işleri için Cahan ile Miller'in yanına New York'a gitti ve iki üç değişimden sonra yerini Wess aldı.

Arbeter Fraynd ve, kısacası o dönemde East End'deki tüm çevreler hala liberter etki altındaydı. Marx'ın Londra'da yaşaması boşunaydı, okunamayan bir tür bilgin olarak görülüyordu.

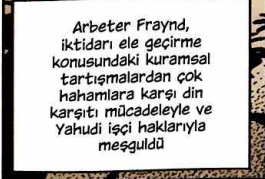
Nereye gidiyorsun?
Ülkeni bulduğunu
düşünüyor musun?

Hadi, İlyâ, şu
kadersiz zavallıya
biraz para ver.

Hey, küçük, bana
sevgi vermek
istemez misin?

Arbeter Fraynd,
iktidarı ele geçirme
konusundaki kuramsal
tartışmalardan çok
hahamlara karşı din
karşıtı mücadeleyle ve
Yahudi işçi haklarıyla
meşguldü

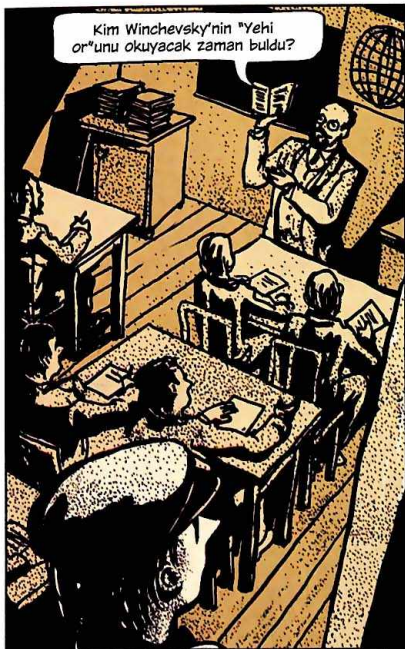
East End, o dönemde, sağlık durumu ve toplumsal durum kaygı verici olduğu için bir Lordlar komisyonunun gözetimine verilmişti. Sokakta açlıktan ölen ihtiyaçlar görmek nadir rastlanan bir durum değildi...

Sosyalist solun tüm liderlerine rastlanıyordu orada. Her halükarda, terzi Isaac Stone'u, Philippe Kranz'ı ya da Benjamin Feigenbaum'u orada, 1889'da Whitechapel göçmenlerinin siyah bir bayrak önündeki yürüyüşü sırasında duymuştum: "Vatan tanımlıyoruz."

Kim Winchevsky'nin "Yehi or"unu okuyacak zaman buldu?

"Yehi or", Cordobalı Talmud bilgini İbrn Meymun'un iman hakkındaki on üç maddesini sosyalizmin on üç ilkesiyle taklit eden, Yiddiş dilinde ve İbranice yazılmış bir broşürdü.

Yarın için Wess ile Lyons'un, sweatshops sistemini ihbar eden manifestosunu okumayı öneriyorum?

O yıllarda East End'deki Yahudilerin Winchevsky'nin etkisi altındaki yaklaşımları sanırım çok tipikti.

Bir inancı bir başkasıyla ikame etmeye çalışıyorlardı. Talmud yasalarının yerine büyük sosyalizm kitabı.

Selam! Akşama görüşürüz.

Kulüpte terziler, marangozlar, ayakkabıcılar, baston imalatçıları, ayakkabı tamircileri vardı. Tanrısız bir Yeşiva'ya benziyordu, Berner Street'teki kulüpte geçen akşamlarsa öfkeli sinagoglara.

Eleanor Marx, bu akşam, Berner
Street'teki kulüpte! Arbeter
Fraynd'i isteyiniz!

Arbeter Fraynd'a yakın çevrelerin hiçbirinde en ufak bir ulusal duyarlılık izi yoktu. Kendilerine "enternasyonalist", "kozmopolit", "anarşist" veya "sosyalist" diyorlardı ama East End sokaklarında eski ülke için en ufak bir özlem belirtisi duymuyordum.

Nordau planının gerçekleşmesi için üç yüz yıl gerektiğini düşünüyor. Fikir ortaya çıkarsa ben otuz yıl diyorum.

Aslında East End'deki tüm göçmenler ve tüm yoksullar için bir vatan vardıysa eğer o da dil, Yiddiş dili ve paylaşılan belli bir sürgün deneyimiydi. Ablamın sesi, pub'daki ve sokaktaki seslerin üzerine çıktığında kuşkusuz hem çocukluk anılarını hem de sürgün acılarını canlandırıyordu.

Fikrin yeni olmasını kesinlikle istemiyorum. Fikir iki bin yaşında. Benim getireceğim modern devlet fikri.

Herzl'in "jargon" adını verdiği şeyi her zaman son derece hor görmesi çok simgeseldir; kendisini utandıran Yiddiş karşısındaki zeki, kültürlü insan küçümsemesi. Bu bizim dilimiz, her zaman ablamın sesini çağrıştıracak olan, sınırları geçenlerin, ülkesi olmayanların dili.

Yüzbaşı Dreyfus ihanetle suçlandığında ıstırap çekmemiz aynı ulusa ait olduğumuzun kanıtı değil mi?

Herzl hep devleti ön planda tuttu ve devletle birlikte, büyük ve soylu olanı. İlk Siyonizm rüyası böyle şekilleniyordu.

Ya antisemit Karl Lueger Viyana belediye başkanı seçildiğinde ürpermemiz?

Rothschild'a hitabının sonucu olan kitap, "Der Judenstaat"ta, Herzl şöyle yazar: "Bugün kullandığımız bu yozlaşmış ve bozulmuş jargon alışkanlığından vazgeçeceğiz."

Herzl topraksız, devletsiz bir dil olan Yiddiş böyle işitiyordu. Aynı şekilde Avrupa Yahudi dünyasının popüler ve canlı sokaklarını da böyle görüyordu.

New York'ta ilk Yahudi sendikaları topluluğunu kurduk. Almanya'da sosyal demokratlar topluluğunu. Burada, East End'deyse tarziler bir sendikada birleşti. Tüm bunlar, dostlarım, zaferdir!

İçime işleye işleye East End'deki duyarlılıkların beni de etkilemediğini söyleyemem.

Birkaç yıl sonra Bund macerası başlayacak olduğunda, kendi tarzımda sempaticanı bile oldum.

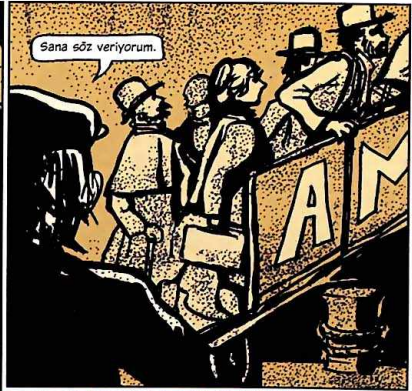
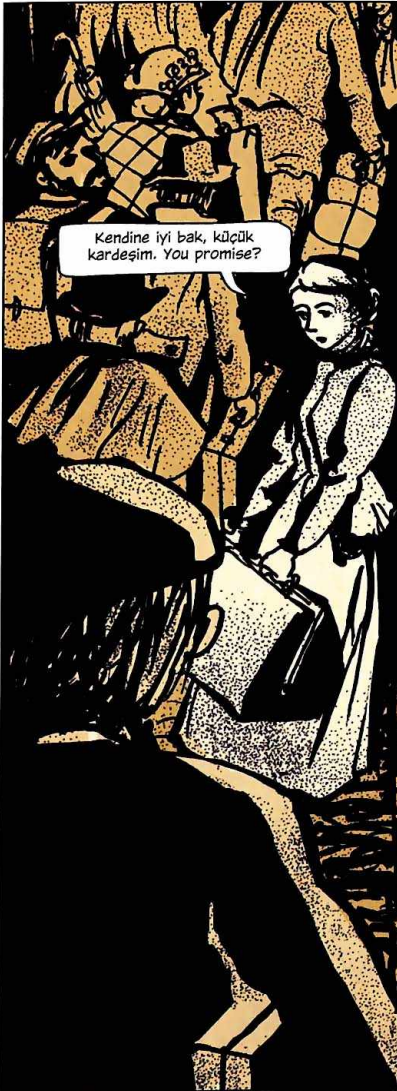
Bu şu anlama geliyor ki, dostlarım, özellikle Rusya'da, bunca zavallılığı yollara döken bu zulüm nedeniyle, devam etmek zorundayız.

Fakat Whitechapel çevrelerinde takıldığım bunca yıldan sonra, kendimi ne tamamen "bundist" ne de "sosyalist" hissettim.

Olga gemiye binerken hesap yaptım. O yirmi beş yaşındaydı. Bense yirmi bir. En geç bir yıl sonra yeniden buluşmayı öngörmüştük.

Ne istiyorsun, kardeşim?

Hadi, lıya!

O hep benim yanımda oldu. Benim neşem, enerjim oldu. Bana okuyup yazmayı öğretti, şimdiyse kendine gitme hakkı tanıyordu. Ona kızmıyordum.

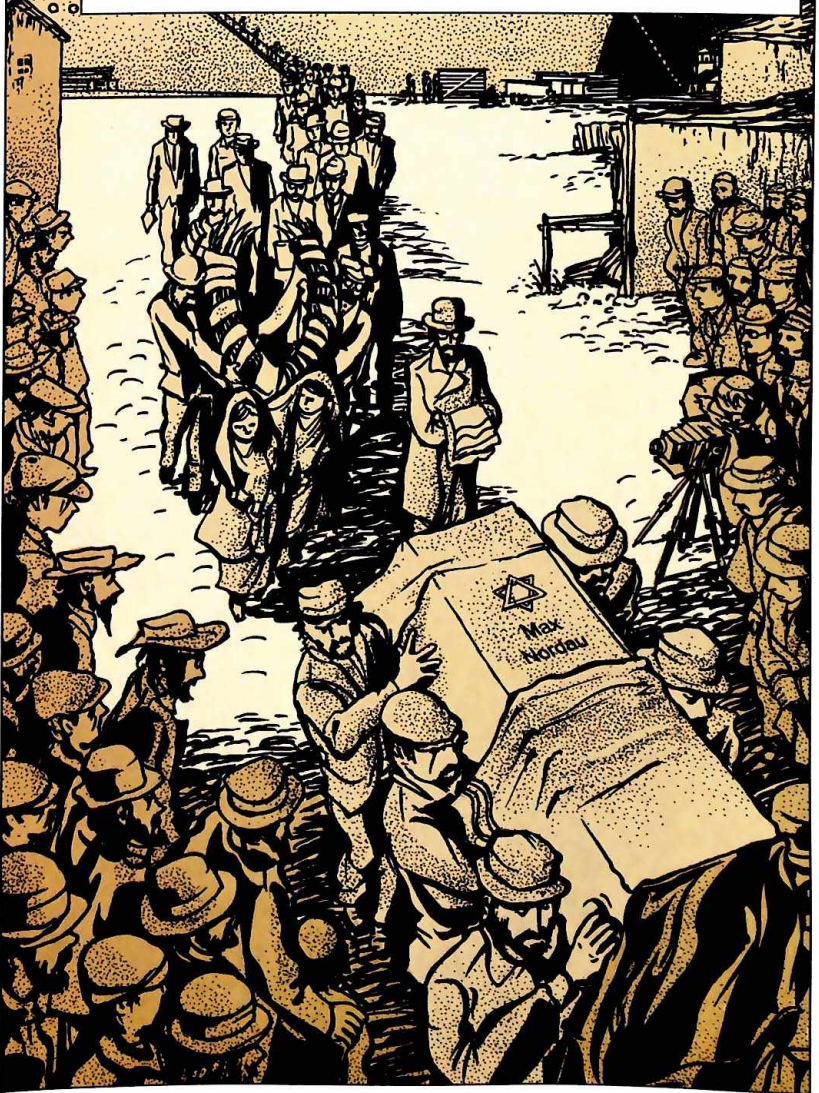
Sorun yok.

1926

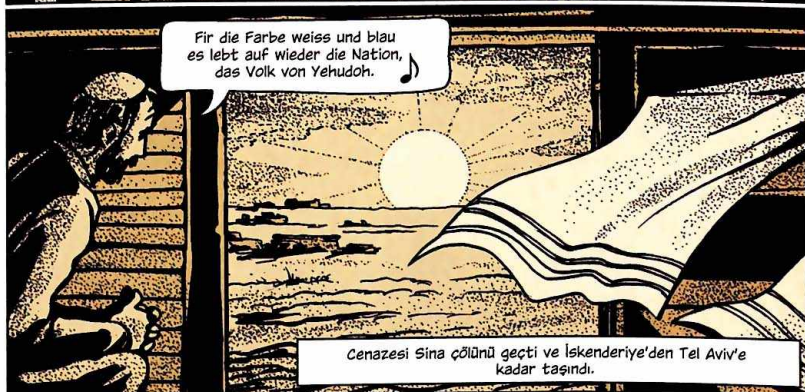
Savaşlardan sonra uluslar her yerde şehitlerini anıyorlardı. Tüm diğer milliyetçilikler gibi Siyonizm de kahramanlarını anmaya başlamıştı. Sonrasında Herzl'in yılmaz yoldaşı olan Doktor Max Nordau'nun cenazesi de Yahudi ulusunun çiçeği burnunda yurduna doğru yola çıktı.

Nordau, ancak öldükten sonra, rüyalarını süsleyen ülkeyi keşfetmeye gidiyordu.

Für die Farbe weiss und blau
es lebt auf wieder die Nation,
das Volk von Yehudoh.

Cenazesi Sina çölünü geçti ve İskenderiye'den Tel Aviv'e kadar taşındı.

Hel scheint auf sein Licht zurük,
nach die lange Golus Nacht.

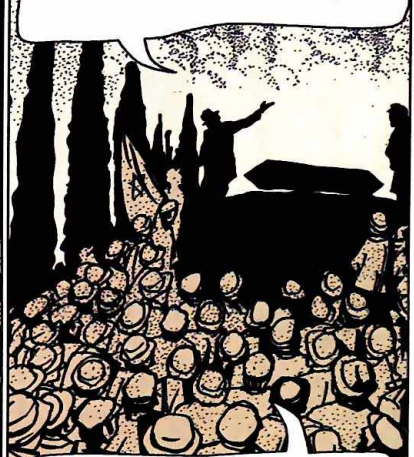
Beyaz ve mavi renkleri için
ulus yeniden hayat kazanıyor,
Yehuda halkı.
Uzun sürgün gecesinden sonra
Aydınlık ışığı parlıyor.

O dönemde Herzl bir efsaneye dönüşmüştü
bile ama bedeni, demek istediğim mezarı hala
Viyan'a'da, ailesinin yaşadığı yerin yakınındaki
Döbling mezarlığındaydı.

Nordau'nun cenazesi Tel Aviv'e vardığında ben kırk dokuz yaşındaydım. Ablam gittikten sonra Londra'dan ayrılmadım. Basında, farklı anarşist gazetelerde çalışmaya devam ettim. Kendimce savaştan kaçındım, daha ziyade uzağında durum diyelim. Hangi bayrak için savaşacaktım ki? Dünyaya sadece ince bir ipile bağlı olan, Rusya şhretli'lerinin Gavroche'u, ben, Hindistan, Birleşik Krallık, Taç ve sayısız sömürgesi için nasıl savaşabilirdim?

Tanrı'nın Profesör Nordau'yu bunca düşlediği ve ölümünden az önce göçmek istediği bu toprağa kabul etmesi için dua edelim. Ona minnettarlığımızı ve şükranlarımızı sunuyoruz.

Nordau önce bir entelektüel olarak, yoldaş olarak, sonra Siyonist Kongre'nin başkanı olarak hareketimizi beslemeye, yaşatmaya ve yönlendirmeye devam edecek. O, halkımızı burada, Filistin'de yeniden yaşatma yükümlülüğünü üstlenmiştir. Bugün yurdumuz, ulusumuz onu hak ettiği şekilde karşılamalı. Bir peygamber veya bir kral olarak.

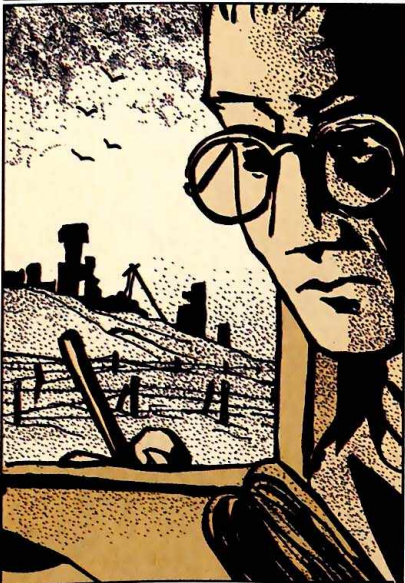
Für die Farbe weiss und blau es lebt auf wieder die Nation, das Volk von Yehudoh. Hel scheint auf sein Licht zurik, nach die lange Golus Nacht.

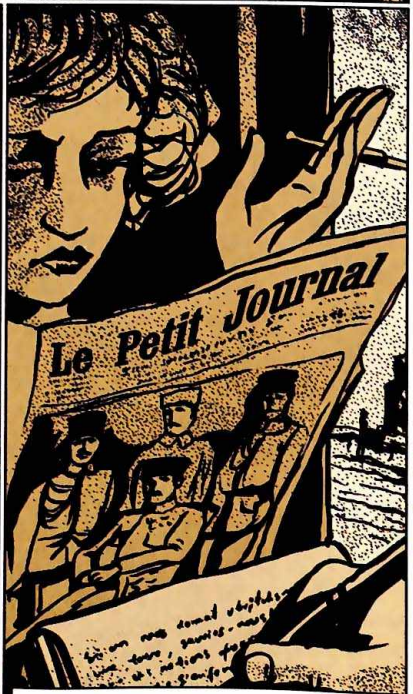

Nordau'nun ölümünden az önce Paris'e doğru yola çıkmıştım. Herzl'in kim olduğunu anlamak ve 1895 ilkbaharının o günlerinde, onu bir anda Siyonist davaya atılmaya sevk eden bu düşünce değişiminin nasıl açıklanabileceğini öğrenmek istiyordum.

Birleşmiş Milletler'in Balfour deklarasyonundaki taahhütleri onaylamasından birkaç ay sonraydı. Yahudilerin artık bir yurdu olacaktı. Fakat orada nasıl ikamet edeceklerdi? Merak ettiğim buydu. Bizi ezel ebet gelip geçici kişiler yapan kırılğınlıktan, hep bir tarafa çekilen zekadan geriye ne kalacaktı?

Eğer bu toprak bize gerçekten verilirse, karanlıklara henüz dalmış olan bu öfkeli uluslarda olduğundan başka türlü oturabilecek miydik orada?

Savaş öncesinde, sırasında ve sonrasında gazetede çalışınca, önce mücadelelerin ve savaşın, sonra da Ruya'daki devrimin baskısıyla Enternasyonal'in amentülerinin bir bir nasıl yıkıldığını gördüm.

Pardon, özür dilerim.

Vay anasını, bir Alman. Bir bu eksikti.

Bazen hendekleri tercih ederdim diye düşünüyorum. En azından şu namussuzları öldürebiliyorduk.

Bendeki birçok farklı aksanla, beni hep başka bir ülkeden gelen bir yabancı sanıyorlardı.

Dört yıl süren ölümler, muharebeler, yıkımlardan, üç yıl süren Bolşevik merkezîyetçiliğinden sonra, Poipy'nin tüm Bundist idealleri ve sosyalizme giden bir Yahudi yolu, hem enternasyonalist hem de kültürel olarak Yahudi bir yol umudu yıkılıp gitmişti.

Savaş sonrasında birkaç fotoğraf yayımlamaya başlamıştım ve baş editörlerimi Herzl'in ve onun üzerinden ilk nesil Siyonistlerin portrelerini yapmaya ikna etmiştim. O zamanlar Nordau'nun Herzl'i anlamamda bana yardımcı olacağını düşündüğümde onu görmeye gitmiştim.

Hey, Nereye gidiyorsun, İlyaz?

İlyaz, anlayacak bir şey yok.

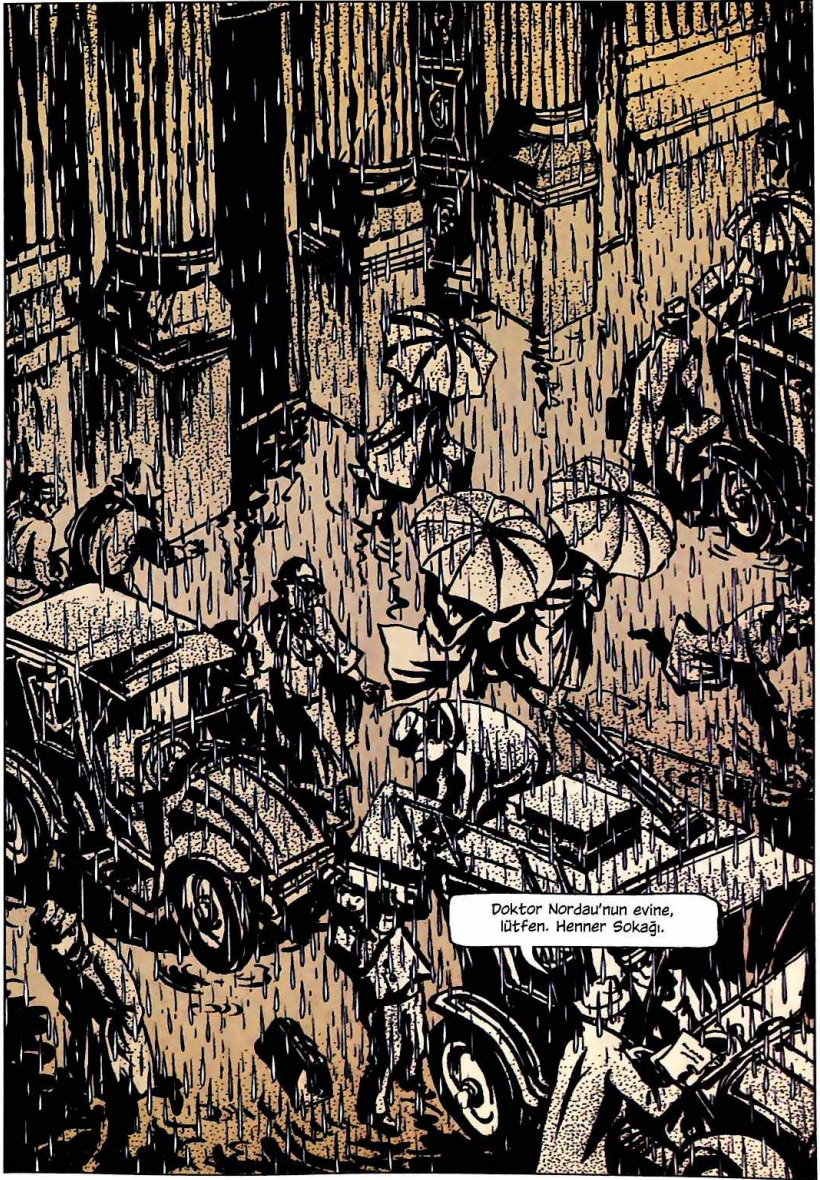
İnsanlar aptaldır.

Vardıgımda, garın bacağı kesikler, yüzü dağılmışlar ve dilencilerle dolu olduğunu hatırlıyorum.

İşte ulusların özgürlük, uygarlık mücadelelerinde yaptıkları buydu.

Doktor Nordau'nun evine,
lütfen. Henner Sokağı.

Dori! Pauline!

Tanrım, ne olur başlarına bir şey gelmemiş olsun.

Çocuklarım,
hayattasınız!

Canlarımı, iyi misiniz? Size kaç kez durmanızı söyledim.

İnatla anlamaya çalıştığım şey sanırım şuydu: Bu toprak hastalığı nereden geliyordu? Dünyada bir toprağa bağlanmadan yaşamakta neden güçlük çekiyoruz? Yüzyıllar ve tarih bizi her zaman sürgünde olan göçebeler, ikamet etmek için dünyanın dört bir yanına savrulanlar haline getirdiyse eğer şu devlet ve ulus hikayesine bir kez daha atılım kazandırmak için midir? Tarihsel deneyimimizden yola çıkarak düşünülecek başka bir şey yok mudur? Bu güç ve kudret tarihini yeniden üretmekten daha iyi bir şeyimiz yok mu yapacak?

Hadi, hadi. Biraz acele edin. Babanız neredeyse burada olur.

Yazdığımız piyesi görmek ister mi sizce? Söyleyin, anne, sizce bunu sever mi?

Babanızın sizi dinlemekten çok mutlu olacağını sanıyorum. Siz bizim dahilerimizsiniz ne de olsa.

Merhaba Madam. Merhaba çocuklar.

Merhaba!

Size pazardan kuşkonmaz getirdim. Bizim için hazırlayabilir misiniz lütfen, teşekkürler.

Çocuklar babaları için bir gösteri hazırladılar. Ondan sonra yiyebiliriz. Menüye birlikte karar vermemizi ister misiniz?

Gel, Dori, babanız gelmeden prova yapalım.

Beni özellikle ilgilendiren, benim hiç bilmediğim ama Herzl'in hayatında çok önemli olduğu halde ihmal edilmiş bir olay var. Nordau'yu görmek için Paris'e geldiğimde, diğer birçok şeyin yanı sıra bana bundan da bahsetti.

Geldiğinde sana
söylerim, tamam mı?

Sahneyi bir kez
daha okumamızı
ister misin, Dori?

İşte geldi! Salona geçmelerini
bekleyelim. Hazır olduklarında
seni çağıracağım, tamam mı?

Dostum umarım bu
akşam tiyatroya
gidecek kadar enerjiniz
vardır.

Ne demek istiyorsunuz?

Çocuklar sizin için bir
piyes hazırladı.

Sanırım bizi gözetliyorlar
ve sahneye çıkmak için
hazırlar.

Pekala, madem bizi bekliyorlar,
izleyicilerin sabırsızlandığını da
bilsinler.

Oradalar, Pauline,
hazır mısın?

Bayanlar, baylar, "Unutulmak İstemeyen Ünlü Aktris" isimli oyunu sizlere sunmaktan mutluluk duyarız. Pauline ve Tivadar Herzl tarafından yazılmış tek perdelik bir oyun, aktris rolünde Pauline Herzl.

Doriciğim, kariyer yapmak istiyorsan daha Alman bir ismin olması gerekir, sizce de öyle değil mi Jakob? Alman bir yazar için bir Alman ismi.

Aslında isminizi koruyabilirsiniz, oğlum, ama Tivadar yerine Almanca Theodor. Anneniz sanırım haklı. Macarca sizin yeteneğiniz için fazla kısıtlı.

Öyleyse Theodor ve Pauline Herzl'in bir oyunu diyelim. Sıra sende Pauline!

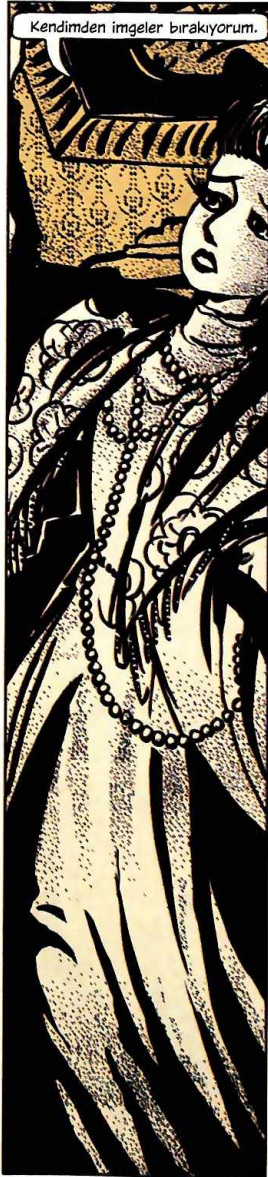

Neler oldu? Nasıl oldu da bu kadar zayıfladım, bu kadar yaşlandım? Viyana'da, Berlin'de kalabalıkların gelip beni alkışladığı mutlu günleri hatırlıyorum. Her akşam, gösteriden sonra, soyunma odası kokulu güllerle dolar taşardı. Her şey ne kadar hızlı yok oldu. Şimdi hala beni düşünen var mı? Bir kraliçe gibi saygı görürdüm. Avrupa'nın prensesleri güzelliğimi kıskanırdı. Heyhat! Yaşlılık bize nasıl da ihanet ediyor.

Herz l ailesinde iki çocuk vardı. Anne babasının Dori diye çağırdığı genç Tivadar. Ama ondan önce bir Pauline doğmuştu, neşeli, canlı, tiyatroya tutkun, kardeşinden bir yaş büyük. Onu karşılamak ve ona eşlik etmek için orada, dünyada bekleyen bu büyük kız kardeşti.

Girin, lütfen. Babam dinleniyor.
Hemen yanınıza gelecek. Gidip
haber vereyim. Portre içindi,
değil mi?

Günaydın,
hanımefendi.

Babanız bana iki saatini ayarabileceği
yanıtını vermişti. Londra'dan sırf onu
görmek için geldim. Umarım rahatsız
değildir.

Babam çok yorgun. Fakat onu dinlenmeye ikna
etmek çok zor.

Bildiğiniz gibi, birkaç yıl önce
Kongre başkanlığını bıraktı
ama hala türlü türlü şeye
kaplıveriyor. Buyurun, siz
yerinizi alın.

Böylece yalnız kaldım ve adeta şimdiden yüzyılın ilk
dönemlerinin küçük bir müzesi olan salonu
gezeldim.

Herzl tarafından 1897 yılında Siyonist davayı başlatmak için kurulan Die Welt gazetesi koleksiyonu.

Nordau'nun yazdığı kitaplar ve dünya üzerindeki sayısız çevirileri.

Max Nordau, Basel'de, Yahudilerin dünyadaki ve özellikle de Avrupa'daki durumu hakkındaki Siyonist Kongre'nin kürsüsünde.

Herzl ile İmparator II. Wilhelm'in Filistin'de bir koloni olan Mikveh Israel'deki karşılaşmalarının başarısız olan ama kolaj yoluyla yeniden yapılan fotoğrafı.

Herzl ile Nordau arasındaki, 1896 yılından Herzl'in ölümüne kadar olan yazışmalar.

Herzl'in Kudüs seyahatinden getirdiği bir hediye, bir avuç toprak.

Nordau'nun çeşitli Kongrelerdeki konuşmaları.

Nordau'nun XIX. yüzyıldaki farklı sanatsal eğilimlerin bir eleştirisi olan "Yozlaşma" kitabının elyazması.

Nordau'nun, ölümüyle yarım kalan son elyazması.

1917'de, Filistin'de bir Yahudi anavatanı kurulmasını destekleyen Dışişleri Bakanı Arthur Balfour'un hükümet adına Lord Rothschild'a hitaben yazdığı Balfour Deklarasyonu'nun fotoğrafı.

Nordau'nun Fransızcaya çevrilmesine katkıda bulunduğu, Herzl'in "Yahudi Devleti" kitabının ilk baskısı.

Paris'te Nordau ile görüşmem sırasında Herzl'in ablası Pauline'in başına ne geldiğini öğrendim.

Ünlü insanların biyografilerinde çocukluklarındaki olaylara çok dikkat etmeyiz. Daha çok anlatılan destana, olgunluk çağı kahramanlıklarına odaklanma eğilimindeyizdir. Fakat Olga'nın hep hatırladığı ayrıntılarla durmadan hayat verdiği bir gölgeden başka bir şey olmayan ben, çocukluğum ne olduğunu ve iz ya da unutulmuş olarak geride ne bıraktığımı biliyorum.

7 Şubat 1878'de, genç Tivadar tifoya yakalanan kız kardeşini kaybeder.

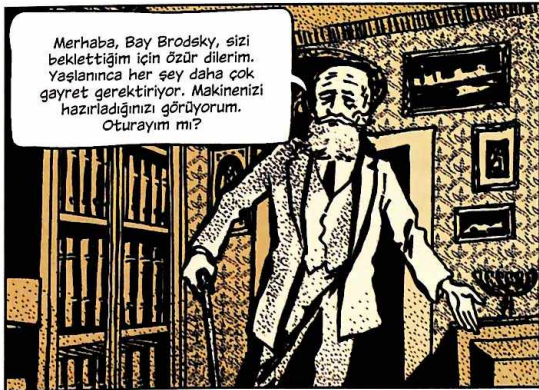
Gidiyoruz,
Dori.

Herzl, sonraki yıllarda günlüğünde şöyle yazacaktır:
"Kardeşim seni rüzgarda ve soğukta bıraktık."

Yedi yas günü geçtikten sonra Peşte'den
ayrılacağız. Gidip Viyana'da yaşayacağız.
Orada yeni bir hayata başlayabiliriz.

Tivadar Herzl'in neşeli, masum çocukluğu böylece son bulmuştu.

Merhaba, Bay Brodsky, sizi beklettiğim için özür dilerim. Yaşlanınca her şey daha çok gayret gerektiriyor. Makinenizi hazırladığınızı görüyorum. Oturayım mı?

Burası çok iyi. Lütfen oturun.

Sizi beklerken arşivinize hayran kalacak zaman buldum. Burası gerçek bir siyonizm müzesi.

Hayat bir ıvır zıvır birikimi, Bay Brodsky. Halbuki yıllar içinde tam tersine kendimizi yükümüzü hafifletmeye vermeliyiz. Herzl'in ölümünden beri, bir hatıranın, büyük bir hatıranın emanetçisi gibi hissediyorum kendimi, bununla birlikte gitgide bunu taşıyamayacak hale geliyorum.

Kıpırdamayın, lütfen.

Şu fotoğraf sanatı konusunda hep eleştirel bir göze sahip oldum. Maymunluktan ve taklitlerden oluşan tuhaf bir dönemi ilan ediyor bence. Fotoğrafla birlikte, o zamana kadar benzersiz kilmaya çalıştığımız Zihinlerimiz de adeta mükemmel suretler haline gelmek zorunda kaldı. Bu nedenle Darwin haksızdı. Maymundan gelmekle kalmıyoruz, ona dönüşüyoruz da.

Müsaade eder misiniz, lütfen,
pencereye doğru bir poz daha
alalım?

Size ne diyeceğimi bilemiyorum Bay Brodsky.
Savaş sonlandıktan beri harekete büyük
bir karışıklık hakim. Martin Buber etrafındaki
genç nesil ve onun arkasındaki angaje Alman
Yahudiler sadece kültürden bahsediyorlar.

Şimdi, söyleyin bana, zaten bütünüyle
ayyuka çıkmamış ne bilmek
istiyorsunuz?

Orada, Filistin'de Araplarla hayalini
kurduğumuz güzel uzlaşma nefrete
dönüşüyor. Tel Aviv bir vaattir ama Kudüs
içine düştüğümüz bir tuzaktır. Tanrım,
yine de oraya gitmeyi öngörüyorum. Bakın
hayallerimizde nasıl da inatçıyız.

Herzl'in değişimi, işte anlamak istediğim
bu. Ve bir de Profesör, bu kuşkusuz bizi
konudan uzaklaştıracak ama, neden bir
toprağa bu kadar ihtiyaç duyuyoruz?

Şubat 1877, Viyana.

Bunu şöyle koyun, lütfen. Dikkat edin! Oğlumun yatağını odasına yerleştirir misiniz lütfen.

Dori, çalışma masanla raflarını nereye koymak istediğini bana söylemen gerek. Onlara her şeyi anlatmam lazım yoksa olmadık yerlere koyarlar.

Ne fikir ama, lanet olsun. Kar altında taşınma. Bir de şu buz. Akşam olmadan ayaklarımızı kırmazsak verilmiş sadakamız varmış demektir.

Bilmiyorum, anne.

Hasta mısın, Dori?

Pauline'i düşünmeden edemiyorum. Hatırlıyor musunuz, bir gün o hastayken kafeye domino oynamaya gitmiştik? Öldüğünden beri ağlayamıyorum. Her şey donmuş bir deniz gibi içimde kalıyor.

Pauline'i özlemen çok normal Doriciğim. Ama kurman gereken bir hayatın, keşfetmen gereken Viyana, tahsilin, yazma projelerin var. Kendini düşünmen gerek, oğlum, bu dünyaya katabileceğin üstün yeteneklerini.

Onu orada, Peşte'de bıraktığımızı düşünmeden edemiyorum.

Bana bir saniye izin ver, canım.

Divanı buraya koyun. Bu aynayı da şöminenin üzerine asın lütfen. Ama örtüyü bırakın. Yastayız.

Peki, bayan.

Lanet olsun, bu perdeler ne kadar da ağır!

Dori, bu akşam babanla konuşalım. Eminim o da aynı şeyi söyleyecektir. Bu kararı senin iyiliğin için aldık. O kederle orada kalamazdık. Hadi git, Theodor. Yürüyüşe çık ve şehri keşfet. Akşam yemeğinde bana anlattırın.

Bilmiyorum, anne.

Herzl ailesi, Donaukanal ile büyük Prater Parkı arasındaki Yahudi mahallesi, Praterstrasse 25 numaraya taşındı.

Nereye gidiyorsun, Theodor?
Hayatta ne yapacaksın?

Theodor, kız kardeşini ger-
çekten toprağa verdin mi?

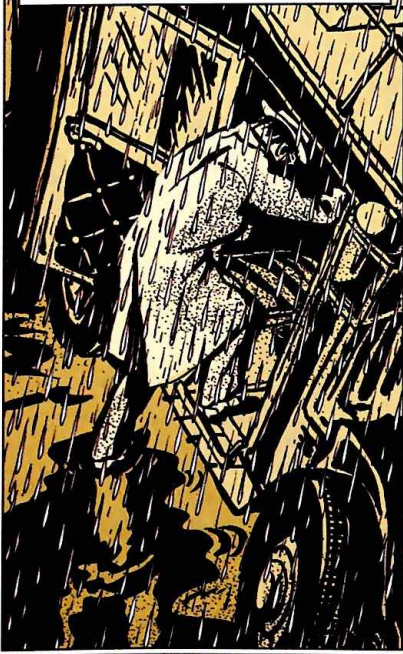
Yoksa kaçtığınız Peste
sokaklarında terk edilmiş bir
ruh gibi dolaşıp duruyor mu?

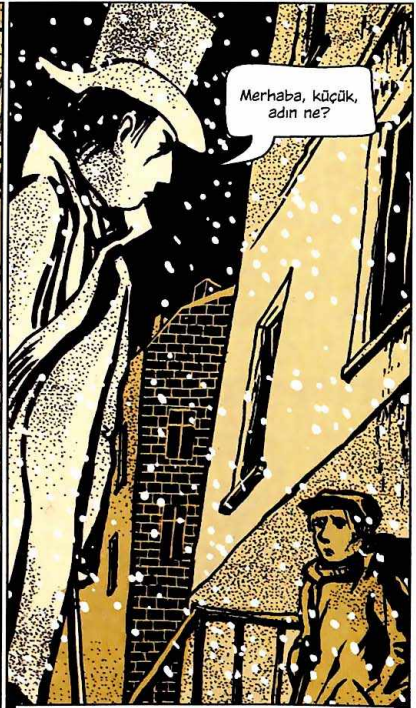
Sana doğru,
dünyanın kraliçesi,
Viyana.

Herzl'in, Stüdyo Herbert'te ailesiyle birlikteyken karşılaşmamızdan bile önce, Viyana'da ikimizi, ablamla beni gördüğünü düşündüğüm oluyor. Başını döndüren gençlik onu doyumsuz bıraktığında bağ kurmaya çalıştığı, yoldan geçen iki küçük yabancı varlık olan biz. Bizi, kederini demirleyebileceği bilinmeyen bir tür olarak görmüş olmalıydı.

Psikanaliz bize ket vurulmuş duyguların yerine fikirleri koyduğumuzu, acılarımızı yüceltebileceğimizi öğretir. Reddettiğimiz anılar başka bir şey üretmek üzere içimizde dönüşüme uğrarlar.

Merhaba, küçük, adın ne?

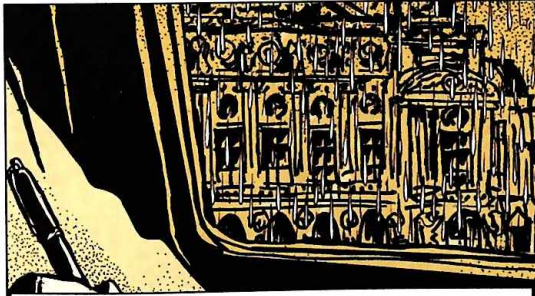

Herz'l'in zihninde hayatı boyunca yavaş yavaş gerçekleşenin bu olduğunu anlıyorum.

Nihayetinde, Peşte'de kız kardeşi Pauline'le birlikte gömdüğü, çocukluğunun ülkesi, onun içinde "çocuk egemenliğinin unutulmuş toprağı" haline gelecek bir yasak özlem değilse neydi?

Pauline'in ölümünü izleyen günlerde, anne babası onu unutmaya, Viyana'da kendisine bir hayat kurmaya ve yeni arkadaşlar edinmeye teşvik ettiler, oysa Herzl, defterlerinde üzülemediği, kardeşinin arkasından ağlayamadığı için kendisine kızar.

Onu yavaş yavaş gelecekte bir ülke aramaya iten şeyin bu bastırılmış keder ve ölmüş kardeşini unutmanın suçluluğu olduğunu düşünüyorum.

Kardeşim,
çocukluğumun ülkesi.

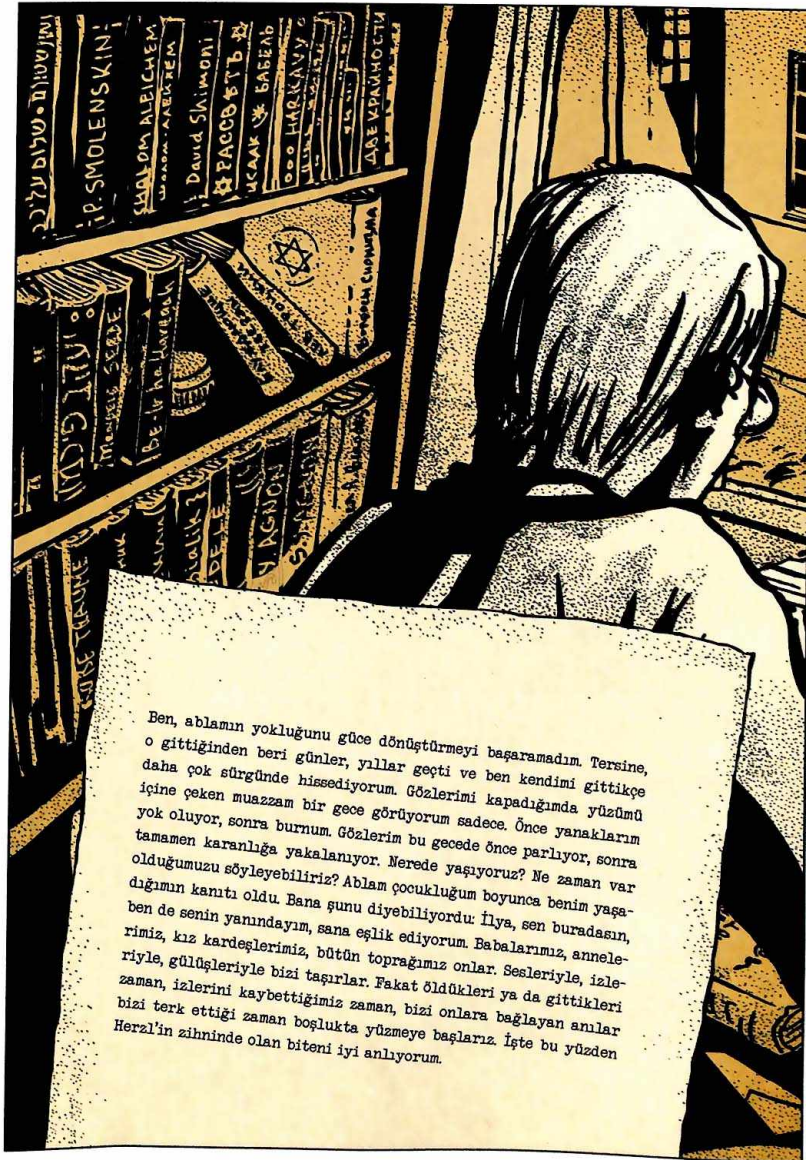

Pauline'in ölümünden sonra, anne babası onu unutmaya, Viyana'da bir hayat kurmaya ve yeni arkadaşlar edinmeye teşvik ettiler, oysa Herzl, defterlerinde üzülemediği, kardeşinin arkasından ağlayamadığı için kendisine kızar.

"Çocukluğun ülkesinin" yerini "Yahudi çocukluğun ülkesi" almış ve böylece politika bir kurtuluş yeri haline gelmişti.

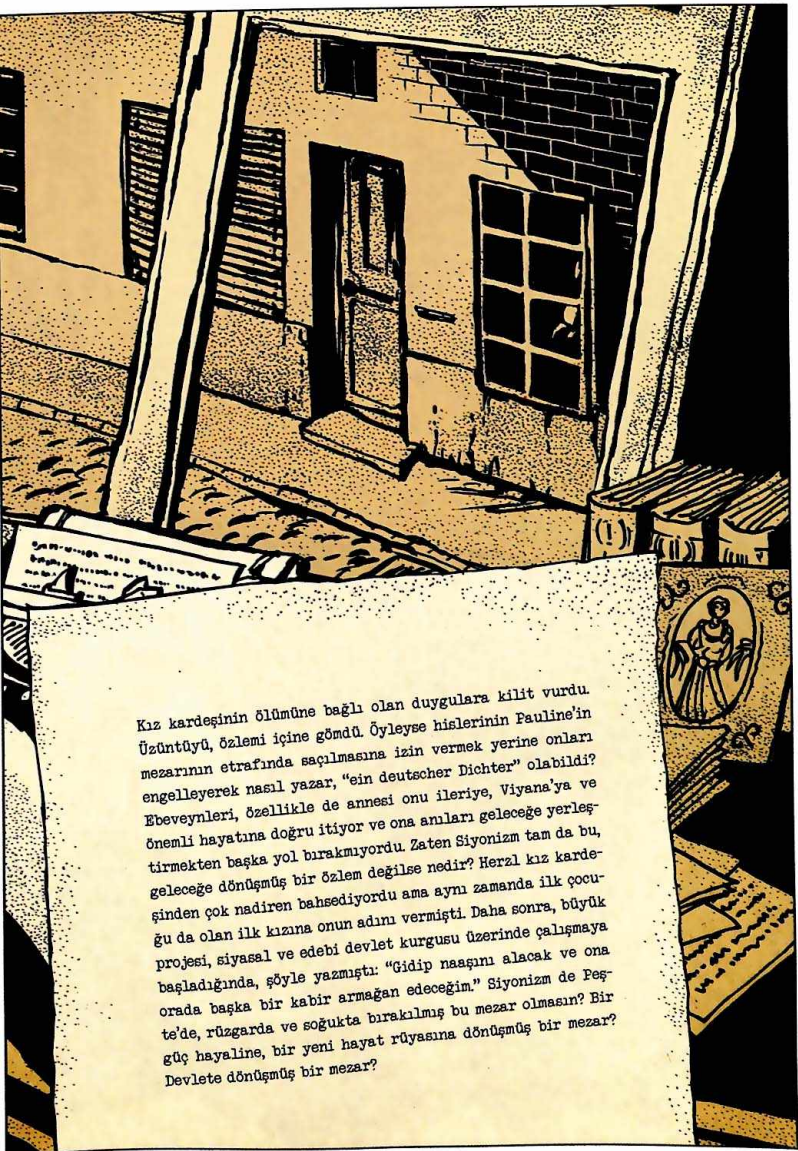

Herzl, geçmişte ağlayamadığı her şeyi umut olarak geleceğe yerleştiriyordu. Yoksa kız kardeşine nasıl bağlı kalabilirdi?

Ben, ablamın yokluğunu güce dönüştürmeyi başaramadım. Tersine, o gittiğinden beri günler, yıllar geçti ve ben kendimi gittikçe daha çok sürgünde hissediyorum. Gözlerimi kapadığımda yüzümü içine çeken muazzam bir gece görüyorum sadece. Önce yanaklarım yok oluyor, sonra burnum. Gözlerim bu gecede önce parlıyor, sonra tamamen karanlığa yakalanıyor. Nerede yaşıyoruz? Ne zaman var olduğumuzu söyleyebiliriz? Ablam çocukluğum boyunca benim yaşadığının kanıtı oldu. Bana şunu diyebiliyordu: İlyas, sen buradasın, ben de senin yanıdayım, sana eşlik ediyorum. Babalarımız, annelerimiz, kız kardeşlerimiz, bütün toprağımız onlar. Sesleriyle, izleriyle, gülüşleriyle bizi taşırlar. Fakat öldükleri ya da gittikleri zaman, izlerini kaybettiğimiz zaman, bizi onlara bağlayan anılar bizi terk ettiği zaman boşlukta yüzmeye başlarız. İşte bu yüzden Herzl'in zihninde olan biteni iyi anlıyorum.

Kız kardeşinin ölümüne bağlı olan duygulara kilit vurdu. Üzüntüyü, özlemi içine gömdü. Öyleyse hislerinin Pauline'in mezarının etrafında saçılmasına izin vermek yerine onları engelleyerek nasıl yazar, "ein deutscher Dichter" olabildi? Ebeveynleri, özellikle de annesi onu ileriye, Viyana'ya ve önemli hayatına doğru itiyor ve ona anıları geleceğe yerleştirmekten başka yol bırakmıyordu. Zaten Siyonizm tam da bu, geleceğe dönmüş bir özlem değilse nedir? Herz'ın kız kardeşinden çok nadiren bahsediyordu ama aynı zamanda ilk çocuğu da olan ilk kızına onun adını vermişti. Daha sonra, büyük projesi, siyasi ve edebi devlet kurgusu üzerinde çalışmaya başladığında, şöyle yazmıştı: "Gidip naaşını alacak ve ona orada başka bir kabir armağan edeceğim." Siyonizm de Peş-te'de, rüzgarda ve soğukta bırakılmış bu mezar olmasın? Bir güç hayaline, bir yeni hayat rüyasına dönmüş bir mezar? Devlete dönmüş bir mezar?

Tarihçiler Dreyfus'tan, Dreyfus olayının Herzl'de yarattığı şoktan bahsetmekte elbette haklılar. Kahramanlık hikayelerinden aklımızda tutmayı sevdiğimiz şeydir bu aydınlanma anı. Herzl, Paris'te yalnızken, Batı'nın asimile olmuş tüm Yahudilerinden önce, daha iyisinin olmayacağını, hor görünün ve nefretin son bulmayacağını anlar. Herzl, Wagner'in kuvvetinden, dağılmış bir ulusun temsilcisi, mimarı ve kralı olarak ortaya çıkma enerjisini alır. Bunu, bir gazeteci ve Avrupa ve onun iflah olmaz takıntıları konusunda deneyimli bir gözlemci olarak anlar. Peki ama merhameti, demek istediğim bizimle, paryayla gerçek bir bağı olmayan soyut merhameti nereden gelir? Ne Dreyfus'tan, ne Karl Lueger veya Viyana'daki mebus Georg Ritter von Schönerer gibi antisemitlerin popülerliğinden, ne de "diğerlerinden", "sığınmacılardan", "göçmenlerden", "Yahudilerden" korkmayı ortaya çıkaran yüzyıldan, "göçmenlerden", "Yahudilerden" korkmayı ortaya çıkaran yüzyıl sonunun diğer tehlike işaretlerinden gelir. Tüm bunlar zaten var olan bir kıvrımın içine sıralanmış olgulardır; ölen kız kardeşinin kederinin yarattığı kıvrım, unutulmuş bir suçluluk duygusunun, artık dönemeyeceği bir çocukluk toprağının yarattığı kıvrım. Bunu bugün biliyor ve hissediyorum çünkü benim de bir kız kardeşim vardı. O benim çocukluğum, ülkemdi ve o artık yaşamıyor.

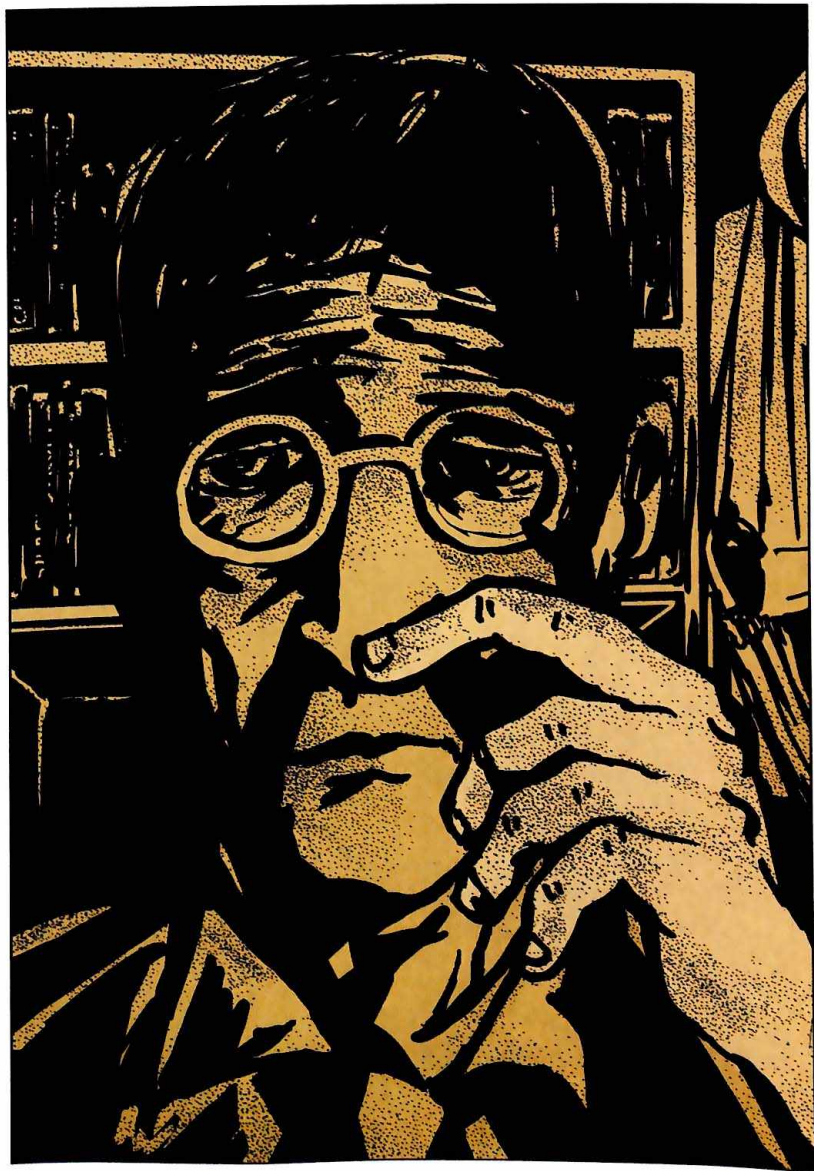

Nordau'yu ziyaretimin ertesi günü gara giderken taksi önce Rue de la Paix'den sonra Opera'nın önünden geçti. Burasının bizzat Herzl'in kafasındaki sesleri duyduğu, "Yahudi Devleti" kitabını nihayet doğurmak için Wagner'in Tannhauser'ını dinlemek için geldiği yer olduğunu düşündüm.

Anneciğim, babacığım.
Kafede Arthur ve birkaç
arkadaşla buluşacağım.

Belki bilardo oynamaya da
giderim. Beni sakın yemeğe
beklemeyin

İyi akşamlar, Dori.
Eğlenmene bak.
Masrafların olursa da
bana söylemen yeterli.

Tüm bu insanlar neden zevk alıyor?
Mutlu olmak için bir neden var mı?

Karl Lueger bu akşam saat
8'de yandaşlarını topluyor!
Alman vatanseverlerin büyük
buluşması!

Şu Ferdinand de Lesseps'in yaptıklarını
düşünüyorum da. Bir de bana bak, ne kadar acizim.
Yazdığım bir oyun veya metin geçmişin devlerinin
tırnağı bile olamaz.

Bak sen! İşte bizim melankolimiz. Bugün nasıllar
acaba? Büyük, çok üstün Theodor Herzl, minicik
varlığından hala o kadar hoşnutsuz mu acaba?

Nordau'yu ziyaretimden sonra Londra trenine bindim. Pek yakında evde olma fikriyle keyiflenmiştim, şayet bu "evde" ifadesinin bir anlamı varsa...

Görüyor musun, Arthur, senin gerçek bir yeteneğin var. Benim aklıma gelen her şeyse fazlasıyla lirik. Sahteyim, inanılmaz derecede sahte. Rahatlık ve ironilik izlenimi veriyorum ama aslında bunun nedeni büyük bir eser ortaya koymıyorum olmam.

Beni nereye götürüyorsun,
Arthur?

Buradan sadece birkaç
sokak ötede. Göreceksin.
Kederin buharlaşıp uçtuğu
bir yer orası.

Bak, Arthur. Bize "Yahudi" diyorlar.
İyi ama bu Yahudilerle ortak neyimiz
var gerçekten?

Ortaçağ'dan çıkmış gibiler. Ama biz yine
de aynı ismi paylaşmayı kabullenmek
zorundayız. Bir anlamda antisemitleri
anlıyorum.

Sus biraz. Sanırım çok içtin.

Belki de içtim, zor yürüyorum. Ama aynı olmadığımızı yine de
görebiliyorum. Getto, gettoda geçen yüzyıllar halkımızda o
kadar çok iz bıraktı ki bugün halkımız yozlaştı. Şunlara bak,
insan demeye bin şahit ister. Ama ben, gördüğün gibi, yine de
onlara acıyorum.

Defterleri sayesinde Herzl'in Viyana'daki gençliğine dair her şeyi biliyoruz. 1880-1885 yılları arasında Üniversite'de hukuk öğrencisiyken "Albia" kardeşliği adında bir öğrenci kulübüne girer. Bilardo oynar, eskrim yapar ve babasının ona verdiği parayı harcar. Herzl o dönemde yazdığı oyun ve novella tasarılarıyla, Yahudilerin durumuyla ilgili tefekküre başlamıştır bile. Fakat tüm bu arşivdekiler özellikle hüsrânını ortaya koyuyor.

Pekala, söyle bize, Theodor. Sakal bunun için mi? Büyük bir Alman yazar havası vermek için mi?

Ah, işte bizim sevdiğimiz Herzl. Üstün ve gösterişli.

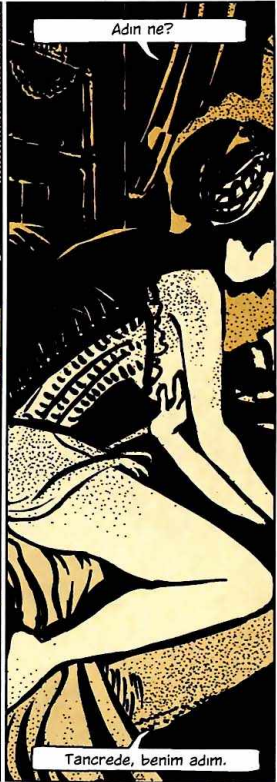

Gel buraya, güzel oğlan.

Gevşemene yardım edeceğim.
Sen sadece kendini bana
bırak, tamam mı?

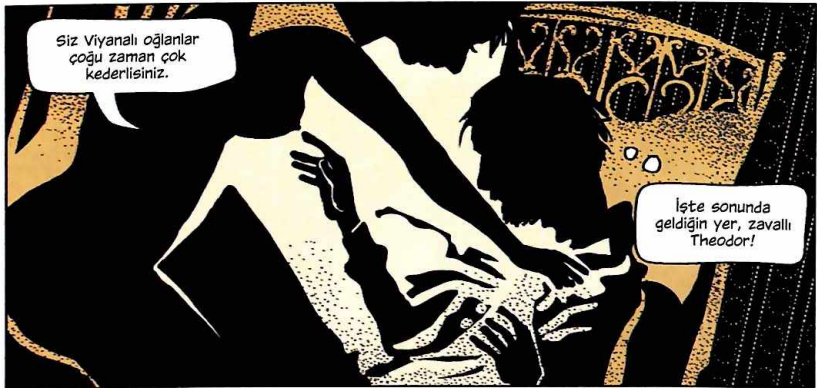

Adın ne?

Tancrede, benim adım.

Pekala, Tancrede. Bu kadar
genc bir erkek için bir hayli
üzüntülü görünüyorsun.

Siz Viyanalı oğlanlar
çoğu zaman çok
kederlisiniz.

İşte sonunda
geldiğin yer, zavallı
Theodor!

Peki biz, Viyanalı
kızlar, neye yararız?

Siz hayatın bizden aldığı
neşenin birazını bize geri
veriyorsunuz.

Sanki çok içmişsiniz,
genç Tancrede.

Demek paranızı buna
harcıyorsunuz ha,
genç adam?

Ben babamın parasını, ne
yazık ki, kumara, kızlara ve
içmeye harcıyorum.

Bu şekilde en
azından biraz
neşeleniyorsunuz.

Hızlıca geçip beni
daha umutsuz
bırakan bir neşe.

İşksüz bir hayat.

Kuvvetin, harekete geçme isteğinin olmadığı, mutsuz bir dönem.

Bu her zaman böyle mi devam edecek?

Ne arzu edersiniz?

Bir mercimek salatası,
lütfen.

Bir kadeh de beyaz şarap,
teşekkürler.

Gazetede Alman parasının serbest düşüşte
olduğu yazıyor. Görünen o ki, düşmanlarımızın
savaşa rağmen muhafaza ettiği az bir para
da güneş gören kar gibi erimeye mahkum.

Ye,
Lucien.

Genç Herzl'in nasıl olduğunu tahmin etmek
güç. Özellikle de bu dünyayla, yüzyıl sonunun
bu dandy, burjuva ve hayal kırıklığı içindeki
gençliğiyle hiçbir teması olmayan benim için.

Avrupa'nın refah temelini çöktüğü şimdilerde
Herzl'in bu dünyasını daha iyi anlıyorum.
Genç "Tancrede"nin hırsları, üniversite
arkadaşları Arthur Schnitzler'in, Oswald
Boxer'in, Heinrich Kana'nın alaycılığı ile
kibrini. Ve durmadan Viyana burjuvazisinin
memnuniyetine çarpan büyük
hayallerini.

Buyurun, Bayım.

Teşekkürler.

Zamanına uymayan hayatlar vardır, kenarda bir yerde gelecek hikayeleri yazan. Herzl'in hayatı da
bunlardan biri. Kendisi Viyana gençliğinin şevkine, alaycılığına uymaya çalışırken bile defterleri başka
bir şey gösteriyor.

Ölmüşlerinin, kız kardeşi Pauline ile çocukluk aşklarından biri olan Madeleine Kurz'un gölgeleri, Peşte hatıraları onu Viyana'nın neşesinin ve refahının dışında tutar.

Tatlı ister misin, Lucien?

Tatlıymış! Peki ya Almanya ayağa kalkarsa, tüm bu şekerlemelerle şımartılmış çocukları ne yapacağız?

1923 yılının ilk günlerinde, ki bu bir daha terk etmemek üzere Londra'ya döndüğüm tarihti, barış anlaşmaları imzalanmıştı. Kırsalda muharebe izleri hala görüldüyordu. Avrupa bir kolsuz bacaksızlar kıtası haline gelmişti. Woodrow Wilson ise yine de sadece uluslardan, ulusların tanınmasının sağlayacağı barıştan söz ediyordu!

Bense kendi açımdan Siyonizm hakkında bir yığın not ve soru biriktirmekten öteye gidemedim. Şu toprak tutkusu, şu devlet arzusu hakkında kendime sorular soruyordum. Halkların bu güç hasretinde arzu edilebilir ne olabilirdi?

Mart 1883.

Sorun, baylar, imparatorluğun farklı
bileşenlerinin ne ölçüde...

Baksana, Tancrede! Arkadaşın
Hermann Bahr'ın dün Wagner'in
ölümü üzerine Sophiensaal'da yaptığı
konuşmayı duydun mu?

Dün akşamı bir çocuk gibi anne
babamla geçirdim.

Habsburglara ölüm!

İmparatorluğa ölüm!
Alman birliği!

Ve yine başladı! Alman
hükümdarlığı için
serbest bir öğleden
sonra daha.

Diyordum ki, Alman, Macar,
Çek ve Slav bileşenler
İmparatorluğumuzun birliğini
tehlikeye atmadan nasıl
özzerklik kazanabilirler.

Yaşasın Şansölye
Bismarck!

Viyana'daki bu eğitim yıllarını
sürekli bir ajitasyon dönemi
olarak düşünmek gerekir.
Kendini edebiyata adanmak için
hukuk eğitimini bırakan Herzl,
oyunlarının Burgtheater'de,
Ring'de sahnelendiğini görmenin
hayalini kuruyor ve yeteneğinin
daha çabuk keşfedilmemesi
nedeniyle sürekli umutsuzluğa
kapılıyordu.

Dün şu namussuz Hermann Barh konuşmasında, Wagner'in yergi yazısı "Müzikteki Yahudi Mahallesi Üzerine"ye övgüler düzdü. Sonra bağırış çıkırış, kırılan sandalyeler. Sonunda polis geldi, görmem lazımdı!

Habsburglar, Yahudiler ve Roma olmadan, Alman hükümdarlığını kuralım!

Gördün mü, Tancrede! Dün, Bahr'in konuşmasıyla aynı fikirleri paylaşan hemen hemen tüm öğrenciler oradaydı. Wilhelm Marr "antisemitizm" sözcüğünü icat ederek adeta partisini de icat etti.

O dönemde Herzl daha çok edebi yaşamıyla ve dramaturg olma özlemiyle meşguldü. Fakat Viyana'daki siyasal karışıklık, demagog Karl Lueger'in seçim zaferleri ve delege Georg Ritter'in pangermanist söylemleri onu yavaş yavaş taraf tutmaya zorluyordu.

Hey, Tancrede! Nereye gidiyorsun? Gelsene!

Birkaç ay önce Eugen Dühring'in "İrk, Teamüller ve Kültür Sorunu Olarak Yahudi Sorunu" kitabını keşfettim. Bu aralar bu ateş Üniversite sıralarını da sardı. Kendisi de Yahudi olan Bahr, Wagner'in antisemit savlarını yineliyor. Öyleyse utançtan kurtulmak için Heine gibi din değiştirmek mi gerekir?

Max Nordau'nun, Herzl'in 1895 ve 1896 yıllarında Paris'teki Dreyfus olayı karşısında Siyonizm'e geçişini bir bilirlaşma olarak betimlerkenki görüşlerini kuşkusuz kabul edemeyiz; ona kalırsa, bir edebiyat dandy'si olan Herzl birkaç günlük ateşten sonra Siyonist davanın stratejisti haline gelmişti.

Hangisi daha asil? Kökenlerini inkar etmek, ulusların içinde erimek, din değiştirmek, geçmişimizi unutmak mı yoksa tam tersine gettolarda geçen yüzyılların itibarsızlaştırdığı insanları eğitmeye çalışmak mı? Wilhelm Jensen haklı. Gettoların kapıları açıldı ama hala bizim üzerimize kapanan görünmeyen bir kapı var.

Herzl'in gençlik günlüklerinde hakim olan iki his var: yazma denemelerine eşlik eden bir başarısızlık, acizlik hissi ve kimi zaman da, notlarının bir yerinde, yüzyıl sonu tutkuları karşısında Yahudi olarak yerine dair bir sorgulama.

Peki ama neden o ki iyi beslenmiş bir burjuva, neden bizim gezgin dünyamızı inkar etmedi?

İngiltere'ye giden yolcular, garın önünde sizi limana kadar götürecek otobüsler var!

Viyana'daki bu eğitim dönemi boyunca, Herzl'in bir seçimiyle karşı karşıya kaldığı birçok olay oldu: Hermann Bahr'ın Wagner'e saygılarını sunmasından sonra öğrenci yardımlaşma derneğinden yani "Albia" kardeşliğinden istifa etti.

Birkaç yıl sonraysa, bir gazete, Deutsche Zeitung ondan makalelerini kulağa daha az Yahudi gelen bir isimle imzalamasını istediğinde reddetti.

Bu inadı, bu sadakati nereden geliyordu?

Herzl'in bütün gizemi işte burada. Neden sonunda kendi sınıfının önyargılarını ele verir? Neden bu kadar az tanıdığı parya yığınının yanında durur?

Biletlerinizi hazırlayın, lütfen!
Biletlerinizi hazırlayın!

Ardında, Peşte topraklarında bıraktığı, uzaklarda gömülü olan ölü bir bedene bu bağlılığı
olmasaydı o zamanın son derece yoksul, son derece yoksun Yahudi dünyasına nasıl
sadık olabilirdi? Ve kız kardeşi Pauline'le olan bağı üzerinden, geldiği dünyaya olan
çözülmez bağlılığı olmasaydı?

Hey! İttirmeyin!
Eziliyoruz!

Kapa çeneni ve ilerle! Yoksa
hepimiz rıhtımda kalırız.

Hepimiz birinin, bir elin, bir bedeninin özlemiyle yaşarız. Bu özlemle bin bir şey yapabiliriz. Onu görmeye,
unutmaya çalışabiliriz. Ondan bir kale ya da bir ülke yaratabiliriz. Ona bir eser ya da bir sessizlik
adayabiliriz. Kendi adıma, o anda ablamın anısıyla ne yapacağımı henüz bilmiyordum.

1883'te Herzl ailesi bir daha taşınır. Leopoldstadt'taki Yahudi mahallesinden Zelinkagasse 2 numaraya taşınarak Ring'e yaklaşırlar.

Patavatsızlık olmazsa nereye gidiyorsunuz?

Paris seyahatimden Londra'ya dönüyorum.

Herzl kumar oynarken babası onun kayıplarını karşılar. Günlüğünde şöyle yazar: "İçimdeki kötü aylıklık içgüdüleri artıyor."

Her yaz olduğu gibi o yıl da İsviçre'ye gider. Viyana'dan Linz'e kadar Tuna boyunca ilerler. Zürih'i, Luzern'i, Constance gölü'nü görür.

Harekete geçme isteğimin ve mutluluğun olmadığı bir dönem. Bu dönemden hiçbir başarı çıkmaz.

Bu martılar hep bizimle alay etmek zorunda mı?

Sevgili Theodor, ben gidiyorum.

Viyana'daki tahsil yıllarını paylaştığı çocukluk arkadaşı Heinrich Kana imparatorluğun başkentini terk eder.

1886'da anne babasının arkadaşları olan Naschauer'lerin kızıyla yeniden karşılaşır. 1 Mayıs tarihli günlüğünde şöyle yazar: "Beni gerçekten seviyor. Yumuşak ve iyi bir eş olacaktır."

Merhaba, Bayan Naschauer, merhaba, Julie.

Merhaba, Theodor!

Fransa'ya gider, Normandiya'daki konaklama tesislerini ve oyun salonlarını ziyaret eder.

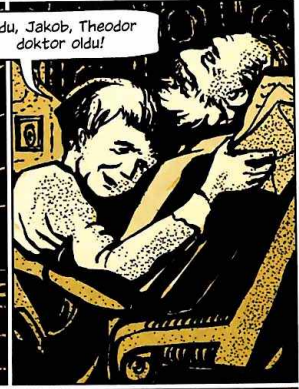
1886 yılının Şubat ve Mart aylarında, Venedik'i ve eski gettosundan geçtiği Roma'yı ziyaret eder. "Isık ve Gölge" başlıklı bir makalede şöyle yazar: "En büyük suçu imanlarına bağlılık olan bu zavallı insanlara ne kadar alçak ve kötü bir nefretle zulmettiler."

Prost! Prost!

Gençlik arkadaşı Heinrich Kana'yı görmek için Berlin'e de gider.

Oldu, Jakob, Theodor doktor oldu!

Diplomasını aldığı için onu kutlamak amacıyla babası yeni seyahatler için finansman sağlar.

Ulus bir ruhtur, tinsel bir ilkedir. Doğrusunu söylemek gerekirse ikisi birdir ve ulusun nedenini oluşturur.

Paris'te Ernest Renan'ın bir konferansına katılır.

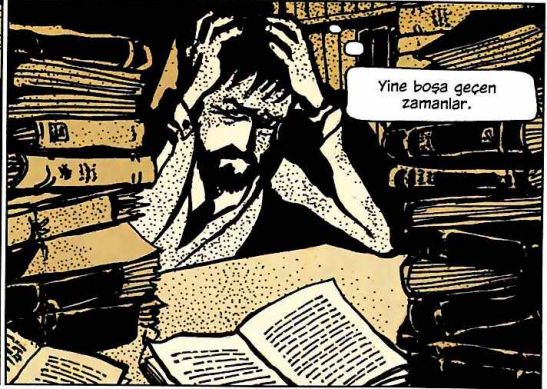

Bravo!

Bravo!

Bravo!

Comedie-Française'de Sarah Bernhardt'ın oyunu hakkındaki izlenimlerini yazar.

Pekala Bay Herzl, kulaklarınız bugün yine çok ağrıyor mu?

Nasılın sevgili babacığım?
Toparlandın mı?

Ya sen oğlum,
hala memnun değil
misin?

Babası bir tedavi için Bad Hall'a gitmek zorunda kalır. Theodor ona yakın olabilmek için Salzburg'a atanmayı talep eder.

Bu akşam yeni bir piyese başlıyorum,
"Annesinin Küçük Oğlu".

Sayırsız kez reddedilmesi onu çalışmaktan alıkoymaz. Özellikle Wiener Allgemeine Zeitung için makaleler, kültür sayfaları için seyahat yazıları, "tefrikalar" yazar.

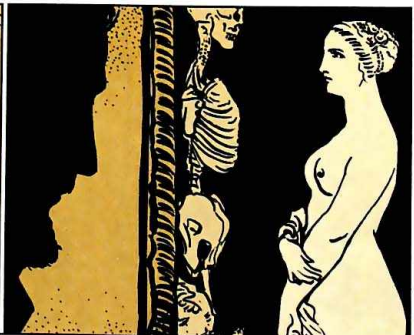

Başlangıçlar ne zaman
son bulacak?

Sadece bir yıl sonra, barodan istifa eder.

Ya ben de Nordau gibi yapsaydım, ben de oraya gitseydim?

Brüksel'de Wiertz'in bir tablosu, "Güzel Rosine" onu baştan çıkarır. Anne babasına bir mektupta şöyle yazar: "Benim için sert bir uyanış oldu."

Ostende sahilinde şu notu düşer: "Viyana'dan ve Budapeşte'den gelmiş çok Yahudi olmasına rağmen geri kalan tatileciler çok hoşlar."

Amsterdam'da, Frans Hals'ın "Flütçü"sünü görür.

Rembrandt'ın "Gece Devriyesi"ni.

Muttersöhnchen, "Annesinin Küçük Oğlu" piyesi üzerinde çalışırken günlüğüne şu sırları yazar: "Yazdıklarım bana yavan geliyor ve beni iğrendiriyor. Üstelik artık hiç kendime güvenim kalmadı."

Peki sizce artık konumunuz kızımın sorumluluğunu alabilecek kadar sağlam mı, Theodor?

Dayan, İly. Birkaç saatlik bir yolculuktan sonra yeniden Londra'da olacaksın.

Bayım, Julie'ye edebiyatçıların bohem hayatını yaşatmak istemem. Ama söz veriyorum birkaç ay içinde size verecek güzel haberlerim olacak.

O dönemde Herzl inatla oyunlarından birinin Burgtheater'de, Ring'de sahnelenmesi için uğraşır.

Yeter ki ondaki trene yetişebileyim.

Basında daha kalıcı bir iş ararken Neue Freie Presse'ye yazar: "Saygıdeğer bayım, çalışkan biri için belki de bir yeriniz vardır."

Genç Herzl hakkında ne düşünüyorsunuz?

Oyunlarının karikatürümsü ve cıfcaflı olduğu söyleniyor ama tefrikada belli bir yeteneği olduğunu biliyorum.

Tebrikler, Herzl!
Tebrikler!

1888'de, gazeteciler ile edebiyatçıları bir araya getiren Concordia Derneği'ne kabul edilince şöyle yazar: "Başarı denilen şey bu mu yani?"

Teşekkürler!

Sonra, birkaç ay içinde
her şey hızlanır.

Neue Freie Presse yazdıklarını basmaya başlar.
Hugo Wittmann'la birlikte isimlerinin gizli kalması
koşuluyla yazdıkları bir komedi olan "Kaçak
Avcılar" oyunu Burgtheater'de sahnelenir.

Hadi, çabuk, İly'a. Dalgınlıkla
trenini kaçırmaz.

The express to London
is leaving! Hurry up!

Herzl, bu hafif komedinin
arkasında sizin olduğunuz
söyleniyor.

Yirmi altı yaşında Burgtheater'e
gireceğime dair kendime söz
vermişim. Bu durumda sadece
iki yıl gecikmiş oldum!

Julie, benimle evlenir
misiniz?

Artık Jakob ve Janda Naschauer'in kızları
Julianne Naschauer ile evlenmek için yeterli
statüye sahiptir.

Herzl'in evliliği hayırlı olmaz. Daha çok Paris'te, sonra da Houlgate'da geçirdikleri balayından itibaren çift tartışmaya başlar.

Terminus Otel'e hoş geldiniz,
Bay ve Bayan Herzl.

1 Ağustos 1889'da Herzl, arkadaşı Heinrich Kana'ya yazdığı bir mektupta içini döker:
"Yaşlandım, çok, çok yaşlandım."

Theodor annenden sana her gün değil de
haftada bir gün yazmasını isteyebilir misin?

Özel hayatındaki başarısızlık ile daha sonra gelecekteki ülkeye harcadığı enerji arasındaki ilişki tam olarak ne olabilir?

Herzli kızına ablasının anısına Pauline adını verir.

Ne harikulade bir güzelliik.

Odamdan çıkar mısınız?

Theodor, burada, bu evde kararları kim veriyor? Bu küçük baş belası mı yoksa sen mi, oğlum? Pauline'imizi görmeye hakkım yok mu benim?

Theodor bana karısıyla birlikte bir fotoğrafını gönderdi. Gözlerini görmem lazım, o kadar sıkıntılı ve kederliler ki.

Salzburg'taki Avrupa Oteli'nden anne babasına yazar.

Bugünkü mektubunda ne diyor, Johanna?

Size şimdiden boşanmak istediğini haber veriyor.

Herzl, çalışmak için Viyana'nın güneyinde, Reichenau'ya yerleşir, Julie ise küçük Pauline'le birlikte arada onu görmeye gelir.

Neden annemin bizi ziyaret etmesini kabul etmiyorsunuz?

Ona katlanamıyorum, hepsi bu.

O dönemde, "Şeytanın Karısı" operetinin librettosunu bitirir. Johann Strauss'un müziğini besteleyeceğini umarken bu iş Adolf Müller'e verilir.

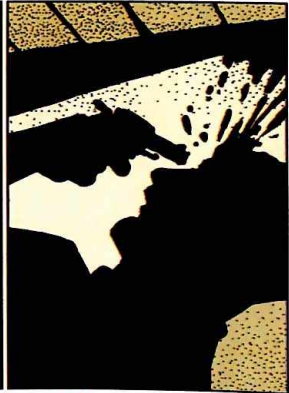

Librettoyu yazmayı bitirince Theodor Viyana'ya döner. Karısı Julie yine hamiledir.

Umarım bu kez oğlan olur.

Herzl, 7 Şubat 1891'de, Berlin'den, arkadaşı Heinrich Kana'nın intiharını haber veren bir mektup alır

Ne var, Theodor?
Neler oluyor? Yıkılmış
gözüküyorsun.

Sevgili
Heinrich,
neden?

Benin iyi kalpli, sevgili
Theodor'un,
Delikanlı arkadaşın ölmeden önce sana
bir kez daha veda ediyor! Butan
dostluğun ve iyiliğin için sana teşekkür
ederim. Sana ve ailine bu dünyada
mutluluklar dilerim.
Sevgiyle kucaklıyorum,
Heinrich'in

Yeniden seyahate çıkar.

Milano'ya neden geldim ben?
İtalya'da ısınmak için biraz güneş bulmayı
umuyordum. Ama ne yazık ki çok soğuk.

İyi akşamlar, Bay Brodsky! Demek döndünüz!
Söyleyin, Paris nasıldı? İstedığınızı alabildiniz mi?

İyi akşamlar, Miss Halloway. Beni affedin. Size
bunları daha sonra anlatacağım. Pestil gibiyim.

Yine başarısızlık!

Mart ayında Herzl Viyana'ya geri döner.
"Siyahlı Kadın" oyunu altı temsilden sonra
gösterimden kaldırılır.

Sadece atıştırarak bir şeyler alıp
eve gitmek istiyorum. Uzun bir
yolculuktu.

Bayım, eğer kızınız boşanmayı reddederse onu psikiyatrik
bir muayeneye tabi tutmak zorunda kalacağım.

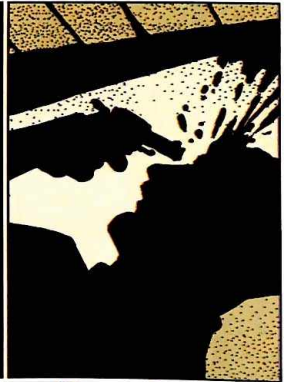
Kızım da kendi açısından bana sadece kendinizle ilgilendiğinizi
söylüyor. Sayısız yersiz seyahatinizi ise anlayabilmiş değil.

Paris'te fotoğraf çektiniz değil
mi? Umarım bize gösterirsiniz.

Teşekkürler, Miss Halloway. Yarın
ödeme yapmak için uğrayacağım.

Herzl, 7 Şubat 1891'de,
Berlin'den, arkadaşı Heinrich
Kana'nın intiharını haber veren
bir mektup alır

Ne var, Theodor?
Neler oluyor? Yıkılmış
gözüyorsun.

Sevgili
Heinrich,
neden?

Senin iyi kalpli, sevgili
Theodor'un,
Delikanlı arkadaşın ölmüşden önce sana
bir kez daha veda ediyor! Bütün
dostluğun ve iyiliğin için sana teşekkür
ederim. Sana ve ailene bu dünyada
mutluluklar dilerim.
Sevgiyle kucaklıyorum,
Heinrich'in

Yeniden seyahate çıkar.

Milano'ya neden geldim ben?
İtalya'da ısınmak için biraz güneş bulmayı
umuyordum. Ama ne yazık ki çok soğuk.

Haziran ayında Julie'nin bir oğlan -Hans- doğurması Herzl'in arkadaşı Oswald Boxer'e şu satırları yazmasına engel olmaz: "Bu müthiş çok -nasıl bir sarsıntı olduğunu bilmek için baba olmak gerekir- bu kadından ayrılma kararımı bir saniye bile tartışma konusu yapamaz."

İşte o zaman Herzl'in bu doğumlar ve ölümler döngüsünden çıkarkenki halini anlادım.

28 Temmuz 1891 tarihli mektubunda şunları yazar:

Sevgili karıcığın, evliliğimizin en mutsuz evliliklerden biri olduğunu sana söylememe gerek yok. Sen yirmi üç yaşındasın, bense otuz bir, her ikimizin de daha mutlu bir hayat isteme inkanımız hala var! Seni ne nefretle ne Elveda!

Kız kardeşi Pauline'in Peşte'deki ölümüyle çocukluk yolu kapanmıştı. Büyük sırdaşı Heinrich'in ölümü de onu gençliğinden koparmıştı.

Sevgili oğlum, seni mutlu görmeyi ne çok isterim.

İlk iki çocuğu Pauline ve Hans ile birlikteyken başaramadığı şeyse sadece şimdiyi yaşamaktı.

O zaman Herzl yine kaçır. Oğlu yeni doğmuşken yeniden Fransa'ya, oradan İspanya'ya gider, bu gezilerinden gazetelere makaleler çıkarır.

Merhaba, Bay Herzl. San Sebastian'a hoş geldiniz.

Trende ve gemide, Nordau'nun hayatında geriye gitmek için bana açtığı sırları yeniden okuyacak zamanım oldu. Arbeter Fraynd için yazacağım makaleye hazırlanıyordum.

Buraya ne yapmaya geldim? Peki ama Viyana'da beni bekleyen bir şey yokken neden oraya döneyim? Oyunlarım başarısız oldu. Julie ile bir hayat imkansız. Önümde hiç ufuk gözüküyor.

İşe bak! New York'tan bir mektup.

Bay Herzl, özür dilerim. Viyana'dan size bir telgraf var.

Teşekkürler, şuraya bırakın.

Mektubu görünce, Olga'nın yolda olduğunu, beni görmek için geldiğini bana haber vermek için yazılmış olması gerektiğini düşündüm.

Bureau de poste
Sevgili Theodor, Neue Freie Presse
sana Paris temsilciliği görevini teklif ediyor.
Baban.

Herzl, hayatını alt üst edecek haberi orada, San Sebastian'da, ailesinden uzakta tek başınayken aldı.

Olga, orada mısın? Orada mısın, Olga?

Mektubu açarken varlığını hissettim. Ben yokken Londra'ya dönmenin bir yolunu bulduğundan emindim.

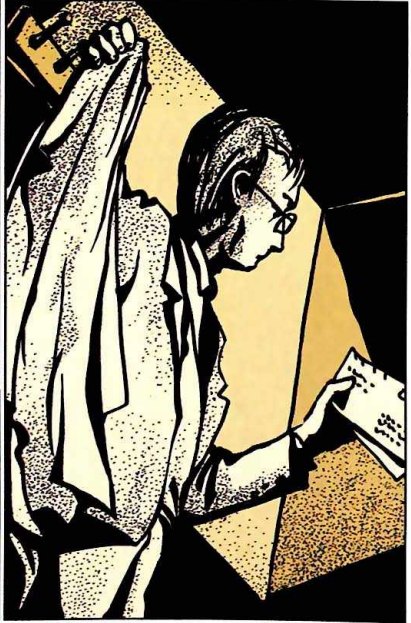
Benden önceki Heinrich Heine ve Hugo Wittmann gibi Neue Freie Presse'nin Paris temsilcisi olacağım! Memnuniyetsizlik ve başarısızlıkla geçen uzun yılların geride kaldığını hissediyorum.

1931

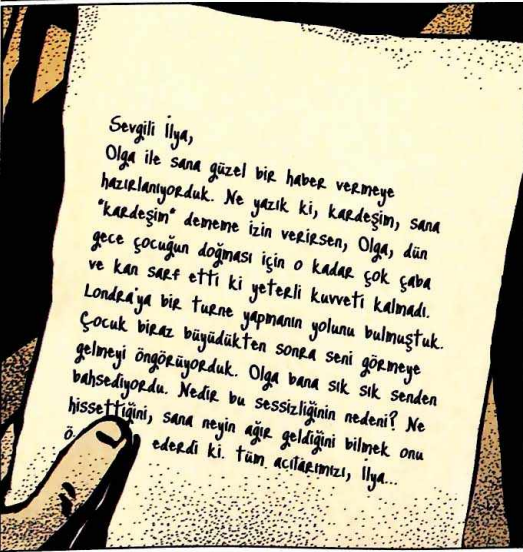

Kimse var mı?

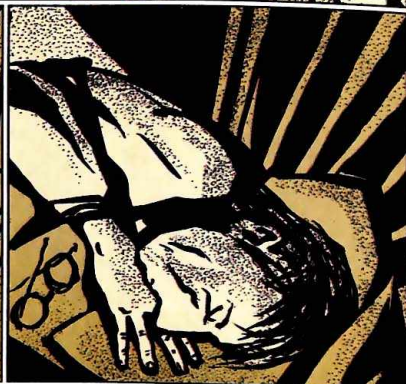
Nordau'yu ziyaretimden sonra Paris'e döndüğümde beni bir mektup bekliyordu... New York'tan ablamın hayat arkadaşı tarafından gönderilmiş bir mektup...

Sevgili İlyaz,
Olga ile sana güzel bir haber vermeye hazırlanıyorduk. Ne yazık ki, kardeşim, sana "kardeşim" dememe izin verirken, Olga, dün gece çocuğun doğması için o kadar çok çaba ve kan sağetti ki yeterli kuvveti kalmadı. Londra'ya bir turne yapmanın yolunu bulmştuk. Çocuk biraz büyüdükten sonra seni görmeye gelmeyi öngörüyoruz. Olga bana sık sık senden bahsediyordu. Neden bu sessizliğinin nedeni? Ne hissettiğini, sana neyin ağır geldiğini bilmek onu öderdi ki. Tüm acılarımızı, İlyaz...

Ablamın ölümünü işte böyle öğrendim.

gece gördüğüm rüyanın
notlarını sakladım.

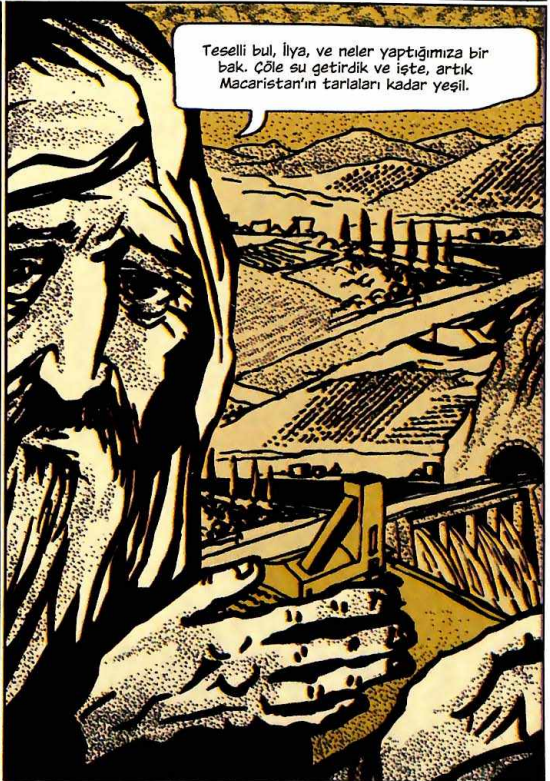
Ey, İlyâ! Teselli bul, zira gelecekteki ülke pek
yakında orada, gözlerimizin önünde olacak.

Teselli bul, İlyâ, diyordu Musa bana rüyamda, zira gelecekteki
ülkede aslı trenler olacak.

Öyle şeyler oluyordu ki adeta ne rüyadan ne de o geceden çıkabiliyordum.

Sonra, rüyamda ablamı gördüm, toprağın içinde, terk edilmiş.

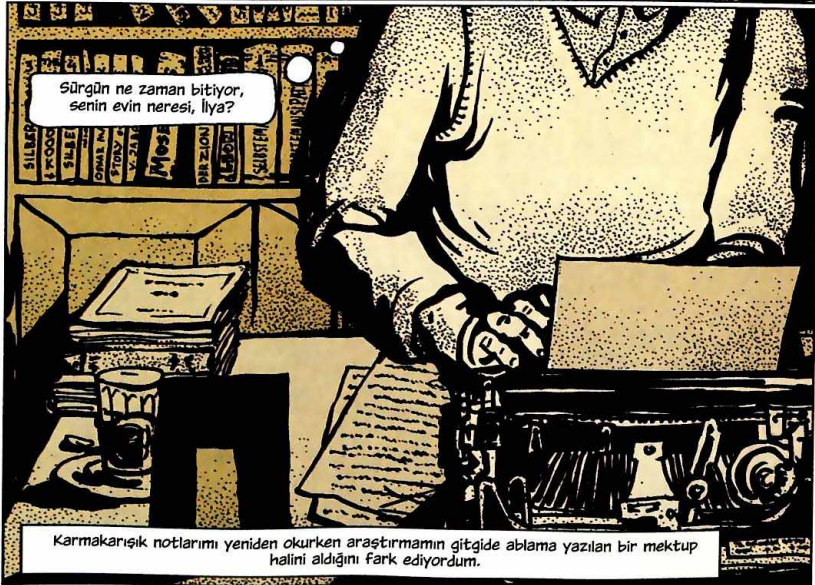

Peki ama Olga'nın artık yattığı bu toprak neresiydi?
Bize vaat edilen tek toprak değil miydi?

Hadi, liya, sıradan bir gün daha.

Günaydın, Bay Brodsky.

Günaydın, Bayan Zollnek.

İşe bak, bugün hava güzel.

Günaydın, Bay Brodsky!

Günaydın, Samuel.

Herkes böyle acele adımlarla nereye gidiyor?

Olga'nın ülkesi, ölmüş
ablamın ülkesi.

The Arbeter Fraynd and
The Times, please.

Buyurun, bayım!

Nereye
baştığınız biraz
dikkat edin!

Özür dilerim.

Hala zaman zaman East End'deki bazı gazeteler için
çalışıyordum ama özellikle stüdyoydu zamanımı alan.

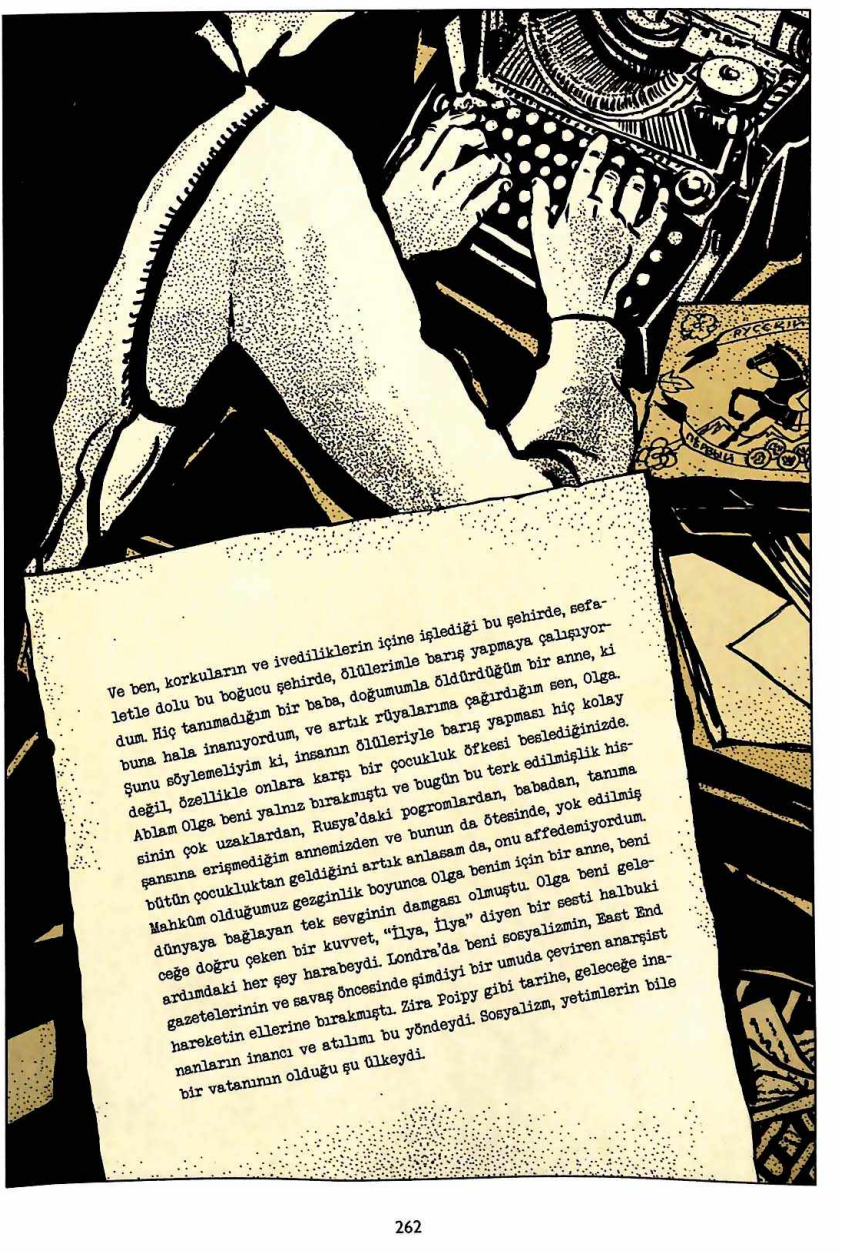
Stanley Baldwin
hükümetine karşı genel
grev başlatıldı.

Yürü,
liya! Yürü!

Savaş bittikten beri, sürekli bir
hummalı durum Londra'yı ele geçirdi.

Ve ben, korkuların ve ivediliklerin içine işlediği bu şehirde, sefa-
letle dolu bu boğucu şehirde, ölümlerimle barış yapmaya çalışıyor-
dum. Hiç tanımadığım bir baba, doğumumla öldürdüğüm bir anne, ki
buna hala inanıyordum, ve artık rüyalarımın çağıracağı sen, Olga.
Şunu söylemeliyim ki, insanın ölümleriyle barış yapması hiç kolay
değil, özellikle onlara karşı bir çocukluk öfkesi beslediğinizde.
Ablam Olga beni yalnız bırakmıştı ve bugün bu terk edilmişlik his-
sinin çok uzaklardan, Rusya'daki pogromlardan, babadan, tanıma
şansına erişemediğim annemizden ve bunun da ötesinde, yok edilmiş
bütün çocukluktan geldiğini artık anlasam da, onu affedemiyordum.
Mahkûm olduğumuz gezginlik boyunca Olga benim için bir anne, beni
dünyaya bağlayan tek sevginin damgası olmuştu. Olga beni gele-
ceğe doğru çeken bir kuvvet, "İlya, İlya" diyen bir sestir halbuki
arımdaki her şey harabeydi. Londra'da beni sosyalizmin, East End
gazetelerinin ve savaş öncesinde şimdiki bir umuda çeviren anarşist
hareketin ellerine bırakmıştı. Zira Poiipy gibi tarihe, geleceğe ina-
nanların inancı ve atılımı bu yöndeydi. Sosyalizm, yetimlerin bile
bir vatanının olduğu şu ülkeydi.

Savaştan önce, East End'de, Siyonistler, Enternasyonalistler, Bundistler arasındaki kavgalara elbette ki tanık oldum. Hepsi Yahudi umudunun ve sefaletinin enerjisiyle kavga ediyordu. Sonra cephe zamanı geldi, uygarlığı savunmaya gittiğini sanarak bozguna uğramış bedenler ve ruhlarla dönen askerler. Katliamın sonunda şunlar da oldu: Doğu'daki aydınlanma, Rusya'da başkaldırı, iktidarın, devletin ele geçirilmesi, Stalin'in emirleri altında çok çabuk eğilip bükülen sosyalizm. Son olarak da hayalde öldüğünü öğrendim. Devrim için yaşamıştı, devrim için ölmüştü ve yaşamla ölüm ikisi birlikte, insanların bizi teselli etmek için kader adını verdikleri şeyi oluştuyordu herhalde. Ablam Olga'ya gelince, bana neredeyse her hafta yazıyordu ama ben ona cevap vermedim için mektupları gitgide daha kederli bir havaya bürünüyordu. "Bana neden yazmıyorsun, İlya? Neden yanıma gelmek istemiyorsun?" O dönemde Yahudi dünyası, haberleri Rusya'nın ıssız ovalarından Amerika'ya kadar ulaştırıyordu ve ben, bu Yahudi dayanışma zinciri içinde küçük bir gölge parçasıydım. Mektuplarına cevap vermem de Olga hayatta olduğumu biliyordu.

Merhaba, benden bir şey almak ister misiniz, Bayım?

Tüm bu insanlar da kim?

Sağolun, Bayım! Annem çok memnun olacak.

Bu senin koleksiyonun olacak, Olga, gezgin hayatlar koleksiyonu.

Böylece Olga'nın ölümünden sonra, onun gibi yapanların, yeni bir hayat umuduyla gemiye binip Amerika'ya gidenlerin geride bıraktığı fotoğrafları toplamaya başladım.

Peki oradaki hayatın nasıldı? New York'ta aradığını buldun mu?

Merhaba, Bay Brodsky, bir randevumuz vardı!

Benim ruhumu mu çalacaksınız,
bayım? Hintliler öyle diyor.
Fotoğraf ruhları çalar mış.

Hintliler belki de haksız
değildir. Adın ne senin?

Adım Elisabeth. Ama annem bana
Bettie diyor. Ve onun pazarda
olmadığını da biliyorum.

O halde
nerede?

Pek sevdiği biriyle buluşmaya
gitti, adı Olaf ve anneme ancak
büyüyünce yapılan birçok şeyi
yapıyor.

Ya sen, büyüyünce ne yapmak istersin?

Ben şarkı söylemek isterdim. Herkes sesimin güzel olduğunu söylüyor.

O zaman, istersen bir şarkı söyle. Ben hazırlık yaparken sen şarkı söyleyebilirsin.

Bu şekilde benim sesimi de mi çalmak istiyorsunuz?

Senin hiçbir şeyini çalmayacağım.

Sadece çocukluğunun küçük bir anını alacağım, o hiç yaşlanmayacak, hep orada, senin yanında kalacak Elisabeth.

Hazırım.

Londra'da kalmak yerine ben de New York'a gitseydim daha iyi olmaz mıydı? Böylece senin hayatını da biraz paylaşmış olurum, abla.

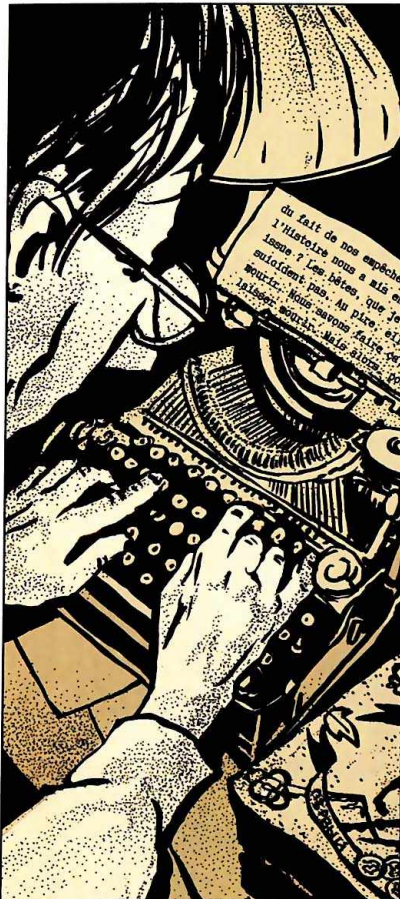
Nasıl olduğun konusunda kaygılanmadan nasıl bunca zaman durabildim?

Ding dong!

Bir saniye.
Geliyorum!

du fait de nos empêchements
l'Histoire nous a mis en
série ? Les bêtes, que je
suisident pas. Au pire, elle
mourir. Nous savons faire ça
laisser mourir. Mais alors, nous

Bizi intihara iten nedir? Başarısızlığımıza
ait yeterince kanıtımız mı var? Yoksa
tarihi bizi çıkar yolu olmayan bir yere
koyduğu için mi? Bildiğim kadarıyla
hayvanlar intihar etmez. Daha kötüsü,
kendilerini ölüme terk ederler. Bunu
yapmayı biz de biliyoruz, kendimizi
üzüntüden, kederden ölüme terk etmeyi.
Fakat intihar başka bir şey değil mi?
Bıraktığımız izi daha heyecanlı, daha
şiddetli kılmanın bir yolu değil mi?

Merhaba, Bay
Brodsky.

Merhaba, Bay Kapinsky.

Bay Brodsky, karımın benimle gurur
duymasını çok isterim. Kamara'da kendini
gösteren şu lordlar gibi mağrur bir hava
verebilir misiniz bana?

Bunu halledebilirim, Bay
Kapinsky. Siz sadece saçınızı
başınızı biraz düzeltebilirsiniz.

Benim gibi ihtiyar bir Yahudi
gerçekten sevinebilir mi sizce,
Bay Brodsky?

buluyordum. Çocukluğumuz neye ben-
ziyordu acaba? Artık Olga öldüğüne göre
bana bunu kim anlatacak? Toprak özlemi
Rusya'daki bu yakılıp yıkılmış köylerde mi
büyümüştü?

Stüdyoda, iki randevu arasındaki bu
boş saatlerde ya da karanlık odada
filmleri banyo ederken araştırmalarımı
sürdüreceğim zaman buluyordum.
Çocukluğumuz neye benziyordu acaba?
Artık Olga öldüğüne göre bana bunu kim
anlatacak? Toprak özlemi Rusya'daki bu
yakılıp yıkılmış köylerde mi büyüştü?
Ya ben, belleğimi artık nereye
demirleyebilirim?

Harikasınız, Bay Kapinsky. Merak etmeyin.
Portrenizi yarın teslim edeceğim.

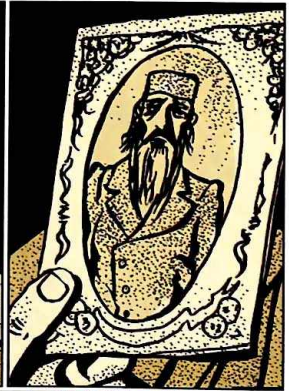
Nereye gideceksin, güzel genç kız...

Stüdyoda, iki randevu arasındaki bu saatlerde
koleksiyonumdaki fotoğrafları inceleyecek zaman
buluyordum.

Ablam gibi gitmiş olan bu insanların yüzleri
bana ne anlatıyordu?

Gözlerinde, gülümsemelerinde ne
okunabiliirdi?

Şimdi neredelerdi?

Hayatlarını yeniden kurmak için
bir toprak bulmuşlar mıydı?

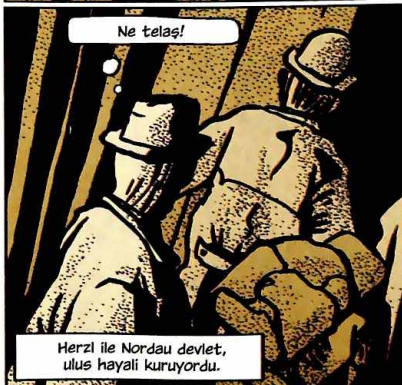

Herzl'in hayatı, yazıları yoluyla dünyaya dağılmış Yahudilerin yüreğine fısıldadıkları beni hiç bırakmıyordu. Orada gördüğüm, orada bulduğum, toprağın alinyazısıydı ve ablamın anısını da terk etmeden, böyle bir çekime ve böyle bir umuda karşı savaşmak nasıl mümkün olabilir diye soruyordum kendime. Nihayetinde kim topraksız yaşayabilir?

Tanıklığının gelecekte bir gün başka insanlara ilham vermesi mümkün mü?

Ne telaş!

Herzl ile Nordau devlet, ulus hayali kuruyordu.

Siyonizm'in ikinci kuşağı, özellikle Martin Buber, Gershom Scholem ve onlarla birlikte "Demokratik Fraksiyonun" üyeleri, tersine, kültür üzerinde duruyor, Yahudi hayatında başka bir evrenseliğin kaynağını arıyordu.

Bir ulustan, bir dilden, bir kültürden hareketle dile getirilen bir evrensellik var olabilir mi? Avrupa devletleri, engin imparatorluklarında ve bitmek bilmeyen fetihlerinde her yere ne tür değerler dayattılar?

Artık sürgünde dile getirilmediğinde bizim evrenselliğimiz neye benzeyecek?

Hava ne kadar da yumuşak.

Yorgunsun, İlyâ.
Gidip dinlenmelisin biraz.

Yazık ki durmaksızın dünyadan aferez
edilmiş bir halde oradaydım. Bir his ya da
bir vahiy gibi bir şeye doğru ilerlediğimi
sanırken sonunda her şey benden kaçıp
gidiyordu.

Bir Martini, lütfen.

Keske en azından
imanım olsaydı.

New York'taki
paniği gördün
mü?

Evet, gördüm.

Yüzyıllar boyunca ulusların, dillerin,
kültürlerin arasında yaşadık. Peki ama bu
mirasla ne yaptık?

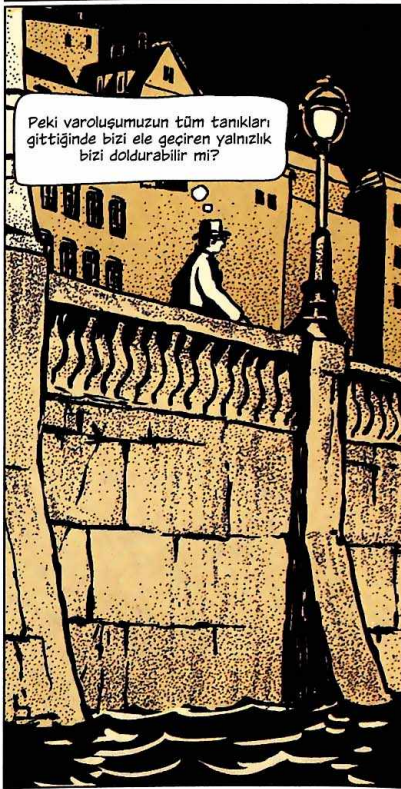
Şiirler, şarkılar yarattık ama umudun,
inancın yüreği toprağa ve dönüş fikrine
yönelmiş şekilde kaldı.

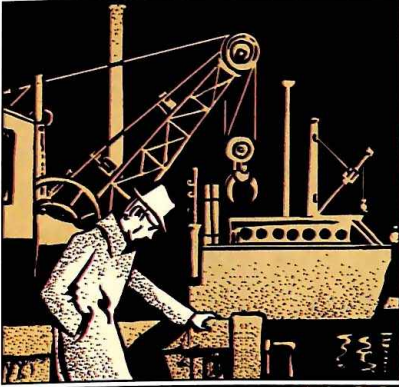
Acaba bu rıhtımdan mı
çıkmıştın yola, Olga?

Sana dair son gördüğüm şey buydu. Bir geminin
dümen suyu ve vaat edilmiş deniz.

Ablam ve ben dinden uzakta
tutulmuştuk. Ama her şeyin aslında
zaten orada, inançlarımızın eski
kitabında olduğunu sonunda anlıyorum.

İnanç, yüzyıllar boyunca ulus fikrini taşıdı.
İbrahim ve sülalesi, Musa ve Mısır'dan çıkış...
Hep aynı Kanun, hep aynı vaat...

Neresi senin yurdun, İlyaz?
Toprağın neresi?

Nihayetinde beni tanıklık yapmam gerektiğine inandiran kibir ve suçluluk duygusu değil mi?

Ya sen, Olga, kardeşinle ilgili ne düşünüyorsun?

Ben de oraya gitseydim ne düşünürdün?

Ülusun mitlerinin yerine ne hayal edebilirim?

Atalarımızın, eski inanışlarımızın ülkesinden kurtulabilir miyiz?

Ya sen, abla, ne diyorsun? Ben de gitmeli miyim? Gelecekteki ülke benim için bir teselli olur mu?

Devletten başka bir çıkar yol var mı?

Göç etmek ne kadar kolay olurdu, Olga, ve de bu ışıltılı vaade inanmak.

Orada artık yalnız olmayacağım.

Yüzyılın sonunda Avrupa'nın kalbinde
atmaya başlayan pekala bu
çağrıydı.

Herzl'in adaletsizliklerden ve
nefretten kurtulacağımıza dair
sözlü...

Peki ne hayal ediyordu?

Yirmili yılların sonuna doğru, Herzl'in hayalinde canlandırdıklarıyla gerçeklik arasındaki uçurum gitgide büyüyordu.

Bukharan mahallesinde bir oğlan çocuğu komşu araziye düşen topunu alırken bıçaklanmıştı.

Kudüs'te, Mescid-i Aksa ve tapınağın kalıntıları üzerindeki mülkiyet hakkı için insanlar artık birbirini öldürüyordu.

1929 yazının sonunda, 243 kurban ve yüzlerce yaralı sayılıyordu. Her iki cemaatin liderleri yaz boyunca meşru müdafaa çağrısı yapmıştı.

İstediğimizi İngilizlerle
müzakere ederek değil,
silahlarla elde edeceğiz.

Vladimir Jabotinsky.

Savaş sonrası antlaşmaların sonucunda

Birleşik Krallık katliamların hakemi olmuştu.

Barışın yeniden sağlanması
için iki topluluğun liderlerine
çağrıda bulunuyoruz.

İngilizlerle müzakereleri
sürdürmeliyiz.

David Ben Gourion.

İngilizler yalan söylüyor, çocuklarımızı öldüren
Siyonist milisleri onlar silahlandırıyorlar.

Emin el-Hüseyni.

1929 yazının sonunda, Hebron'da yeni katliamlar olmuş, evler yağmalanmış,
sinagoglar yakılmıştı. Her şey yeniden başlıyordu...

İyi ama Herzl'in
"Altneuland" romanında
katliamlar neredeydi?

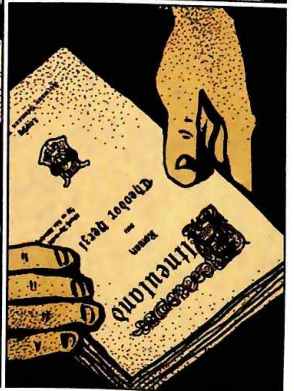
İçinde yaşadığı kurgu
Filistin'de olanları dikkate
almıyordu. Kudüs'ü
keşfettikten sonra aklında
sadece duyduğu tiksinti
ve sokaklardaki yoksullukla
pislik kalmıştı. Romaniysa
geçmiş ile gelecekteki hayal
arasındaki bir kestirmeden
ibaret olan bütün bir
tarihti.

Burada, ellerimizle inşa
ettiğimiz bu ülkede bizden
sonra gelene 'Kim olursan
ol, benim kardeşimsin!'
dememeliyiz. Ona asil şöyle
demeliyiz: Kardeşim, hoş
geldin!

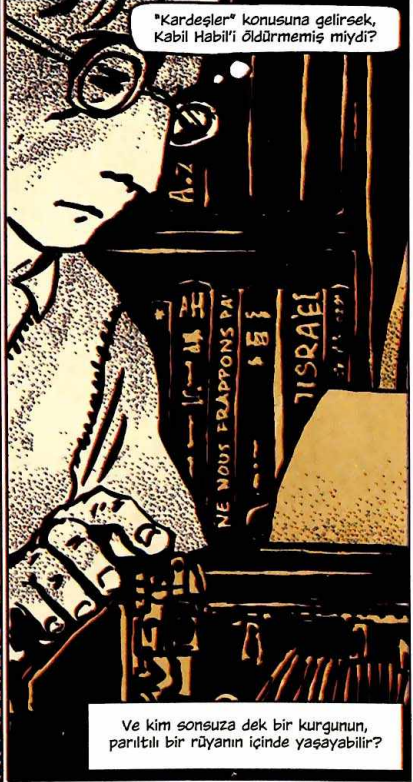
Görürsünüz ya, dostlarım,
Yahudi göçünden Arapların
çoğunluğu fazlasıyla
kazançlı çıktı. Hiçbir şeyi
olmayanların bir işi oldu.
Toprağı olanlar onu iyi
fiyata satabildi.

"Altneuland" romanında anlatıcı Frederic Loewenberg'e konuşan David Littwak.

İşte yirmi yıldan az bir sürede yaptıklarımız, sevgili Frederic. Çözü suladık.

"Kardeşler" konusuna gelirsek, Kabil Habil'i öldürmemiş miydi?

Ve kim sonsuza dek bir kurgunun, parıltılı bir rüyanın içinde yaşayabilir?

Yeni Toplum'a David! Halklarımızın bin yıllık anlaşmasına!

Sağığına, sevgili Reşit Bey!

Gelecekteki ülkeyi ele geçiren nefrete Herzl ne derdi acaba?

Araştırmalarım sayesinde, Herzl'in ölümünden sonra Siyonist hareketin bünyesinden çıkan akım ve örgütlerin varlığını ve isimlerini öğrendim.

1909'da Osmanlı yönetimindeki Filistin'de, Hibbat Zion'dan bir grubun, Rusya'daki meşru müdafaa mangalarını örnek alarak "Hashomer"i (Bekçiler) kurduğunu öğrendim.

Evrenin hakimi, yüce Tanrımız, sana şükürler olsun.

Yeni Yishuv ruhunu ve Hibbat Zion'un öncülük ettiği ilk göç dalgalarının yavaş yavaş nasıl Siyonist Örgüt tarafından üstlenildiğini öğrendim.

Herzl'in çok geri bulduğu eski inanılardan oluşan eski Yishuv'un yeni gelenlerin laik ve sosyalist eğilimli ruhuna kötü gözle baktığını öğrendim.

Kendi haysiyetini koruyup savunamayan biri başkasından saygı göremez. Hebron ve Kişinev'deki kardeşlerimizin kanı bizi çağırıyor!

Mermer sütunlu sekisi olan bu muhteşem yapı da nedir?

Bu Tapınak, dostum.
Onu yeniden inşa ettik!

Herzl, "Altneuland"ın sonunda üçüncü Tapınak'ın inşasının tamamlandığını hayal eder.

ALTNEULAND

Kudüs'ün antik surlarının içinde bulunduğu şey, yirmi yıl öncesinde olduğu gibi pislik, kargaşa ve pis bir koku değil. Eski şehirde hiç özel ev yoktu. Tüm inançlardan hacılar için evler bulunuyordu. Hristiyanların, Müslümanların ve Yahudilerin orada, yan yana duran ve birbirine karışan kurumları ve hastaneleri vardı. Fakat ağırbaşlı ve etkili Barış Sarayı çok geniş bir mahalleyi işgal ediyordu...

Romadaki ziyaret bir Şabat akşamı, David Littwak ile anlatıcı Frederic Loewenberg Kudüs'ün eski şehrine girmeleriyle gerçekleşir.

Girip bakalım,
sevgili Frederic!

Arkanızdan geliyorum.
Fakat Reşid Bey de
bizimle girebilir mi?

Herzl'in "Der Judenstaat" isimli denemesinin 1896'da yayımlanmasından sonra tarih hızlanmıştı. Viyanalı yazarın kurgusu Leon Pinsker'inkinden daha çok tutmuştu.

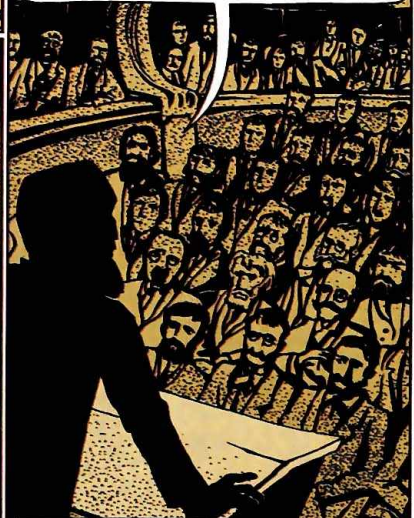
SOFIA

Herzl! Herzl!

Birkaç ay içinde, Paris'teki basit bir muhabirden bir tür elçi, dağılmış bir ulusun lideri haline gelmişti. Doğu'da, geçtiği her yerde yeni Musa gibi karşılanıyordu. Lesseps'inki gibi bir rüyanın çözümlerini vaat eden Musa'sı.

Sevgili dostlarım, inancımızın beşiği olan ulusumuzun ata yadigarını yüzyıllar boyunca muhafaza ettik. Ama artık diyorum ki bilimdeki tüm ilerlemelerden yararlanarak bu rüyayı modern bir gerçekliğe dönüştürecek teknik ve mali imkana bugün sahibiz.

1897, ilk Siyonist Kongre, Basel.

Herzl'in fikirlerini önce sadece Avrupe'nin yoksul sokakları ve "Ostjuden"ler yani Doğu Yahudiler kabullenir. Eski Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nda ve özellikle de onu tanıdığını sanan Viyana edebiyat çevresinde davası hemen acayip bir çılgınlık olarak algılanır.

Neue Freie Presse'nin tefrika sayfalarının şu yığıt editörü ne kadar da ateşli!

Sadece kısa bir süre için Sultan Hazretleri'nin huzuruna çıkmayı talep ediyorum. Ona planımı açıklayabileceğim kısa bir süre için.

Peki bu hayata yeniden başlamak neye yarar? Nihayetinde kim geçmiş için tasalanıyor ki?

Baron Rothschild.

Beyefendi bana neyle ilgili olduğunu söylemek isterler mi?

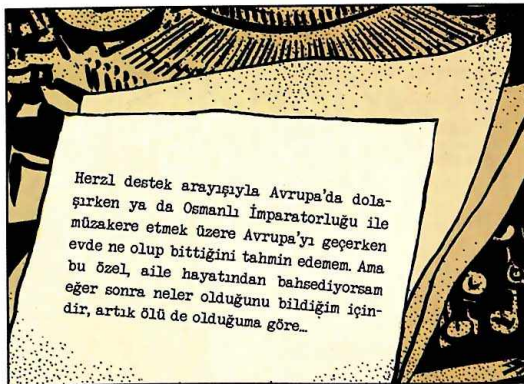
Yine şu biktirici Viyanalı gazeteci, kolonilere verdiğim bütün paranın boşa harcanmış olduğunu açıklamak için yazmış bana.

Neue Freie Presse'deki şu dikkafalıya Sultan'ın topraklarının başkasına devredilemeyeceğini söyleyin. Bu topraklar İmparatorluğun tebaasına aittir ve müzakere konusu edilemez.

Herzl neden bunca şeyi feda etti? Ailesini. Sağlığını. Mesleğini ve yazarlık işini. Dramaturgluk kariyerini. Viyana'ya ve edebiyat çevresine ihanet etme nedenini nereden buldu? Hayatında hiç zulüm görmemiş olan Herzl, yollara dökülmüş olan Doğu'dakilere, hor görülmüş, aşağılanmış olan Kuzey'dekilere ve Batı'dakilere bir umut vermeye günlerini, gecelerini adayarak neden davasını savundu? Bu hayat enerjisi, dahası mesiyani bir hayat enerjisi nereden çıktı?

Bu vasiyetnamede en azından bir soruya yanıt vermiş olacağını umuyorum: Asimilasyon çocuğu olan Herzl sonra neden ihanet eder? Zira ihanet etmiş olacak. Yukarıdan aşağıya, saraylardan Yahudi sokaklarına, gettolara doğru bir ihanet. Zamanının önyargılarına katılmak yerine, ulusu olmayanlar için çalıştı, kendisinin de yazdığı gibi "dilencilerin" davasını tercih etti. "Devletten", "toprakten" daha iyisini bulamadığı için ona kızsam da buna tanıklık etmeliyim. Zira egoizmden ve eski rantlardan ibaret olan bir dünyaya ihanet, hiç görülmemiş bir şey.

Herzl'in hayatında avutulamaz bir keder ve karanlık var. Çocukluğunun mezarı kız kardeşi Pauline ile olan sevinçleriyle, Peşte'de unutulmuş bu zamanla, unutulmayan duygularla dolu. Dedğim gibi, geçmişçi bir harabeydi, Julie'yle olan şimdisi ise bir başarısızlık. Onun için geriye bir tek gelecek kalıyordu.

14 Şubat 1896'da kitabının ilk nüshaları eline geçtiğinde heyecanlıdır. "Şimdi hayatım yeni bir dönüm noktasına geldi," diye yazar. Günlüğünde, ona önce Doğu'dan mesajlar gönderildiğini, planını selamlayan yüzlerce, binlerce isimsiz mektup geldiğini yazar. "Rusya'dan, Galiciya'dan, Romanya'dan ateşli destek yazıları alıyorum. Mükafatımı şimdiden aldım. Yoksullar beni arkadaşları olarak görüyor." O dönemde bu yoksulların hiçbiriyle tanışmamış ya da çok azıyla tanışmış olsa da Herzl kısa zamanda onların kahramanı haline geldi. Hiç durmadan onlara hizmet etmek istiyordu, bu doğru. Bunun için kendi sınıfının imkanlarını kullanıyordu. Devlet. Hep devlet. Bununla birlikte, kendini bir "modern", bir "ilerleme" insanı olarak gören Herzl, kendi rüyasının da ataların özlemine, tam olarak Tanrının Musa'ya verdiği vaade kapıldığını ne kadar anladı? Bunu onun büyük körlüğü olarak görüyorum. Yakın zamanda bir gelecekte çok unutulmaz bir geçmiş olacaktı sadece.

Bu hikaye seni delirtiyor, zavallı lıya.

Avrupalı Herzl, eski bir çağa ait bir inançla olan bu tuhaf karışıklığın nereye kadar bilincindeydi? Eski kutsal kitap metinlerine dayanmayı nereye kadar kabul etti? Ya sen, lıya, bu özlemin izinin sende de olmadığını söyleyebilir misin?

Hemen başka topraklar için müzakere etmiş olsaydınız aynı başarıyı yakalayabileceğinizden emin değilim.

Haklısınız, Filistin hala bizim unutulmaz tarihsel vatanımız. Sadece adı bile bizde bir toplanma çağrısı oluşturuyor.

Durmadan benim angajmanımı alay eden dostum Schnitzler, İbraniceyi resmi dil olarak kabul edersek tiyatro oyunlarımızın anlaşılamayacağını çıltattı bana!

Kendi adıma çok dilli bir ülke fikrinizi bütünüyle inandırıcı buluyorum. Ben Polonyalı değil miyim? Ya siz, size Macar mı demeliyim?

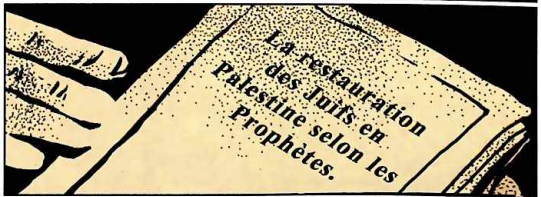

Devlet hayalini destekleyen dinsel inanç nasıl olur da sonunda onun ötesine geçer?

William Hechter, Viyana'daki İngiltere Büyükelçiliği'nin rahibi.

Yazdığım bu metni size vermeme müsaade edin, Bay Herzl. Başlığı: "Peygamberlere Göre Yahudilerin Filistin'e Geri Dönüşü". Peygamber ayalarına göre hesapladığımda, Yahudilerin topraklarına dönüşü aşağı yukarı...

Geçmiş, İlyâ! Geçmişine ne oldu?

1896'da, Berlin'de bir Hibbat Zion toplantısı sırasında.

Yaşasın Herzl! Yaşasın yeni Musamız!

O, sömürgeleştirme hakkından emin olan bir Avrupa'da modern zamanlar için bir proje dillendirdiğini sanırken, onu taşıyan bizzat yüreklerdeki inançtı.

Herzl, 8 Mayıs 1896'da, Krakow yakınlarındaki Podgorze'den Aaron Marcus'a cevap yazarken.

Bayım, Hasidlerin ulus hareketine katılmaları -söylememe gerek var mı?- son derece arzu edilir bir durumdur. Devlet hayallerimden biridir: Dindarlarımızın uyuşmazlık ve sertlik olmadan dindar kalmaları. Yalnız şu net olmalı: Bir teokrazi kurmayacağız.

Herzl'in rasyonel, diplomatik konumundan uzaklaşmadan, imanın ateşliliğini, atılımını kabullenmekten başka şansı yoktur.

Yürekteki inanç tüm akıllardan daha sağlam. Herzl sonuna kadar planına aklın kılavuzluk ettiğini ileri sürüyorsa da fikirlerinin temeli ulusa, Tanrının vaadine ilişkin eski anlatının enerjisidir. Belli bir dilin, belli bir yöntemin kullanımında akıl, mo-kat Herzl, ve onun ölümünden sonra Haim Weizmann'ın diplomatik eseri ve-lar bu şevkin yerini almakta zorla-mıyorlar, bunu görüyorum. İlık toprak ve vaat miti olmadığına laik akımlar pekala aciz kalırlar.

Çocuklarım. Babanız yoruluyor.
Ama ne mutlu ki siz buradasınız.

Baba. Sevgili babamız
çoğu zaman evde değil.

Hayatının son yılları tükenmişlik ve mağrur bir dikbaşlılıkla doluydu.

Sevgili dostum, Sultan'a geldiğimiz bildirildi fakat bir kaz daha bizi
kabul etmeyeceğini belirtmiş.

Yanımızda para ve Rothschild'ın ya
da Yahudi Kolonizasyon Derneği'nin
desteği olsaydı eminim başka türlü
olurdu.

Mümkün olan her şekilde bir toprak için müzakere edebilmek
amacıyla Avrupa'yı kateden trenlerde yaşadı.

Önemli bir karar ver-
memiz gerek, Benedikt:
Herzli'i gitmeye zorlamalı
mıyız zorlamamalı mıyız?

Siyonist hareket bünyesindeki
angajmanlarının gazetemizin
sorumluluklarıyla gitgide daha az
uyuştuğu doğru.

Neue Freie Presse yazı
işleri müdürlüğü bürosu.

Doktor Herzl'in gizli diplomasisi neye yarıyor? Üçüncü kez toplandık, sayın delegeler ve hala bir ilerleme yok, öyle ki Filistin'den başka toprakları göz önünde bulundurmaya başlıyoruz.

1899'daki Üçüncü Kongre'den itibaren eleştiriler yükselmeye başlar.

Herzl, Sultan'la müzakere ederek, Filistin'deki koloniler için kesin olarak elde ettiğimiz az şeyi de tehlikeye atıyor.

O yıl, "Habbat Zion"dan bir grup Kongre'yi boykot eder ve Herzl'in siyasal seçimini tartışma konusu yapar.

Onu kabul etmeyeceğimi kendisine bildirin. Ne olursa olsun, Sultan'a söz verdiği milyonlara kefil olmamız söz konusu değil.

İnsanseverler, Rothschild ve Yahudi Kolonizasyon Derneği, Hirsch'in ölümünden sonra ona yardım etmeyi reddederler.

Tükenmiş olan Herzl o zaman Londra'da "Jewish Colonial Trust"ın kuruluşuna girer.

Sevgili Wolffsohn, ne durumdayız?
Lütfen beni ümitsizliğe sürüklemeyin.

Korkarım sizi hayal kırıklığına uğratacağım.
Bugün itibariyle hisse senedi olarak katılımlar
250.000 lira yasal eşliğinin altında.

1900'de Londra'da yapılacak olan
Dördüncü Kongre'den önce Herzl
vertigo olur.

Doktor, bazı günler dengemi
kaybediyorum ve bulanık
görüyorum.

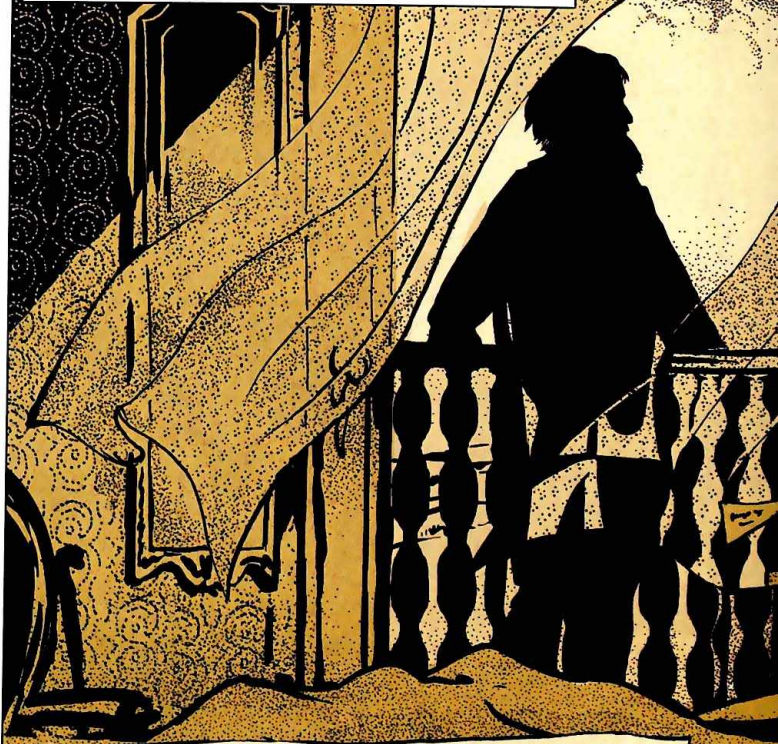
Beyefendi, yakınlarınız günde sadece
birkaç saat uyuduğunuzu söylüyor.
Dinlenmelisiniz.

Basel'deki kongre üyelerinin savunduğu projeyi
destekliyoruz.

O dönemde Herzl daha da kırılanlaştırmıştır. Muazzam umut ve çöküntü dalgaları tarafından
sürüklenip durur. Sultan ile görüşmeyi hala başaramamıştır ama Londra'da Avam
Kamarası'nın 143 adayının onun fikirleri lehine bir bildirge imzalamalarına sevinir.

Tüm saldırılara, asimile olmuş laik akımlardan gelen saldırılara olduğu kadar Ortodoks çevrelerden, özellikle Polonya'dan yükselen saldırılara da cevap vermeye çalışır.

Tanrı adına, Çarşamba, 3 Nissan 5660.

Gur Hahamı Hazretleri, Polonya - Barış!

Size halkımın bir dostu olduğumu ve halkımın ıstıraplarının bana belki de kendi ıstıraplarımdan daha çok acı verdiğini söylemek isterim. Tevrat'ımızdaki gerçek fikirlerle çelişkili olmadığına inandığım görüşlerim beni Yahudi dünyasını harekete geçirmeye, Basel'de toplantılar düzenlemeye ve kesin amacı, halkımızı yöneten yasalarla uyum içinde olmaya ve halkımızın acılarına katlanmaya çalışmak olan Siyonizm'i kurmaya yöneltmiştir.

Bununla birlikte, üzülmekle söylüyoruz ki, birçokları bizim yolumuza karşı geliyor. Bunların arasında halklarına arkasını dönen ve İsrail ismini yeryüzünden silmeyi amaçlayan insanlar var; aralarında aynı zamanda halkla ilgilenmenin günah ya da başkaldırı olacağına inanan ve diğerlerini de buna inandırmak isteyen Tevrat bilginleri ve Hasidler var. Tıpkı düşmanlarımız gibi, bütün yüreğimizle iyiliğini istediğimiz halkın nezdinde bizi itibarsızlaştırmak için unsurlar arayıp bulmaları bizi çok üzüyor. Açlıktan ölen ve kendilerini kemiren açlığı susturmak için buldukları her işe asılan, İsrail'in binlerce çocuğu; başka halklara karışıp İsrail adının kutsallığını unutturmak için Rusya'dan, Galiciya'dan ve Romanya'dan Amerika'ya, Afrika'ya ve Avustralya'ya kadar bahatsız yerlerde gezen İsrail'in binlerce çocuğu adına; Tevrat'ın benzer koşullarda hep daha çok hor görülen emirleri adına ve bu şekilde halklar arasında saygısızlık edilen Tanrı adına, Haham Hazretlerinin Siyonizm hakkındaki hükmünü yeniden değerlendirmesini, gizli olarak değil, halka açık şekilde düzeltmesini ısrarla rica ederim.

Peki ya çekilesem? Hayatıma, çocuklarıma, yazmakla uğraşmaya geri dönebilirim. "Der Judenstaat"ın yayımlanmasından sonraki bu yıllar her şeyimi aldı.

1901 yılında, Herzl Sultan'ın yeniden borç istediğini öğrenir. Bunun İstanbul ile müzakere etmek için bir fırsat olduğuna inanır. Bir teklif oluşturabilmek için tüm mali çevresini seferber eder fakat öneri başarısız olur.

Viyana'da bir kulüp.

"Siyon Kralı" denen şu tuhaf Karl Kraus'u gazetemizin başına getiremeyiz. Zaten Neue Freie Presse ile nasıl rekabet edebiliriz ki?

Ocak 1901'de, bir grup Avusturyalı sanayici, Herzl'in yöneteceği bir gazeteyi finanse etmeye niyetlenirler. Proje onu heyecanlandırır ama sonra projeden vazgeçilir.

Sonbaharımın geldiğini hissediyorum. Ne dünyaya bir eser ne de çocuklarıma bir miras bırakmam mümkün olmayabilir.

Ah şu yakamı bırakmayan lanet kramplar! Artık dayanamıyorum. Peki ya kendilerine sunacak hiçbir şeyim, bir toprak parçasındaki bir anayasanın ilk satırları bile yokken tüm bu zavallı Yahudilerin mektuplarına nasıl cevap vereceğim?

Herzlichen Glückwunsch, mein lieber Sohn!

Herzlichen Glückwunsch, Papa!

Sultan nezdindeki yeni ulaşı, Macar Arminius Vambéry sonunda onun için bir görüşme ayarlar. Herzl, Osmanlı'nın borç sorununu çözmek için bir mandayla ortaya çıkar.

Gerekli fonları toplayacağıma söz verdim ama her şey onun takınacağı tavra bağlı. Zavallı halkımızı iyi karşılarsa Rothschild'lar beni destekleyecektir.

Uzun süre yaşamayacağım önsezisi beni ele geçiriyor. Sinirlerimden çok fazla heyecan, mücadele ve çalışma istedim. Ölüm fikri aklıma düştüğünde beni tek bir şey kaygılandırıyor; çocuklarımın maddi geleceği.

1901 sonbaharında, sadık dostu ve Jewish Colonial Trust'ın idarecisi David Wolffsohn'a bir mektup yazarak bu düşüncelerini açar.

Ağustos 1901, Martin Buber'in Die Welt'in yazı işleri takımına girişi.

Die Welt

Eleştirileri dindirmenin bir yolu, hareketimizin içinde, Yahudi hayatının karakteristik özelliklerini öne çıkaracak kültürel bir eylemi savunmak olacaktır, en azından buna inanıyoruz.

Akımlar çoğalır ve Herzl'in sürdürmeye çalıştığı birliği tehdit etmeye başlar. Martin Buber'in başını çektiği "Demokratik Fraksiyon" ise tersine bu farklılıkları ortaya çıkarmaya çalışmaktadır.

Basel'de düzenlenen Beşinci Kongre'deki konuşmasında, endişeli ve yorgun görünen Herzl, adeta ölümünün yaklaştığını görür.

Gerçek bir parlamento kurduk ve bu parlamentoyu sırtını yaslayabileceği bir bankayla donattık. Bunlar kişilere dayanmayan kurumlardır. Zira ancak bu şekilde uzun soluklu olabilirler. Artık hiçbirimiz vızgeçilemez değiliz. Aramızdan herhangi biri ölüp saflarımızı terk edebilir.

"Demokratik Fraksiyon" Beşinci Kongre sırasında açıkça ortaya çıkar.

Diasporada derhal bir çalışma önermeli ve Herzl'i bir ulus ve bir devlet fikrini ancak kültürel bir yeniden doğuşla ilerletebileceğimize inandırmalısınız, dostlarımız.

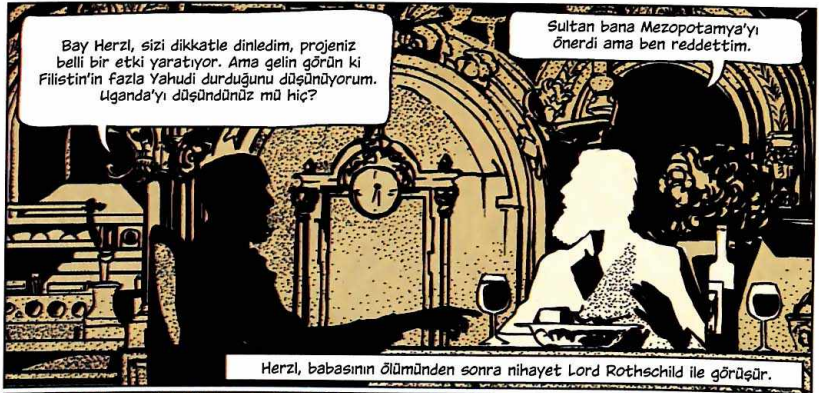
Jewish Colonization Association'ın inatla yapmaya çalıştığına aksine, toprak alımları ancak edinilecek bölgeler üzerinde hak sağlayan bir yasa elde edildikten sonra başlamalı.

Herzl, Kongre'nin yapıldığı kumarhanenin önünde Max Nordau ile konuşurken.

9 Haziran 1902'de, Herzl karısı Julie'den acilen Viyana'ya dönmesini isteyen bir mektup alır. Babası ölüm döşeğindedir.

Sevgili babam "Altneuland" romanının sonunu okuyamayacak. Ne yazık. Ona ne çok şey borçluyum. Benim için bir dayanak, bir nasihat. Bir ağaç gibi yanımda durdu. Şimdiyse ağaç öldü.

Herzl hayatım boyunca peşimi bırakmayacak, tıpkı yakılıp yıkılmış bir ev ve yuva fikri gibi. Defterlerinde, günlüklerinde bıraktıkları üzerinden izini sürüyorum. Nordau'nun bana iletmeyi kabul ettiği tanıklığı tekrar okuyarak onu anlamaya çalışıyorum. Fedakarlıktan ibaret hayatını uzaktan gözlemleyen kendi kendime soruyorum: Ben de bu kadere, gururun ve kuvvetin kaderine boyun mu eğmeliyim? Ben de ona ve bıraktığı mirasa güvenmeli miyim? Sırası gelince ben de bu mite, bu eski inanç ve aidiyet, kurtuluş ve gelecek anlatısına teslim mi olmalıyım? Orada veya burada oturduğumu ve şehrimin, toprağımın, ulusumun adını söylemeli miyim? Bizi Yahudi yapan seyahat, sürgünlük duygusu ile endişe ve hayatın kırılğanlığı değil mi? Gölge hissi kaybedersek, artık hayaletlerle bağ kuramazsak bize ne kalır? Şu tuhaf Musa'nın bana devletin selametini teklif ettiğini hala görüyorum. Çabaları ve umutları havada kaldıkça hayatını tükettiği için üzülüyorum. Herzl çelişkili yollara tohum ekiyor. Laik, modern, ama ölüme yaklaştıkça gitgide eski kutsala dönüyor. Yalpalıyor, sonra yeniden doğruluyor. Nefes almadan bir mülhetten diğerine koşuyor. Peki ama bir insan hiç düşünmeden kaç hayat ve kaç müzakere sürdürebilir? Bir varoluşu tamamıyla açıklamayı asla gerçekten başaramayacağımız fikriyle cesaretimin kırıldığını hissediyorum. Başarısızlıklardan sonra yeniden ayağa kalktığını gördüğümde ona egemen olan bir vaadi onurlandırmaya çalıştığı hissine kapılıyorum. Peki kime bu vaatte bulundu? Ya ben, başka kime başvurabilirim?

Herzl, 1902'de, ölümünden iki yıl önce "Altneuland"ı yayımlar.

Ötöpik bir anlatıyla edebiyat dünyasına bu dönüş onun için diplomatik çabalarının başarısızlığına cevap vermenin bir şekliydi. Ne toprak ne yasa elde edebilen Herzl, kurgu yoluyla gelecekteki hayale şekil verebilmeyi umuyordu. Fakat romanı yayımlanır yayımlanmaz şiddetli saldırılara maruz kaldı.

Ahad Ha'Am, "halktan biri" olarak da bilinen Asher Hirsch Ginsberg.

Sevgili dostlarım, Herzl'in anlaşılan ulusal romanınız olarak tasarladığı, gelecekteki devlet hayaline şekil vermesi gereken kitabını bitirmiş bulunuyorum. Size şunu söylemeliyim ki hayalini kurduğu şeyin Yahudilikle alakası yok. Geleceği her tasavvur ettiğinde, biz diğerlerinin gerçek bir Yahudi hayatı gözüyle baktığı hiçbir şeyi bilmiyor gibi görünüyor.

"Altneuland"ın yayımlanmasından sonraki saldırı Herzl'e yakın çevrelerden, Haim Weizmann ile Martin Buber'in başını çektiği "Demokratik Fraksiyon"dan gelir.

Herzl, gerçek bir kültürel yeniden doğuş için çalışmanın önemini anlamamış gibi görünüyor.

Yasaya kafayı takmış durumda ve sürdürdüğü diplomatik eylemin bir çıkmaza girdiğini görmek istemiyor.

Herzl ise o dönemde Kıbrıs adasını ya da Sina'daki ve El Ariş koyundaki çöllük bölgeleri elde edebilme umuduyla İngiltere ile müzakerelerine odaklanmıştır.

Koloniler Bakanı Lord Chamberlain.

Engin İmparatorluğumuzu gezerken size uygun olabilecek bir bölge gördüm, Bay Herzl. Daha kesin konuşmak gerekirse, Doğu Afrika'daki bir toprak parçasından bahsediyorum. Kıyıda hava sıcak ama iç kesimde iklim tam Avrupalılar için.

"Altneuland"ın çıktığı dönemde Herzl tarafından sürdürülen çeşitli müzakerelerin planı.

Sina'yı ve El Ariş koyunu almak için İngiltere'yle müzakere.

Sultan ile Filistin için müzakere.

Herzl'in çölü sulamak için Nil'den Sina'ya kadar gidecek bir kanal projesi.

Sultan tarafından önerilen Mezopotamya.

Çocukları Pauline, Hans ve Trude onun kırk üçüncü doğum gününü kutlarken karısıyla yeni bir kriz patlak verir.

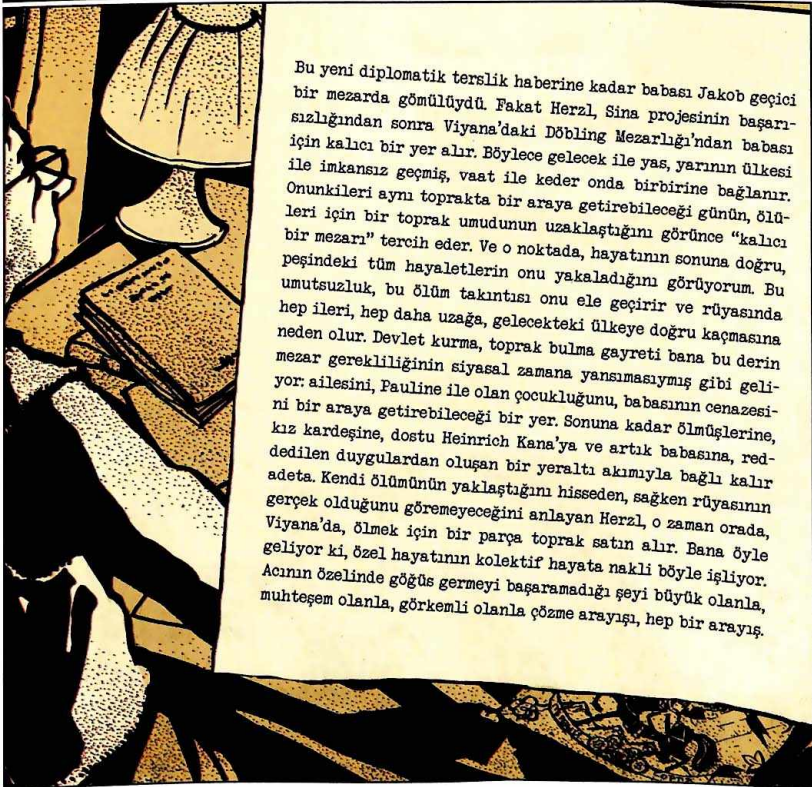
Burada olmadığı bunca zamandan sonra bir sevimlilik abidesi gibi çıkıp geliyor ve çocuklar kollarına atılıyorlar. Ya ben! Beni düşünen yok mu?

İşte Mısır'da bir Filistin umudumuzun sonuna atılan imza.

Doğum gününden az sonra Mısır'daki uzmanlar hüküm verir. Nil'den milyonlarca metre küp tatlı suyun Sina'ya doğru çevrilmesi reddedilir.

Bu yeni diplomatik terslik haberine kadar babası Jakob geçici bir mezarda gömülüydü. Fakat Herzl, Sina projesinin başarısızlığından sonra Viyana'daki Döbling Mezarlığı'ndan babası için kalıcı bir yer alır. Böylece gelecek ile yas, yarının ülkesi ile imkansız geçmiş, vaat ile keder onda birbirine bağlanır. Onunkileri aynı toprakta bir araya getirebileceği günün, ölümleri için bir toprak umudunun uzaklaştığını görünce "kalıcı bir mezarı" tercih eder. Ve o noktada, hayatının sonuna doğru, peşindeki tüm hayaletlerin onu yakaladığını görüyorum. Bu umutsuzluk, bu ölüm takıntısı onu ele geçirir ve rüyasında hep ileri, hep daha uzağa, gelecekteki ülkeye doğru kaçmasına neden olur. Devlet kurma, toprak bulma gayreti bana bu derin mezar gerekliliğinin siyasal zamana yansımamış gibi geliyor: ailesini, Pauline ile olan çocukluğunu, babasının cenazesini bir araya getirebileceği bir yer. Sonuna kadar ölmüşlerine, kız kardeşine, dostu Heinrich Kana'ya ve artık babasına, reddedilen duygulardan oluşan bir yeraltı akımıyla bağlı kalır adeta. Kendi ölümünün yaklaştığını hissedene, sağken rüyasının gerçek olduğunu göremeyeceğini anlayan Herzl, o zaman orada, Viyana'da, ölmek için bir parça toprak satın alır. Bana öyle geliyor ki, özel hayatının kolektif hayata nakli böyle işliyor. Acının özelinde göğüs germeyi başaramadığı şeyi büyük olanla, muhteşem olanla, görkemli olanla çözme arayışı, hep bir arayış.

Yakında ben de orada yatacağım.

Döbling Mezarlığı, Viyana.

O babasının cenazesini naklederken, Batı Avrupa başkentleri Besarabya'da, Kişinev'daki yeni pogromların haberlerini alırlar.

Rusya'daki Siyonist delegasyonların harekete geçmeyi talep eden mektupları Herzl'e ulaşır. Ölümlerinin özel tarihi onu yüzyılın katliamlarına bağlamaya devam eder.

Bay Herzl, yalvarırım.
Bir tek siz bir şey yapabilirsiniz. Ailelerimizi öldürdüler. Evlerimizi yaktdılar. Hiçbir şeyimiz kalmadı.

Büyük ulusların bize yardım etmeye karar vermesi için daha ne kadar katliam olması gerekiyor?

Leopold Kahn.

Ben varım.

Ozer Kokesch.

Johann Kremenetzky.

Ben karşıyım

Bu bölgeleri pazarlık unsuru olarak kullanmamız koşuluyla razıyım.

1903 ilkbaharında, Kişinev'deki insanı ivedilik karşısında ve şiddetli tartışmalar sonunda, Herzl hareketin eylem komitesini ikna eder. Chamberlain'in önerdiği Afrika Filistin'i seçeneği Altıncı Kongre'de tartışılacaktır.

Hadi, okuyun!

4 Temmuz 1903'te, bir toprak vaat edilmek üzeredir. Herzl, Lloyd George'un avukatlar kurulu tarafından kaleme alınan yasa taslağını alır.

Yasanın konusu Britanya'ya bağlı Doğu Afrika'da "Yeni Filistin" adında bir Yahudi kolonisinin kurulmasıdır. Koloni, Yahudi bir karaktere sahip bir bölgede ve Majesteleri tarafından Konsey'de atanacak Yahudi bir valiyle birlikte bir halk hükûmetine tabi olacaktır.

Britanya hükûmeti tarafından önerilen bölge şöyle tanımlanmıştır: Nairobi ile Mau yayırı arasında, Mombassa-Victoria demiryolu yakınında, Greenwich'ten 36 ve 38 derece boylamları arasında ve Ekvator'un güneyinde, 1 derece enleminde.

Baba, neden hiç burada bizimle olamıyorsun?

Buradayım, oğlum. Seyahatte olduğumda bile burada seninleym. İnata gerçekleştirmeye çalıştığım her şey senin ve kız kardeşlerin için, Pauline için, büyükbaban Jakob için, gelecekte bize ait bir toprağımız olması için.

Herzl, 1903 yazı boyunca, ölümünden bir sene önce Rusya'da bir diplomatik saldırı başlatır. Saint Petersburg'un Osmanlı İmparatorluğu'na baskı yapması için çarla yakınlaşmak istemektedir.

Kişinev pogromları her zamanki sezgisini güçlendirir: Asimilasyon başarısız olmuştur. Yeni zorbalıkların, yeni katliamların Doğu topluluklarını gitmeye zorladığı her defasında antisemitizm artmaktadır.

Viyana'yı ziyarete gelen, Rus Siyonistlerin temsilcisi Gregor Belkovsky.

Wyacheslav Plehwe* ile görüşme ilkesinde aynı fikirde değiliz. Aslında Kişinev pogromunu örttüğü ve teşvik ettiğine dair kanıtlarımız var. Kısacası kardeşlerimizi öldüren biriyle konuşamazsınız.

Bayım, hareketimizin Rusya'dan destek görmesini en önemli olgu olarak görüyorum.

*Rusya İçişleri Bakanı.

Çar yalnızca Filistin'i elde etmek için İstanbul ile olan müzakerelerimizdeki önemli bir kart değil, Pale yerleşimi dışına bir göç için de her halükarda onun onayını almak zorundayız.

Beyefendi, önsel olarak hareketinize karşı değiliz. Bununla birlikte, öyle görünüyor ki bugün Filistin Siyonizm'inden çok Yahudi kültüründen, örgütlenmesinden ve milliyetinden bahsediliyor. Rusya'daki sorumlularınızın Viyana'daki komitenizden farklı bir çizgiye sahip olduğunu bile biliyoruz.

"Kişinev celladı" olmakla suçlanan Wyacheslav Plehwe.

Kristof Kolomb'un bize öğrettiği bir olay vardır, sayın Bakan. Haftalar sonra denizdeyken hala kara görünmediğinde karavelanın tayfası isyan çıkarır. Bizde gördüğünüz de tayfanın kaptana karşı bir isyanıdır.

Karaya çıkmama yardımcı olun, o zaman isyan duracak. Sosyalizme katılımlar da duracak.

Düşüneceğim.

Herzli! Herzli! Yaşasın kral Herzli!

Rusya'dan dönerken, altı yıl önce 1897'de Algemeyner Yidisher Arbeter Bund'un kurulduğu şehir olan Vilnius'tan geçer. Sosyalist Bund, Rusya'da bir kültürel özerklik için mücadele etmektedir ve bu nedenle Siyonizm'e çok karşıdır.

Vilnius'ta...

Bayım, Leopold Greenberg'den gelen bir mektubunuz var.

Hamele'h Herzl'in hüküm
süreceği zamana içelim!

İşte kalbim yeniden
hızlanıyor.

Kral Herzl'e!

Hosçakalın dostlarım. Sizin için,
Kisinev'dekiler için savaşacağıma söz
veriyorum. Tanrı'nın yardımıyla bir
toprağımız olacak.

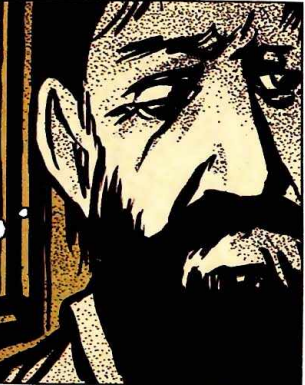
Yaşasın Kral
Herzl!

Vilnius'taki bu etap sırasında
Herzl, Doğu Afrika'daki bir
kolonileşme için Britanya
hükümetinin onayını alır; bu,
Siyonist taleplerin siyasal olarak
tanınmasının ilk ifadesidir.

Herzl, Altıncı Kongre'nin yapılacağı
Basel'e doğru yola çıkar.

Verilecek güzel haberlerim olacak. Yine de Rusya
delegelerinin ve Demokratik Fraksiyon'un Afrika'da
bir Filistin projesini sevinçle karşılamayacaklarından
korkuyorum. Ama kardeşlerimize yardım etmek ve
sefaletlerini hafifletmek için daha bekleyebilir miyiz? Bize
bir sığınak gerek.

1903 yazı sonunda, Herzl Altıncı Kongre için Basel'e gelir. Eylem Komitesi'ni toplar. Elde ettiklerini açıklar: Pale yerleşimi dışına bir göç durumunda Rusya'nın desteği ve İngiltere tarafından kabul edilen yasa.

Doğu Afrika'da bir Filistin mi? Kongre böyle bir planı asla geçerli saymaz. Bu öneriyi oylamaya götürürsek şu ana kadar inşa ettiğimiz her şeyi kaybedebiliriz.

Peki ya İngilizlere ne diyeceğim? Diplomasinin kendi kuralları vardır. Tekliflerini basitçe görmezden gelemem.

Ayrıca Kişinev'deki katliamlarla kendi şerefini tehlikeye soktuğu bugün açık olan Plehve ile nasıl müzakere edebilirsiniz?

Peki, İlya, ablanı unuttun mu? Ya anne babanı, aileni? Neredeler, İlya? Onlar için ne yaptın?

Herzl'in, "Der Judenstaat"ın yayınlanmasından sonraki yıllar boyunca tek bir takıntısı oldu. Avrupa'daki Adalet Bakanlıklarının gözünde hareketi meşrulaştırmayı arzu ediyordu. Dolayısıyla Eylem Komitesi'ni ikna etmekte ısrarcıydı ve böylece Afrika planı delegelere sunuldu.

Nordau, Altıncı Kongre'nin kürsüsünde Britanya'nın Doğu Afrika'daki Yahudi kolonisi teklifini savunurken.

Ulusumuzun Filistin'de kurulmasına dair değişmez amacımıza ulaşmadan önce, bu yolda ancak tek bir mola verilebilir: Yüzlerce talihsiz kardeşimiz için geçici bir sığınakın tesis edilmesi. Yüz binlerce insana kalıcı bir yurt sunmadan önce onlara bir gece sığınakı açmalıyız.

Nordau, Herzl'in ileri sürdüğü argümanlara istemeyerek uyduğu sırrını bana açmıştı. Konuşması boyunca sesindeki her şey sıkıntısını ve üzüntüsünü ele veriyordu...

... o gün kuruldaki herkes bunu hissetmişti. Salon şaşkınlıktan donakalmıştı. Kimileri Amerika'dan, Rusya'dan, Osmanlı İmparatorluğu'ndan gelmişti. Bütün Avrupa'dan gelmişlerdi. Fakat Filistin'in terk edilmesi...

Basel'deki ilk toplantıda bizi bir araya getiren ilkelerden geriye ne kalacak?

Umutumuzdan geriye ne kalacak?

Nordau "Nachtasy!" -gece sığınağı- terimini kullanmıştı ve bu kelime herkesi şaşkına çevirmişti. Bir ülke için yükselen bütün umut birdenbire adeta bilmem kaçını gettonun acı ufkuına indirgenmişti.

Herzl gelip aklındaki açıklasın!

Bu Filistin'i terk ettiği anlamına mı geliyor?

Hainler!

Uğruna savaştığımız hayalimize ihanet ettiler.

Hainler!

Onları affedecek miyiz?

Savaşın sonra Nordau'yu görmeye Paris'e gittiğimde bana şu sözlerle açıldı:

Konuşurken ileri sürdüğüm nedenlere kendim bile zor inanıyordum, bir umutsuzluk dalgasının kurulu ele geçirdiğini hissediyordum. Bağırışlar duydum. Gözyaşları içinde yere yığılan delegeler gördüm.

İşte yine şu vaat. İnancın ve verilmiş sözün inanılmaz kuvveti.

Altıncı Kongre ve bir Afrika Filistin'i projesiyle ilgili çok şey yazılıp çizildi. Herzl'in ihanet ettiğinden bahsediliyordu. Hareketi, 1897'de Basel'deki Birinci Kongre sırasında konulan ilkelerden döndürmeye çalıştığı anlatılıyordu. Bununla birlikte, Paris'te Nordau ile görüşmenden sonra, Eylem Komitesi ile Herzl'in Filistin'den vazgeçtiklerini söylemenin yanlış olacağını anlıyordum. Basel'de, genç hareketin bölündüğü o günlerde, Afrika planının kalbi değil, akli bir çözüm olduğunu durmadan hatırlatmıştı.

Ayrıca oylama Afrika planının kabulü üzerine değildi. Sadece İngilizlerin önerdiği toprağın kabul edilebilir olup olmadığını öğrenmek için bir komisyonun oraya gönderilmesini oylamak söz konusuydu. Herzl Filistin'den asla vazgeçmedi. Dinle bu kadar az bağı olan Herzl bile mitin etkisine kapılmıştı. Vaat, inanç ile siyasetin giriftliği, tüm bunlar fazlasıyla güçlü bir çekim yaratıyordu ve o da bunun farkındaydı. Sonunda mitin bu kuvvetini tamamen kabul etmişti. O halde ne? Ben, East End'in küçük sürgünü ona neyle karşı çıkabilirdim ki? Ablam Olga'nın, bu olağanüstü kuvveti karşısında sunacak neyim vardı? Ya Siyon yerine, gelecekteki eski ülke yerine, başka bir ufuk hayal edebilseydim? Peki bu ufuk, tam da Yeryüzü değil mi, ağaçların, bitkilerin, sayısız hayatın olduğu elimizdeki tek yeryüzü? Olga, söyle bana, "Les-seps usulü" çılgın hayallerle yıka yıka, sömüre sömüre, her geçen yıl dünyanın sürgünlerinin sığınağı haline gelen bütün Dünya, tek yurdumuz değil mi?

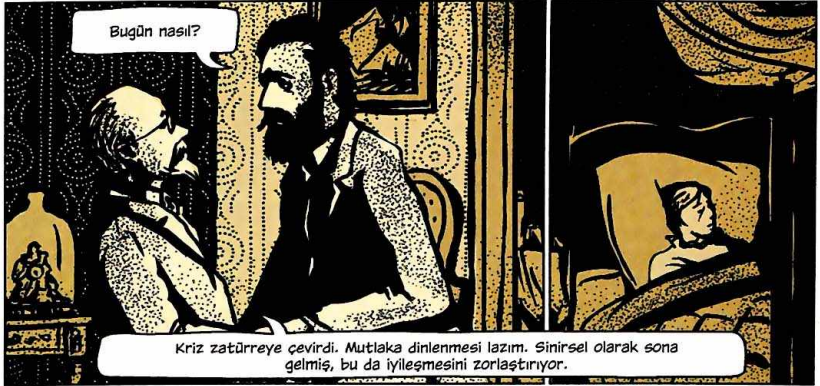
Dostlarım, İngiliz hükümetinin davamızı meşru görmesi güzel ve büyük bir zaferdir. Doğu Afrika'daki yasa tasarısının kanıtlaştığı şey işte budur. Peki bu hayalimizin peşini bırakmamız gerektiği anlamına mı geliyor. Kesinlikle hayır. Konuşmamı, eski çağlardan beri her birimizin yüreğinde taşıdığı şu sözlerle bitirmek isterim: Seni unutursam, ey Kudüs, sağ elim hünerini unutsun.

Kongre'nin sonunda, Herzl hareketin kırılğan birliğini yeniden oluşturmayı başardı.

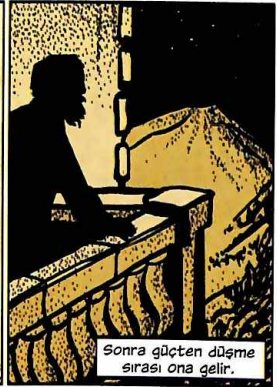

Fakat o anda karanlık onu yeniden yakalar. Karısı hastalanır ve aceleyle Altassee'ye onun yanına gider.

Herzl, önce Altaussee'de karısının yanındayken, sonra Edlach'ta, bir dağ sayfiyesindeyken bile durmaz Altıncı Kongre'de Afrika Filistin'inin oylanmasından sonra her yandan saldırıya uğrayan Herzl, Rus İçişleri Bakanı'na yazar. Filistin'e dair bir yasa çıkarmak üzere Sultan'a baskı yapması için onu ikna etmeye çalışır. Herzl, Çarlık Rusya'sıyla müzakerelerinde Siyonizm'i artık Yahudileri devrimci sosyalist eğilimlerden uzak tutmanın tek yolu olarak sunar. Buna paralel olarak yorulmak bilmeden umut ettiği toprağı verimlileştirmek amacıyla Nil'in fazla sularını çevirmek için yeni bir ekspertiz yapılmasını talep ederek İngiliz Sina planını yeniden ortaya atar. Bitkin düşer, gece gündüz tüm diplomatik yolları yeniden dener ve şimdi de papanın desteğini almaya çalışır.

Sonra güçten düşme
sırası ona gelir.

Bugün
kendinizi nasıl
hissediyorsunuz?

Kalbim beni rahat bırakmıyor. Size
nasıl anlatabım, doktor? Eserimi
tamamlamadan önce bu dünyadan
gitmek istemezdim.

Herzl, bir yerleşimin uygulanabilirliği hakkında karar verebilmek
amacıyla Uganda'ya yapılacak bir sefer için bizden finansman
istiyor. Karşılığında ondan projesinin ulus boyutundan
vazgeçmesini talep etmemizi tavsiye ediyorum.

O sırada, Jewish Colonization Association onun kabul edemeyeceği koşullar belirler.
Afrika'da kurulan farklı sömürgecekilerin protestolarından sonra Britanya hükümetinin
geri adım atması yeni bir hayal kırıklığı olmuştur. Herzl son günlüğünde bundan yakınır ve
umutsuzluğa kapılır.

Ona karşı protesto dalgası sonbahar boyunca büyür.

Ussishkin'in Eylem Komitesi Başkanı'na mektubu.

Dünyadaki tüm çoğunluklar bir araya gelse beni İsrail'e ve Tevrat'a olan imanından döndüremez. Siyonist Kongre'nin başka bir ülkeye bir komisyon gönderilmesi hakkındaki kararının Filistin'den vazgeçme anlamına geldiğini bir tek fazla diplomasi ve siyasetin kör ettiği kişiler anlamıyor.

Martin Buber, 30 Ekim 1903'te, Menahem Ussishkin'in Die Welt'te yayımlanan makalesini yeniden okurken.

Biz, Rus Siyonistleri Altıncı Kongre'deki oylamanın mesruluğunu tanımıyoruz. Hareketimizin yöneticilerini, özellikle de Theodor Herzl'in başkanlık ettiği sınırlı Eylem Komitesi'nin bu kararda yetersiz olduğunu bildirmesini ve Doğu Afrika'da bir Yahudi kolonisi kurulması fikrinden vazgeçtiklerini ilan etmesini istiyoruz.

"Neinsgers", Afrika planına hayır diyenler, 11 Kasım'da Ukrayna'da, Harkov'da toplanırlar.

Afrikalı
Nordau'ya ölüm!

1903 yılının sonunda tansiyon daha da artar. Paris Siyonist Derneği Mevaseret Zion tarafından düzenlenen bir Hanuka akşamında, bir Rus öğrenci, Hayyim Selig Louban, Nordau'ya iki el ateş eder ama hedefi ıskalar. Afrika projesi karşıtlarının bu suikastla bir ilgisi yoktur ama Nordau'nun neredeyse öleceği fikri Herzl'i de can evinden vurur.

1904 yılının başında İtalya'ya gider. Avrupa'nın krallarına, prenslerine yazdığı mektupların sayısını artırır ve papa X. Pius'un huzuruna çıkmayı başarır.

Sadece on beş yıl önce Yahudilerin genel olarak Hristiyanlığa dönmelerini önermek istediğim düşünüldürse,

Kilise'nin başı olarak size başka bir şey söyleyemem. Yahudiler Efendimiz'i tanımadı. Bu nedenle biz de Yahudi halkını tanıyamayız.

Herzl, İtalya'dan dönerken bir teklif alır: İstanbul'da Sultan'ı öldürmek için bir kompo.

Sultan'ın ölümü Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanmasını hızlandıracak ve sonunda bize Filistin yolunu açacaktır. Fakat böyle bir eylem, başarısız olursa, hareketin ve Yahudilerin üzerine kalır.

Teşekkürler, dostlar.

Başkanlığın ve özellikle de Viyana'daki Eylem Komitesi üyelerinin Filistin'den vazgeçmeye asla niyetlenmediklerini kabul ediyoruz.

Nisan ayında, Viyana'da büyük konsey toplantısı olur. Altıncı Kongre'den beri bölünme daha da vahimleşmiştir. Fakat üyeler, özellikle de Rus Siyonistler Herzl'e olan güvenlerini tazelerler.

Nisan sonunda, hekimler dolaşımı akışkan hale getirmek ve kalbini rahatlatmak için ona dilatasyon banyoları yazarlar.

Bu banyolar beni kurtarabilir mi? Tükendim, hepsi bu. O zaman her şey bir rüyadan ibaret mi olacak? Ama bugün oradan oraya göçen binlerce, yüz binlerce kadın ve erkek benim hayalime inanıyorsa kısmen de olsa gerçekleşmiş sayılmaz mı?

Bugün kendinizi nasıl hissediyorsunuz, baba?

Yorgunum. Tamamen tükendim. Ama merak etmeyin, artık dinleneceğim.

Sevgili eşim, ümit ederim ki iyileşeceksiniz
ve sonunda birbirimizi sevmeye
başlayacağız. Birbirimize her zaman iyi
davranmadık.

İyileşmeyi çok isterim.

30 Haziran'da öksürmeye başlar.

Doktor Asch, Hamburg'a Gustav Cohen'e bir telgraf gönderir
misiniz? Elbe kıyısında, Blankenese'de dinlenmek için gitmeyi
düşündüğüm evi kiralamamasını söyleyin. Seyahat edecek
takatim yok.

Kanımı bu şekilde dökmeyi
düşünmemiştim!

Sigmund Werner, Temmuz'un
1'ini 2'sine bağlayan gece
Herzl'in bir tür hezeyana
kapıldığını anlatır.

Orada! Orada!

3 Temmuz sabahı, ter dökmeye başlar. Takviyeye gelen
Doktor Singer, kalp aritmisinin ağırlaştırdığı pnömopati
teşhisi koyar.

Her şey yanıyor. İçimde, her şey beni yakıyor.

Hemen geldim. Kendini
nasıl hissediyorsun?

Burada olman ne güzel, anneciğim. İyi
görünüyorsun. Ben o kadar iyi değilim ama
yakında her şey daha iyi olacak, göreceksin.

Öğleden sonra çocuklarla Julie çekilerek onu annesi ve Eylem Komitesi'ndeki yoldaşlarıyla yalnız bırakırlar.

Şimdi, dostlarım, hepiniz beni bırakın.

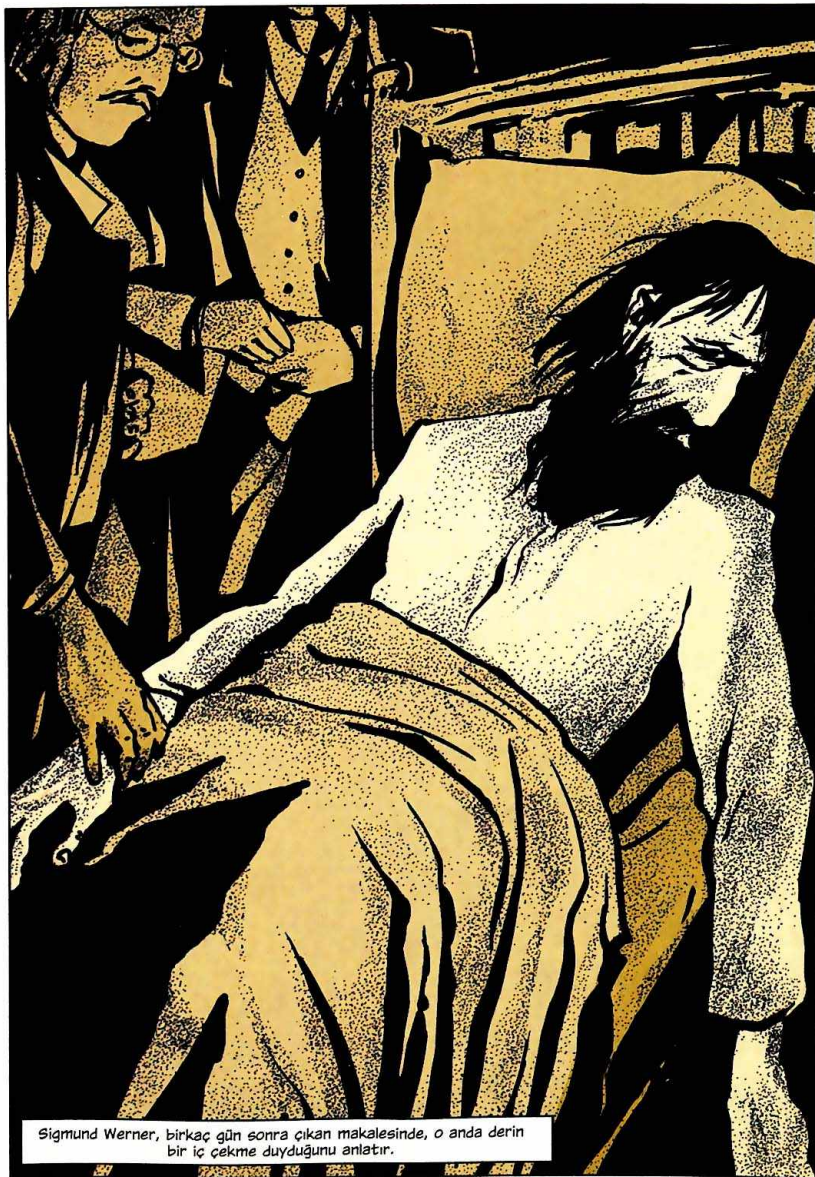

Uyuyabilseydiniz iyi olurdu.

Yanındaki hemşire kalbini desteklemek için yeni bir iğne hazırlarken Sigmund Werner de başında nöbet tutmaktadır.

Evet, iyi olurdu.

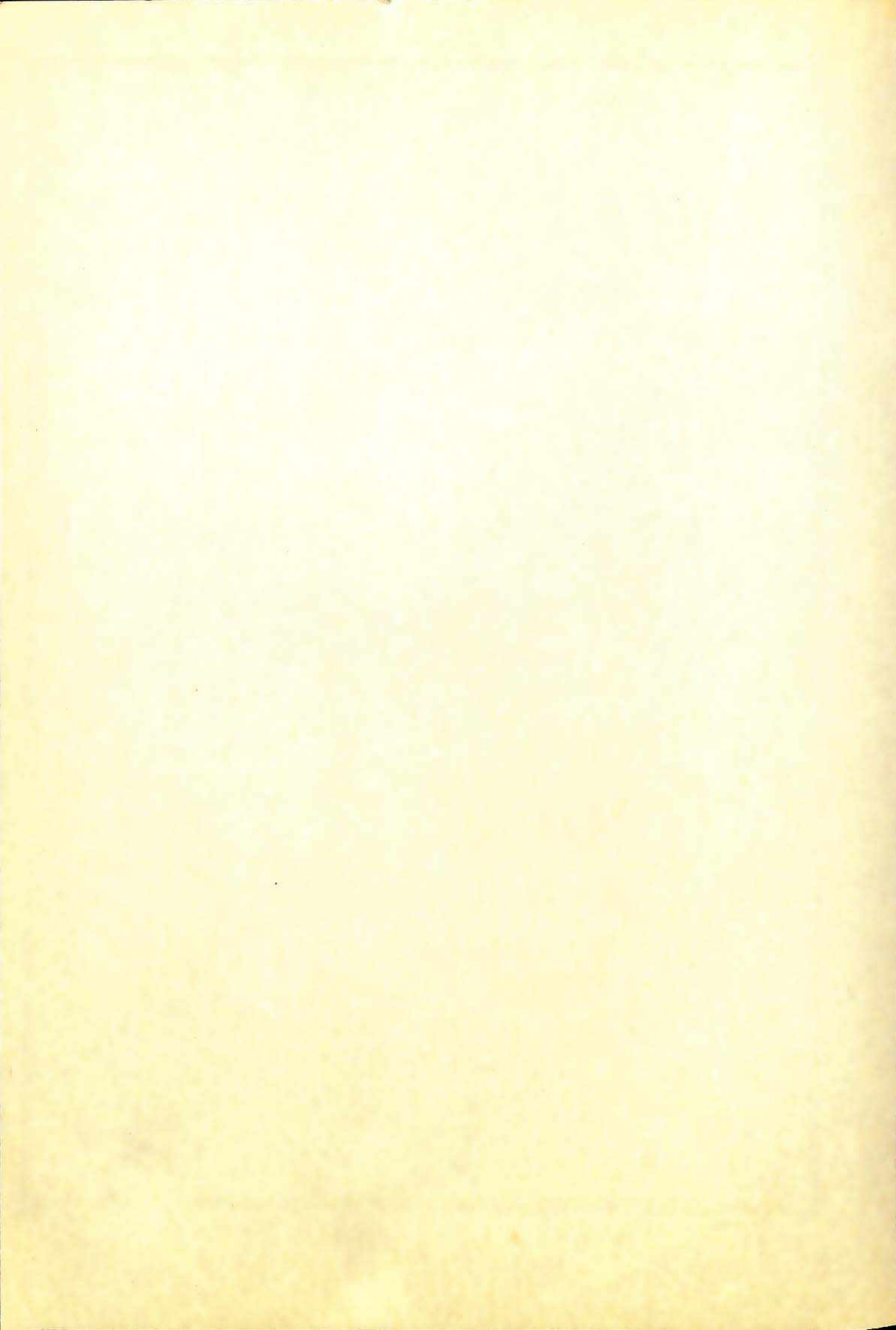
Sigmund Werner, birkaç gün sonra çıkan makalesinde, o anda derin bir iç çekme duyduğunu anlatır.

SONSÖZ

Ne oldu, Bay Brodsky, bitti mi? Fotoğrafçılığı bırakıyor musunuz?

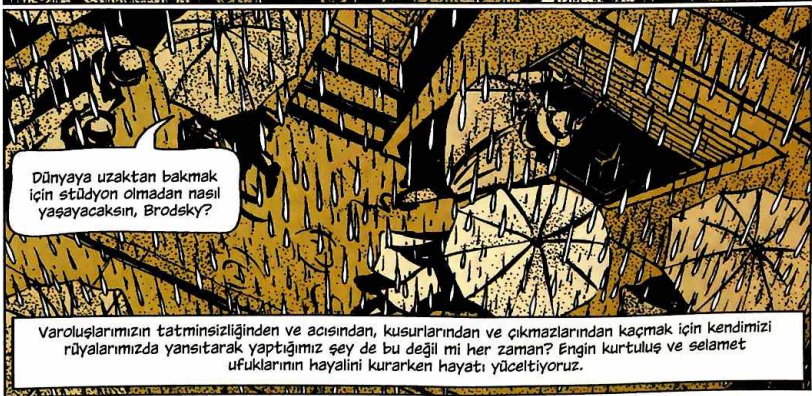

Ben de ablamın ölümünü ülkeye dönüştürmeye karar verdim.

Hey, Brodsky, saklanmayı ne zaman bırakacaksın?

Herzl gibi ben de ölmüş ablama dair bir politikanın hayalini kurdum. Olga, Pauline, hayaletlerimize, suçlularımıza ait iki isim.

Dünyaya uzaktan bakmak için stüdyon olmadan nasıl yaşayacaksın, Brodsky?

Varoluşlarımızın tatminsizliğinden ve acısından, kusurlarından ve çıkmazlarından kaçmak için kendimizi rüyalarımızda yansıtarak yaptığımız şey de bu değil mi her zaman? Engin kurtuluş ve selamet ufuklarının hayalini kurarken hayatı yüceltiyoruz.

Söyle bize Brodsky? Bu "yahudi" sözcüğü senin için ne ifade ediyor?

Ablamın anısına sadık kalmayı isterken bana gözükten, yeni ve kırılğan bir ülke oldu. Sürgün hissini hafızadan silinmediği, ablamın sesi gibi bir ülke. Ait olmayanlar için bir ülke.

Brodsky sonunda ne istiyorsun?

Bana gözükten, Nuh'un bir toprak aramadığı ama orada, gemisinde, hayvanlarının yanında yaşamayı öğrendiği bir ülkedydi...

Başardın, Brodsky! Bak! Başka birçoğunun başaramadığını sen başardın.

...Habil'in Kabil tarafından öldürülmediği, balınanın Yunus'un yerinde olduğu, Siyon'un bu dünyanın bir başka ismi olduğu bir ilci...

Neşe, Brodsky! Neşeni ne yaptın?

Ne var ki şimdi ablama bir ülke verme umudumun kibirden başka bir şey olmadığını anlıyordum. Herzli'yi yastan ve hayaletlerinden uzaklaştırarak politikaya, diplomasiye, tarihe doğru taşıyan kibrin aynısı.

İlyâ, ablanın anısını ne yaptığını söyle bize?

Hepimizin acıları var, İlyâ.

Tarihin bizi kurtardığı ve hayatın da başarısızlıklarından kurtulduğu bir hayalin içinde kendi hayatının düğümünden kaçmak.

İlyâ, yazık, hatalarımızın hiçbirini düzeltemeyecek mi?

Nereye gidiyorsun İlyâ?

Herzî annesi tarafından yazar olmak üzere programlanmıştı. Bu alinyazısını gerçekleştirmesi gerekiyordu, o da bunu tarihi yazarak yaptı. Sadece bir kitap değil, geleceği yaratacak bir kuruluş romanı.

Ya sen, İlyâ, sen ne bırakacaksın geride?

Herzî bir ülke şekline sahip bir kitaba, bizzat dünya sahnesinde oynanan bir tiyatro oyununa, ölmüşlerinin bir araya geleceği, adının yüceltileceği, kurgusunun yasa haline geleceği bir hikâyeye bütün enerjisini adanmıştı.

Arkana bakmayı bırak, İlyâ!

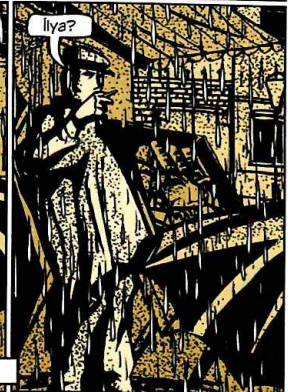
Herzl'in ölümünden on üç yıl sonra, romanı, Balfour'un yurdu haline gelmişti. Yola çıkan gemiler de umut ve hayal yükliydi. Siyonist Kongre'de artık sayısız taraf vardı. Ve toprak da mezar olmuştu.

İlyâ?

İlyâ?

İlyâ?

Herzl bu kurtuluşun koşullarını ortaya koyduğunda...

Bir paket, lütfen, delikanlı.

Tabii, bayım.

...orada gördüğü artık Filistin değildi, yüzyılları birbirine bağlayan, hayali kurulmuş, şekil değiştirmiş bir hayattı. Olduğu gibi değil, olacağı haliyle dünyaydı.

Hayalini kurduğu gelecek binyıllık bir anlatının aracı olmuştu.
Ve geçmiş geleceği ele geçirmişti.

Ne bekliyordun, İlyaz?

Ne umuyordun?

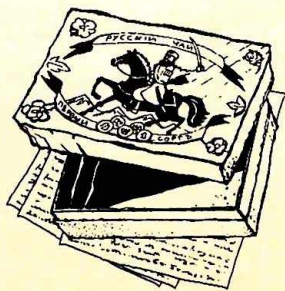

DIZIN

PAVEL AXELROD

Avrupa sosyalizminin unutulmuş ama önemli bir ismi olan Pavel Axelrod, önceleri Menşevik'tir ve savaşı sonlandırmak için İttifak Devletleri'yle barış yapılmasını savunur; sonrasında Ekim 1917 Devrimi'ne muhalif olur ve 1928 yılında Berlin'de sürgündeyken ölür. Hayatı, sürgündeki sosyalist Rusların mücadeleleriyle aynı zaman dilimine denk gelir. Poipy hikâyede onun adını andığı sırada, iki paralel hayata atılmak üzeredir: Bir hancının oğlu olan Axelrod, bir yandan ailesini geçindirmek için bir "kefir" satış şirketi kurarken diğer yandan "Toprak ve Özgürlük" hareketini ve Rus popülistlerinin eylemlerini takip eder. 1880'den itibaren Marksist çevrelerle yakınlaşır. Cenevre'de, Zürih'te, Basel'de ve Fribourg'da yaşar ve işinden kazandıklarını devrimci davaya aktarır. Şubat 1917 Devrimi'nden sonra Rusya'ya gider ve savaşı sonlandırmak için Kerenski'nin geçiş hükûmetinin izlediği politikanın yönünü değiştirmek için boşuna uğraşır...

HERMANN BAHR

1863'te Linz'de doğan Hermann Bahr, Avusturyalı bir yazar, dramaturg ve edebiyat eleştirmenidir. Herzl ile karşılaştığı dönemde hâlâ öğrencidir. Pan-germanizme yakın duran bir öğrenci kulübü olan "Albia Kardeşliği" ile ilişkisi vardır. Hermann Bahr, çokuluslu Avusturya-Macaristan İmparatorluğu karşısında Alman birliğini savunarak Yahudi kökenlerini unutturmaya çalışır. Bu bağlamda Wagner lehine bir konuşma yapar ve konuşmasında bestecinin Müzikteki Yahudi Mahallesi başlıklı antisemit kitapçığını savunur. Bahr sonrasında siyasetten uzaklaşır ve kendini tamamen edebi kariyere adar. Ondan önce Heinrich Heine'nin de yaptığı gibi sonunda Katolik olur. Hugo von Hofmannsthal, Arthur Schnitzler ve Peter Altenberg'nin yanında, "Genç Viyana" denen grubun üyelerinden biridir. 1934 yılındaki ölümüne kadar Alman dilindeki edebi ve entelektüel yaşamın önemli simalarından biri olmuştur.

NATHAN BIRNBAUM

1864'te Hasidik bir haham ailesinde doğup 1937'de Hollanda'da sürgünde ölen Nathan Birnbaum, XX. yüzyılın ilk yarısında, entelektüel seçimleriyle,

le, Yahudi özerkliği lehindeki angajmanların tüm karmaşıklığını ortaya koyar. Yirmi bir yaşındayken Leon Pinsker'in* kitabından hareketle *Kendi Kendine Kurtuluş* adında bir dergi kurar ve Herzl'in de benimseyeceği "Siyonizm" terimini icat eder. Viyanalı olan Birnbaum, Herzl'in yanında yer alır ve hareketin ilk sekreteri olur. Fakat bir yıl sonra, ulus seçeneğinden uzaklaşmaya başlar. Laik Siyonizm ile olan bu kopuş açıkça ortaya çıkar. Birnbaum, diasporadaki kültürel bir özerklik lehine Kongre'nin amaçlarına karşı çalışmaya koyulur. 1908'de, Yiddish dilinin Yahudi halkının ulusal dili ilan edildiği Tchernovitz Yahudi Yazarlar Konferansı'nı başlatır. Birkaç yıl sonra, bu angajmanı onu, ultra-Ortodoks Agudat Yisrael partisine katılmaya ve ona göre dinsel ülküyü doğru yoldan ayıran "ulusa tapanlara" gitgide daha şiddetle karşı çıkmaya sevk eder.

OSWALD BOXER

Öğrenciliğinde, sonunda imtiyar edecek olan Heinrich Kana'nın yanında Herzl'e yakın duran Viyanalı gazeteci Oswald Boxer, önceleri demagog Georg Ritter von Schönerer'in* izinden giden Alman milliyetçilere bağlıdır. Fakat pogromlardan ve Rus Yahudilerin Moskova dışına atılmasından sonra Brezilya'ya gider. Orada, gelecekte Yahudi kolonileri kurmak için toprak arar. Proje Brezilya hükûmeti tarafından coşkuyla desteklenir ama sonunda başarısız olur. Boxer 1892'de sarıhummadan ölür ama projesi XX. yüzyılın başında Jewish Colonization Association* yardımıyla yeniden canlandırılır.

MARTIN BUBER

Martin Buber hikâyemizde görüldüğü dönemde sadece yirmi yaşındadır. 1878'de Viyana'da doğmuş olan Buber, Dreyfus olayı patlak verdiğinde ve Theodor Herzl'in *Der Judenstaat* denemesi çıktığında henüz gencecik bir adamdır. Buber'in hayatı, kültürel yeniden doğuşu ve Yahudi kültüründen fıskırarak bir evrenselin formüle edilmesine adanmış entelektüel bir serüvendir. Filozof olan Buber, Nazizm gelip yıkmadan önce Yahudi-Alman sentezini tek başına şekillendirir. Sanat tarihi okur ve erkenden Herzl'in

yanında yer alır ama her zaman farkını ortaya koyar. Buber, Siyonist hareketin içinde, Yahudi edebiyatının, Yahudi düşüncesinin tanıtımını yapmak ve değerini artırmak için evrenseldeki paylarının hakkını vererek Nordau ile Herzl'in Alman, Fransız ya da İngiliz kültürüne değer verip Yahudi kozmogonilerini, hikâyelerini, masallarını ve romanlarını hor görme eğiliminde olan vizyonları karşısında kültürel ve etik bir çizgiyi savunmayı asla bırakmayacaktır. Aynı zamanda Yahudi-Arap yakınlaşması lehine çalışır ve Gustav Landauer'in ütopyik anarşizmine sadık kalır. Naziler öğretmenlik yapmasını yasakladıktan sonra Buber Almanya'yı terk ederek Kudüs'e gider. 1965'te ölür.

BUND

1897-1898 dönümünde, o zamanlar Avrupa Yahudi dünyasında neler olduğunu anlamak için iki belirleyici örgüt kurulur. Basel'de, Siyonist Kongre, Theodor Herzl'in itici kuvvetiyle ulusa, toprağa ve devlete dayalı bir yol benimsenir. Avrupa'nın diğer ucunda, Vilnius'ta, Aaron Lieberman'in* izinden giden sosyalist bir grupsa Bund'u kurar: "Algemeyner Yidisher Arbeter Bund in Lite, Poyln un Rusland", Litvanya, Polonya ve Rusya Genel Yahudi Emek Federasyonu. Laik olan Bund, Yahudi geleneğiyle ve toplumun Kahal* tarafından örgütlenmesiyle olan bağlarını koparır. Yahudilerin ulusal dili olarak gördüğü Yiddişe bağlı kalır ancak bir devlet ya da ayrı bir egemenlik talep etmez. Sosyalist inanç özellikle Bundist çevrelerde yayılır. Kitapta

adı geçen *Arbeter Freynd* ile *Tsukunft*, Yiddishland'da yazılıp dağıtılan iki gazete, Bund'a bağlı kalacaktır. Bund'un da katıldığı Rusya'daki Ekim Devrimi'nden ve Lenin'in ölümünden sonra, hareketin militanları üzerinde Stalin baskısı oluşur. Bund gelişimini Alman işgaline kadar Polonya'da sürdürür. Avrupa'nın her yerinde Yahudi hayatı yok eden Nazizm, Bund'un yarım yüzyıl boyunca taşıdığı adalet ve özgürleşme umudunu sonlandırır.

ŞAVUOT

Rabbînik gelenekte Şavuot -"haftalar"- Sivan ayının altıncı günü, Sina Dağı'nda Tevrat'ın inişinin kutlandığı bir bayramdır, Gregoryen takvimde mayıs ya da haziran aylarına ve hasat mevsiminin başına denk gelir. İkinci Tapınak'ın yıkılmasından sonra bu bayramın Haftalar Bayramı -Hag Hashavouot- olan anlamının yerini diğer anlamı Yeminler Bayramı -Hag Hashevouot-, Tevrat'ın Musa'ya verildiği an, almıştır. Bayram diasporada iki gün, bugünkü İsrail'de ve Reformist Yahudilikteyse bir gün kutlanır.

SIYONİST KONGRE

Söz konusu olan Herzl'in bıraktığı başlıca kurumsal mirastır. 1897 yılında, manifesto kitabı *Der Judenstaat*'ın basılmasından bir yıl sonra toplanan Siyonist Kongre, farklı Siyonist akımların tek bir mecliste toplanmasına imkân tanımıştır. Münih'te yapılması öngörülen ilk Siyonist Kongre, Alman Yahudi cemaatinden birçok hahamın protestoları sonucunda nihayet İsviçre Basel'de yapılmak zorunda kalmıştır. Nordau, Anılar'ında, Kongre'nin organizasyonu için Herzl'in "etiket" konusunda, delegelerin

nasıl giyinmesi gerektiği, özellikle de frak giyme zorunluluğu konusunda ne kadar kaygılı olduğunu hatırlar. Dramaturg Herzl'in törenselliğe, mizanseneye, siyasal teatralliğe gösterdiği dikkat, bütün cemaatin aynı zamanda teatral, kurgusal, gösteriye dayalı olması konusunda bu kitapta yer alan kimi düşüncelere özellikle ilham vermiştir. 1897'de Basel'deki Kongre'nin belirlediği ilkeler, Büyük Savaş öncesinde ve sonrasında bütün Siyonizm tarihine yön verecektir.

BALFOUR DEKLARASYONU

Haim Weizmann tarafından sürdürülen diplomatik çabaların sonucu olan Balfour Deklarasyonu, Dışişleri Bakanı Arthur Balfour'un Birleşik Krallık'taki Yahudi cemaatinin lideri Lord L.V. Rothschild'a hitaben yazdığı 2 Kasım 1917 tarihli mektuptur. Bu mektup Herzl'in başlattığı hareketin toprak sahibi olma amacını tanıır ve şunu belirtir: "Majestelerinin Hükümeti, Filistin'de Museviler için bir ulusal yurt kurulmasını uygun karşılamaktadır ve bu hedefin gerçekleştirilmesini kolaylaştırmak için

elinden geleni yapacaktır. Filistin'deki mevcut Musevi olmayan toplulukların sivil ve dini haklarına ve başka ülkelerde yaşayan Musevilerin sahip ol-

duğu hak ve politik statülere zarar verecek hiçbir şeyin yapılmayacağı açıkça anlaşılmalıdır..." Birçok kez vaat edilmiş bir toprak vaadi olan bu mektup, Ortadoğu tarihine damgasını vuracak savaşların ve anlaşmazlıkların yolunu açar.

YOZLAŞMA

Max Nordau'nun bilimsel literatürden aldığı "yozlaşma" kavramı, kitabı 1892'de basıldığında Almanca konuşulan ülkelerde hâlihazırda çok yaygındır. Asıl adı Simon Südfeld'i "kuzeye doğru gitmek" olarak değiştiren Nordau, Ortodoks Yahudi bir aileden gelmektedir. Bununla birlikte, Dreyfus olayı ve Herzl ile karşılaşması onu laik Siyonizm'i savunmaya ikna edinceye kadar, aldığı eğitimin etkisiyle asimilasyona yönelecektir. Nordau birçok bakımdan, XIX.

yüzyılın sonunda modern bir Avrupa'da doğmuş, burjuva görünüşün altındaki itikileri, deliliği, arzuyu ve ölümü yeniden keşfeden bir Aydınlanma insanıdır. Nordau'nun, "yüzyıl sonu ruhuna" karşı gerici fikrinin özeti, *Yozlaşma* adlı kitabında eleştirdiği sanatta kendini ifade eden bu eğilimlerdir. "Dekadan" buldukları yaşam biçimlerini "düzeltme" çabası içinde bulunan Nordau'nun bu eleştirisi ile Herzl Siyonizm'i arasında bir süreklilik görülebilir. Aynı anda hem modern -laik, teknolojik- hem de sanatsal olarak korkunç derecede gerici görünebilen bir çaba.

EUGEN DÜHRING

Eugen Dühring'in antisemitizmi, Wilhelm Marr'inkinden* farklı olarak, bilimsel ve akademik bir otorite bahanesiyle kendini ifade edebilmiştir. Dühring (1883-1921) filozof, ekonomist ve vasat bir pozitivisttir. Öğrenim gördüğü Berlin Üniversitesi'nde Auguste Comte'un çalışmalarını tanıtır ve zamanının düşüncelerine sert eleştirilerle dolu, devasa ama tamamıyla boş bir yapıtı bırakır. Dühring Lassale, Marx, Darwin, Hegel hakkındaki görüşlerini

belirten şu öğretmen takımındandır. 1881'de yayımlattığı kitabı *İrk, Örf ve Kültür Sorunu Olarak Yahudi Sorunu*, XIX. yüzyıl sonunda Avrupa üniversitelerini ayartan "bilgince rasializmin" tipik bir antisemit eseridir.

MAURICE DE HIRSCH

1831'de doğan Maurice de Hirsch 1896'da Macaristan'da ölür. Herzl ile ancak hayatının sonuna doğru karşılaşacaktır. Bir iş dehası olarak on yedi yaşında borsa oynamaya başlayarak hammadde değerleri üzerinden spekülasyonu yapar. Hayatı ikinci sanayi devrimiyle ve özellikle büyük demiryolu projelerini finanse ederek ön planda bir rol oynadığı finansın gelişimiyle çıkarılır. Konstantinopolis'i Avrupa'nın kalanına bağlama imtiyazını o elde edecektir, bu Herzl'in de birçok kez kullandığı bir hatırdır.

Maurice de Hirsch bir kızını küçük yaşta, oğlu Lucien'i ise otuz yaşında kaybeder, bu talihsizliklerin onu pogromlardan sonra sığınmacılara daha çok yardım etmeye ittiği sık-

lıkla söylenecektir. Hirsch böylece Evrensel Yahudi Birliği'nin yılmaz destekçisi olur ve toprağı olmayanlara bir toprak vermek için özellikle Arjantin'de binlerce hektar arazi satın alır.

WILHELM JENSEN

Bismarck Almanyası'nın popüler bir yazarı olan Wilhelm Jensen, ki bu durum Herzl'in de onu okumuş ve ondan bahsetmiş olmasını açıklar, sonrasında unutulur. 1906'da onun hikâyelerinden birini inceleyerek edebiyata ilk psikanalitik yaklaşımda bulunan Freud sayesinde gelecek kuşaklara yine de aktarılmıştır. Freud'un metni *W. Jensen'in "Gradiva" sında Deliryum ve Rüyalar*, daha çok rüyaların yapısı, bilinçdışının arkeolojik biçimleri ve mantıkları arasında artık çözülmeyecek olan analojik bağları kurar.

JEWISH COLONIZATION ASSOCIATION

1891'de Londra'da Maurice de Hirsch* tarafından ölümünden beş yıl önce kurulan JCA'nın misyonu, zulüm görek göç etmek ve dünyanın başka yerlerine yerleşmek zorunda kalmış Yahudi nüfusuna yardım etmektir. Özellikle de gelecekteki "Yahudi gauchos"la-

ra" destek olmak amacıyla Maurice de Hirsch tarafından Arjantin'de elde edilen topraklara yönelen derneğin eylemleri, kurucusunun ölümünden sonra Kuzey Amerika, Kıbrıs, Anadolu, Filistin, Rusya, Romanya gibi bölgelerdeki kolonilerle çeşitlenecektir. JCA, Evrensel Yahudi Birliği okullarının da başlıca destekçilerinden biridir. 1899'da Baron Edmond de

KAHAL

Ilya Brodsky, bir inananlar cemaati ya da meclisi olan Kahal'dan özellikle Doğu'da, Pale yerleşiminde* Yahudi dünyayı geleneksel olarak yöneten teokratik yapıyı ifade etmek için bahseder. Bu dönemde, kısmen Rabbinik yönetimle kesişen ve özellikle hukuk ve ceza davalarında hüküm veren Kahal iktidarı önce sosyalist, anarşist, daha sonra da Marksist fikir ve akımların etkisiyle tartışma konusu edilmeye başlar. Eski Ahit'te, Hristiyan dininde karşılığı "kili-se" olan İbranice *qahal* sözcüğü, Mısır'dan Çıkış'tan sonra çölde toplanan Tanrı'nın halkını ifade eder.

O dönemde Rusya'da ise Kahal özellikle inananları yöneten hukuki ve idari bir merci olarak anlaşılmalıdır.

KARL KRAUS

Avusturya entelektüel hayatının ön plandaki simalarından biri olan Karl Kraus, 1874'te doğar ve 1936'da Viyana'da ölür. Çok sayıda eserin yazarı, dramaturg, şair, deneme yazarı olan Kraus, özellikle kendi zamanının toplum eleştirmeni olarak tanınır. Kafelerde yaşayan Kraus, döneminin neredeyse tüm yazarlarını, özellikle de gülünç duruma düşürdüğü Hermann Bahr'* iğneler ve horlar: "Yıkılmış edebiyat" olarak nitelediği "Genç Viyana" denilen akıma saldırır. Kurucusu ve neredeyse tek işbirlikçisi olduğu dergisi *Die Fackel*'de, uygunsuzlukları, adalet inkârlarını ve özellikle de, tüm kötülüklerin kaynağı olarak gördüğü dildeki bozulma olarak gördüğü

durumu ihbar eder. Kraus'un eserleri ve makaleleri, adeta otopsisini yaptığı Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun sonuna denk gelir. Schnitzler

tarafından eleştirilen Kraus, Dreyfus olayı sırasında antisemitlere müsamaha gösterir. Sonrasında Sigmund Freud'u ve Arnold Schönberg'in müziğini desteklemeye başlar ve moderniteyle ve Yahudilikle uzlaşmış gibi görünür. Kraus, savaşa tepki olarak pasifizmin tarafını tutarak başyapıtı olacak çalışmasına başlar: *İnsanlığın Son Günleri*. Kraus, savaştan sonra kesin olarak antisemitlere ve Alman nasyonalizmine karşı durur. Anschluss'tan [*Avusturya'nın İlhakı*] iki yıl önce ölür.

KRUJOK

Öğrenci derneği krujok (çoğulu krujki), sosyalizmin ilkelerine göre eğitilmiş ve devrimci fikirleri işyerlerine yayabilecek seçkin bir militan topluluğu oluşturmayı hedefliyordu. Bund'un* kurucularından biri olan Arkadi Kremer, Vilnius'taki *krujki*'nin en öne çıkan idarecilerinden biriydi. *Krujki* entelektüelleri hiçbir şekilde kitlesel bir ayaklanmaya yol açmak istemiyordu. Her şeyden önce eğitimi ve özellikle sınıf bilinci oluşturarak sosyalizmin anahtar kavramlarının aktarılmasını hedefliyorlardı.

PYOTR LAVROV

1823'de doğan ve devrimci "Toprak ve Özgürlük"* hareketiyle yakınlığı nedeniyle sürgüne zorlanan Rus yazar, matematikçi, sosyolog, 1900'de Fransızlaşmış Pierre Lavroff adıyla tanındığı Paris'te ölür. Pyotr Lavrov'un hikâyesi, devrimci yazıları nedeniyle mahkûm edilen bir akademisyen ve çarın ordusunda albay olan, hatırı sayılır birinin hikâyesidir. 1870'de Paris'e geldiğinde önce Brüksel, sonra Londra delegelerinden biri olduğu Paris Komünü'ne katılır. Pyotr Lavrov birçok muhalifin yerleştiği Cenevre ve Zürih'e sığınır. Bir kez Paris'e döndükten sonra, Rus siyasi tutuklulara yardım derneği kurmaktan tek-rar sınır dışı edilir. Lavrov şiddet

eylemlerinden uzak durur ama özellikle kurduğu *Forward!* adlı gazetede devrimci fikri savunmakta direnir.

FERDINAND DE LESSEPS

Genç Herzl için Ferdinand de Lesseps bir kahr-aman, dolu dolu ve modern bir hayatın referansıdır. Lesseps, Siyonist davaya gönül vermiş kırk beş yaşındaki Herzl için de bir referans olmayı sürdürür: Bunun kanıtı, bilim ve teknoloji birleştirilerek çölü sulayıp düşman doğayı dönüştürmenin mümkün olmasıdır. Herzl'in İngilizlere onaylatmaya çalıştığı Sina planı, büyük ölçüde Lesseps'in gerçekleştirdiği büyük çalışmaların bir varyasyonudur. 1805'te doğan Fransız diplomat ve girişimci Ferdinand de

Lesseps, gelecek nesiller için hem şanlı hem de utanılacak bir isme sahip olacaktır: Avrupa'ya ve dünyaya kendini, Süveyş Körfezi'ne açılan bir kanal kazarak Akdeniz'i Ki-

zildeniz'e bağlama bahsiyle tanıtır. Utançsa Panama Kanalı projesi hakkında patlayan para skandalından gelir. Herzl günlüğünde ondan bahsederken, aralarında Édouard Drumont'un da bulunduğu inbarcılarının bunu sert antisemit eleştiriler geliştirebilmek için yaptığını yazar. Tarihler *Der Judenstaat*'ın yayımlanmasından iki yıl ve Dreyfus olayının patlak vermesinden bir yıl öncesini göstermektedir. Lesseps hapiste kurtulduğu ölüme, 1894 yılında yakalanır. Kanal kazılırken hayatını kaybeden binlerce işçinin kendi adlarına gelecek kuşakları olmayacaktır.

AARON LIEBERMAN

Bir âlimin ve İbranice dilindeki bir yazarın oğlu olan Lieberman, önce Vilnius'ta sonra St. Peters-

burg'da okur. 1872'den itibaren "Toprak ve Özgürlük"* pümlistlerinin etkisiyle devrimci çevrelere girer. Çar polisinin kovuşturmasıyla sürgüne gitmek zorunda kalır ve Londra'ya

sığınır. Birçok makalesinde Pale yerleşimindeki* Yahudi işçilerin sefaletini ihbar eder, Yiddiş dilinde konferanslar verir, Londra Sosyalist Yahudiler Derneği'ni kurar. Lieberman Yiddiş dilinde bir halk eğitimini savunur ve asimilasyonist sosyalist akımlara mesafeli durur. Lieberman önce Viyana'ya yerleşir,

oradan kovulunca Almanya'ya yerleşir ancak oradan da gitmek zorunda kalacaktır. Londra'ya döner fakat tutuklanma tehdidi doğunca Birleşik Devletler'e gider. Orada şehirden uzak, tecrit edilmiş bir şekilde Yahudi işçi federasyonunu kurmak için çalışır; mutsuz bir aşk hikâyesinden etkilenerek intihar eder. Ölümdünden yıllar sonra, 1897'de Vilnius'ta Bund'un* kurulması, onun vizyonunun ve militanca çalışmasının tanınmış olduğunun göstergesidir. Bund, Bolşevik merkezileştirmesine ve Siyonizm'in toprak hedeflerine karşı, sosyalizm ve işçilerin özgürleşmesi için genel bir mücadeleyi Yiddiş dilinde savunacaktır.

KARL LUEGER

1844'te Viyana'da doğan Karl Lueger'in adı Herzl'in günlüğünde, her defasında asimilasyonun başarısız olduğunun ve antisemitizmin ancak daha çok güçleneceğinin bir işareti olarak, çok sık geçer. Schönerer* gibi, Lueger de daha sonra Adolf Hitler tarafından anılacaktır. Mütevazı bir aileden gelir, babası kapıcıdır. Hukuk tahsilinden sonra, kendisini önce "küçük insanların" avukatı olarak tanıtır. Politikaya girmek için Sos-

yal-Hristiyan Parti'yi kurar ve söylemleri acımasızca antisemit bir hal alır. 1895'te, Dreyfus'un rütbe-lerinin söküldüğü yıl, Viyana'da belediye seçimlerini kazanır ama İmparator Franz-Joseph seçimi geçersiz kılar. Üç kez geri çevrildikten sonra İmparator sonunda Lueger'in seçim zaferini kabul eder ve Lueger Viyana belediye başkanı olur. 1903'te ve 1909'da yeniden seçilir ve üçüncü döneminin başında ölür. O dönemde popülerliği zirve yapmıştır ve cenazesine yüz binlerce Avusturyalı katılır.

WILHELM MARR

1819'da doğup 1904'te ölen Alman gazeteci Wilhelm Marr, 1879'da, altmış yaşındayken *Der Sieg des Judenthums über das Germanenthum* (Yahudiliğin Almanlık Karşısındaki Zaferi) başlıklı bir makale yazar ve bu girişimi "Antisemit Lig" in kuruluşuyla tamamlar. Siyasıyla şair, komünist, anarşist, ateist, Hegelci, demokrat ve cumhuriyetçi olan Marr, "an-

tisemitizm" terimini icat edip gelecek kuşaklara bırakarak hayatının son dönemlerindeki mücadelesini bulmuş olur. Bu

küçük gazeteciyi, aşkta mutsuz ve her ne pahasına olursa olsun yeteneği olduğunu düşündüğü şey için onurlu bir dava arayışında olan bir "kaybeden" olarak göz önüne getirmek gerekir. Marr, hayatının sonuna doğru, bilmem kaçınıcı bir dönüşle, Alman romantizminin dizginsiz eğilimlerini reddettiğini söylediği ve özellikle Yahudi yazar ve düşünürlerle karşı önyargıları kınadığı *Bir Antisemitin Vasiyeti*'ni yayımlar.

ELEANOR MARX

Lakabı "Tussy" olan Eleanor Marx, 1855'de Londra'da doğmuş bir yazar ve sosyalist militandır. Babasının yazdıklarının yayımlanmasıyla meşgul olmadan önce kendisini tiyatroya adamayı düşünür. Tussy, Karl Marx ile Jenny von Westphalen'in altıncı çocuğudur ve ebeveynlerinin sayısız sürgününden sonra, Friedrich Engels aileye maddi destek verdiği sırada doğar. İlyla ile Olga'nın Londra'ya geldiği dönemde, Eleanor Marx kıtanın birçok eserini, özellikle Flaubert'in *Madam Bovary*'sini ve Nordau'nun *Yozlaşma* kitabında eleştirdiği, Henrik Ibsen'e ait birkaç oyununu İngilizceye çevirmiştir. Babasının 1883'te ölümünden sonra Tussy East End'deki anarşist çevrelerle yakınlaşır. Sonrasında hayat arkadaşısı olacak Edward Aveling'le burjuvalara özgü evlilik bağlarından kurtulmuş özgür bir aşk imkânını tartışır. Tussy Marx her açıdan mücadelecidir. 31 Mart 1898'deki intiharının nedeni olarak genelde, ona bir şey söylemeden Eva Frye adında bir aktrisle evlenen Aveling'in ihaneti gösterilir.

CHARLES NETTER

1826'da doğan Charles Netter, 1860'taki kuruluşundan itibaren, özellikle Doğu'daki Yahudi cemaatlerinde önyargı ve ayrımcılık kurbanı olanlara yardım etmek amacıyla genç idealistler yetiştirme misyonunu üstlenen Evrensel Yahudi Birliği'nin kurucularından biridir. Evrensel Yahudi Birliği projesi, bir okul ağı geliştirerek Yahudi olan ya da olmayan nesillerce çocuğun modern bir eğitim almasını sağlamıştır. Özellikle Osmanlı İmparatorluğu zamanında Edirne'ye açılan okul, bu kitabın yazarının "Fransız diline" doğmasına imkân tanımıştır. Netter, 1882'de, hayatının son yılında, Pale yerleşiminden* ve Rusya'da-

ki pogromlardan kaçan sığınmacılara yardım etmeye girer. Netter, yeni nesillerin toprağı işlemeyi öğrenmesi için kendi kurduğu Mikveh Israel okulunu ziyaret sırasında Yafa'da ölür.

LEON PINSKER

Leon Pinsker'in hayatı, Rusya'da, asimilasyona, hak eşitliğine inanılan bir dünya ile pogromların görülmeye başlanmasıyla bu umudun yıkıldığı bir dünya arasında kurulan dengenin örneğidir. Leon Pinsker, İbrani yazarlardan biri olan Simchah Pinsker'in oğludur. Odessa'da doğup büyüyen Leon Pinsker, üniversiteye girerek hukuk okur. Yahudilere getirilen kısıtlamalar nedeniyle avukatlık kariyerinde yolu kapalı olduğundan fiziğe döner. Yaşadığı şehirde 1871 pogromları olduğunda kırk beş yaşına gelmiştir bile. Bir Avrupa seyahatinden ve yeni pogromlardan (kahramanlarımız İlyla ile Olga'yı yollara düşüren 1881-1882 pogromları) sonra, Pinsker, adını gizli tutarak Almanca yazdığı *Kendi Kendine Kurtuluş, Rus Bir Yahudi'nin Kardeşlerine Uyarısı*'nı yayımlar. İzleyen yıllarda Pinsker, Filistin'e göç etme çağrısı yapan "Hibbat Zion" hareketinin başını çeker. 1891'de, Herzl'in hâlâ yazar olarak tanınmayıştığı bir dönemde ölür.

EDMOND DE ROTHSCHILD

19 Ağustos 1845'te doğan, Herzl'in sonunda görüşmeyi başarabildiği Fransız banker, koleksiyoncu ve insansever Edmond de Rothschild, yerinden olmuş ve baskı gören Yahudi nüfusa yardım etmek için 1882'den itibaren Filistin'de toprak satın alması için Osmanlı Filistini'nde ilk Rişon LeTsiyon'un kuruluşunu finanse eder. Herzl'in başlattığı ulus hareketine kuşkuyla bakan Rothschild, yıllar içinde Siyonizm'in başlıca destekçilerinden biri olur. Herzl'in ölümünden beş yıl önce, elde ettiği toprakları Jewish Colonization Association'a* aktarır. Filistin'deki ilk yerleşimleri desteklemeye yönelik toprakların satın alınması ile Siyonistlerin önce diplomasie sonra devlete dayalı mantıkları arasındaki gerilim ve farklılık, günümüze kadar sürmüştür.

GERSHOM SCHOLEM

Filozof, Kabbala ve Yahudi mistisizmi uzmanı Gershom Scholem, 1897'de Berlin'de doğar. Asimile olmuş bir çevreye isyan eden Scholem çok genç yaşta Siyonizm'e döner. Eğitim yıllarında İbranice öğrenir, Tevrat'ı okur ve Buber'e* yaklaşıp. Avrupa'yı 1923'te, İly'a'nın Nordau ile röportaj yapmak için Paris'e gittiği dönemde terk eder. Britanya mandası altındaki bir Filistin'de, Kudüs'e yerleşen Scholem, Kudüs İbrani Üniversitesi'nde Yahudi mistisizmi öğretmekle görevlendirilir. En önemli eserlerinden biri, Scholem'in Yahudi tarihinin kilit noktalarından birini, söndükten sonra Avrupa Yahudi cemaatlerinde sayısız sonucu olacak mesianik bir hareketi ortaya koyduğu "İzmir Mesihî" Sabetay Sevi'nin (1626-1676) biyografisidir. Bizim tarihimizde, az çok hayal kırıklığına uğramış da olsa Mesih'in gelişini beklemenin, diaspora cemaatlerinde potansiyel olarak bulunan önce mistik sonra tarihsel bir umut olasılığı, bir enerji, geleceğe yönelik bir şevk olduğunu anlamak önemlidir. Scholem 1982'de Kudüs'te ölür.

GEORG RITTER VON SCHÖNERER

Avusturya-Macaristanlı toprak sahibi ve siyasetçi Schönenerer, acımasız bir antisemit ve çokuluslu Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'na karşı Alman milliyetçiliğinin bir savunucusuydu. 1842'de Viyana'da doğan Schönenerer, 1866'da Avusturya'nın yenilgisine ve 1871'de, ateşli bir hayranı olduğu Şansölye Bismarck'ın himayesinde Almanya'nın birleşmesine tanık olur. 1873 mali krizinden sonra, liberal bir programdan vekil seçilir ancak sonra hiç gecikmeden pangermanist milliyetçiliğe döner ve Yahudilere ve kapitalizme karşı heyecanları söylevleriyle dikkati çeker. Sert ırkçı eleştirileri, çok sayıda sığınmacıyı Viyana'nın varoşlarına sürükleyen 1881-1882 Rus pogromlarından sonra iyice radikalleşir. 1921'de ölür ama birkaç yıl sonra, onu bir esin kaynağı olarak gören Adolf Hitler tarafından yüceltilir.

TOPRAK VE ÖZGÜRLÜK

Alexander Herzen'den etkilenen, "Toprak ve Özgürlük" örgütünün Narodnik aktivist ve militanları, sosyalizmi, sanayi devriminin üretim yapılarını henüz değiştirmedeği Rus bağlamına uyarlamaya çalışır-

lar. Toprakların genel olarak onları işleyenlere, yani çiftçilere dağıtılması idealinin peşinden koşarlar ve devletin yerini alacak bir konfederasyon bünyesinde birbirine bağlanacak küçük, özerk üretim birimlerine dayanan bir toplumun hayalini kurarlar. İly'a ve Olga Brodsky kaçmak zorunda kalmadan altı yıl önce, Narodnikler, çara ve toprak sahiplerine karşı bir ayaklanmaya zemin hazırlamak üzere "gizli cemiyet" olarak kurulurlar. Geniş ölçüde "Toprak ve Özgürlük" Narodnikleri tarafından gerçekleştirilen 1882 Rus pogromları, Pavel Axelrod* gibi sayısız Yahudi sempatanını, Yahudilerin özerkliğine ve kurtuluşuna doğru bir yolu savunmak üzere hareketi terk etmeye itmiştir.

HAIM WEIZMANN

Herzl'in hayalini kurduğu "geleceğin tarihi" ile şimdiki zaman arasındaki bağı Haim Weizmann şekillendirmiştir. 1874'te Rusya'da doğan Weizmann, kimya okumak üzere önce Almanya'ya sonra Cenevre'ye gider. 1897 tarihli Basel'deki ilk Kongre'den itibaren Theodor Herzl tarafından kurulan harekete katılarak 1904'te Büyük Britanya'ya yerleşir. Britanya krallığı için önce bilim insanı, sonra siyasetçi olarak ve bunun yanı sıra Siyonist Kongre bünyesinde lider olarak birçok aidiyet hayatına damgasını vurmuştur. Özellikle Martin Buber'in* de katılacağı "Demokratik Fraksiyonun" kurucusu olan Weizmann, onun için en önemli projelerden birine kendini şevkle adayacaktır: Kudüs İbrani Üniversitesi'nin kuruluşu. Bilim insanı olarak, Royal Navy'nin işine yarayacak patlayıcıların imali için araştırma çalışmalarıyla savaş seferberliğine katkıda bulunur. O dönemde, Lord Balfour ile birlikte, "ulusal bir Yahudi yurdunun" kurulması lehine bir deklarasyonun yazılması üzerine çalışır. Weizmann 1948'de İsrail Devleti'nin ilk cumhurbaşkanı olacaktır.

ANTOINE WIERZ

1806'da Belçika'da Dinant'da doğan ressam Wiertz, Liège'e yerleşmeden önce birkaç yıl kaldığı Roma'da Villa Medici'nin pansiyonerlerindendi. 1839'da Salon de Paris'deki eleştirmenler tarafından küçümsenen Wiertz, Patroklos ya da İsa'nın Mezarı örneğinde olduğu gibi, anıtsal formatlarda ve ögre-

tici temalarda gitgide daha sembolist ve aşırı bir üslup geliştirir. Wiertz, 1850'li yıllardan sonra büyük klasik temaları terk ederek *İntihar* gibi daha kişisel ve ölüm düşüncesinin musallat olduğu tablolara yönelir. Herzl'in de tasvir ettiği *Güzel Rosine*, Wiertz tarafından 1847'de yapılmıştır. *İki Genç Kız* olarak da adlandırılan ve bir iskelet karşısında duran çıplak bir kadını gösteren bu tabloyu görünce Herzl kuşkusuz ablası Pauline'in ölümünü hatırlamıştır.

WOODROW WILSON

Thomas Woodrow Wilson, Amerika Birleşik Devletleri'nin yirmi sekizinci başkanıdır. 1859'da doğmuş, 1921'de ölmüştür. Ülkesini İttifak Devletleri karşısında Fransa ve Hollanda'nın yanında savaşta sokma kararını veren odur. Daha çok "Wilson

İlkeleri" olarak bilinen 8 Ocak 1918 tarihli söylevi, Avrupa haritasının yeniden düzenlenmesinin ilkelerini ortaya koyar. Savaşta sürükleyen şey "uluslar" ve "imparatorluklar" arasında-

ki bir güç mücadelesi olduğu halde, Wilson, Avrupa'nın yeni sınırları için etnolinguistik kriterleri baz alan yeni bir düzenleme fikrini savunur. Bu söylemin altındaki ideoloji, Amerika Birleşik Devletleri'nin, savaşlardan sonra, ekonomi alanında serbest tica-

ret, gümrük vergilerinin kaldırılması, sermaye piyasasının açılması ve denize serbest ulaşım; siyaset alanında da halkların kendi kaderini tayin hakkı ve milliyetler ilkesi konularındaki rollerini tasarlama biçimini belirleyerek onlarca yıl sürer.

PALE YERLEŞİMİ

İmparatoriçe II. Katerina tarafından kurulan Pale yerleşimi, Yahudi nüfusun izole edilme politikasının bir sonucudur. Sadece "Alman", "Polonyalı" ya da "Rus" olarak kaydedilen sınırlı sayıdaki Yahudi, İmparatorluğun büyük şehirlerinde yerleşimin

dışında yaşayabiliyordu. Yerleşimin içinde bile kimi şehirler Yahudilere yasaklanmıştı. 1791'de yerleşimin kurulmasından önce, Rus tebaası olan Yahudileri, Ortodoks Hristiyanlığa dönme ya da sürgün arasında seçim yapmaya zor-

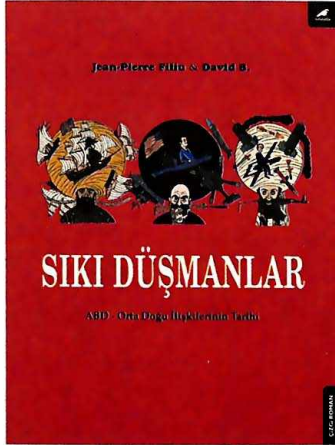
lamak amacıyla başka ayrımcılık önlemleri de alınmıştı. Yine 1791 yılında, Avrupa'nın diğer ucunda, Fransa'daysa, Yahudiler tam bir hak eşitliği elde etmişlerdi. Zulümler, sürgünler ve göçler tarihi, her zaman Avrupa iktidarlarının bu farklı -liberal, baskıcı ya da cezai- yasal düzenlemelerinin bir sonucu olmuştur.

Alexander Pavlenko'ya, bu kitap sonunda yayımlanıncaya kadar geçen beş yıl boyuncaki sabrı ve inadı için teşekkür etmek isterim. Bu hikâyeyi çok uzun yıllar boyunca içimde taşıdım, bu kitabı besleyen ve adına yas, sürgün, yıkım ve umut denilen deneyimler üzerinden şekillenirken bana eşlik eden herkesi şu an anıyorum. Son aylarda yanımda olmayı kabul edenlere değerli tavsiyeleri ve okumaları için teşekkür etmek isterim. Denis Charbit'ye buradan minnettarlığımı belirtmek, Jonas Jacquelin'e dostluğu ve değerli tavsiyeleri için, Dieter Hornig'e, özellikle Viyana'yla ve bu romanın zeminini oluşturan bazı kişilerle ilgili bana söyledikleri için teşekkür ederim. Eskiden varolan ama artık varolmayan bu kırılgan dünyaları bana tanıtmak için her gün çok uğraşan Gilles Rozier'ye ve bildiği sayısız sürgün ve yıkım hikâyesini benimle paylaştığı için Catherine Coquio'ya da en içten teşekkürlerimi sunarım. Son olarak, bu kitabın hazırlandığı süre boyunca çok değerli bir yol arkadaşı olan Jean-Luc Fromental'in kapısına kadar beni götüren Manuella Vaney ve Michel Baveray'i burada dostluk ve minnetle anıyorum.

Yıl 1882. Rusya'dan pogromlarla kovulmuş vatansız ve yetim bir Yahudi olan Ilya Brodsky, ablası Olga'yla Avrupa'yı katetmektedir. Viyana'da yolları, edebiyat dünyasında kendini yeni yeni göstermeye başlayan bir genç olan Theodor Herzl'le kesişir. Birkaç yıl sonra geleceğin İsrail Devleti'nin hayalini kuracak olan bu adamla olan bir anlık karşılaşma Ilya'nın hayatını değiştirecektir. Önce Londra'da anarşist çevrelerle yakınlaşır, sonraysa Paris'te Herzl hakkında araştırma yapmaya koyulur.

Habsburg Viyanası'na tamamen entegre olmuş bu menden Yahudi, neden birden bire aslında utanç duyduğu vatansız kardeşlerini savunmaya başlamıştı? Hangi hayaller, hangi özel nedenler Herzl'i 'Gelecekteki Ülke' için, yeni bir ulus için çalışmaya sürüklemişti? 20. yüzyılın başında, yıkıma sürüklenen Avrupa'daki bu Siyonist rüya aslında nedir?

Siyonizmin Doğuşu, birbirine zıt olduğu kadar tuhaf bir şekilde paralel de olan bu iki yazgı üzerinden Yahudi düşüncesinin iki tarafını karşılaştırıyor: Sürgün geleneği ve Vadedilmiş Topraklar hasreti. 21. yüzyıl Avrupası'nın kendisine sığınmak isteyenlere karşı yeni milliyetçi ve kimlikçi tutumlarla alevlendiği bir zamanda, bu çizgiroman Ilya Brodsky'nin sesinden her şeyini kaybetmiş olanlar için bir ülke hayal etmeye çalışıyor.

ISBN 978-625-7217-63-7

9 786257 217637

72 TL

KDV'den muafur.